

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK ALGILARININ
DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ:
DEMİR-ÇELİK SEKTÖRÜ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Buket BOZKURT

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Fatma Zehra TAN

Karabük
Aralık 2016

TEZ ONAY FORMU

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Buket BOZKURT'a ait “**Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Demir-Çelik Sektörü Örneği**” adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından İşletme Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	: Doç. Dr. Fatma Zehra TAN	
Danışman Üye	: Doç. Dr. Fatma Zehra TAN	
Üye	: Doç. Dr. Ahmet Ferda ÇAKMAK	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Ozan BÜYÜKYILMAZ	

Tez Sınavı Tarihi : 14/12/2016

TEZ DOĞRULUK BEYANI
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gűsterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullandışımda alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitű tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tűm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Adı-Soyadı
Buket BOZKURT

İmzası

ÖNSÖZ

“Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algularının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Demir-Çelik Sektörü Örneği” isimli bu tez çalışması Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kurallarına göre hazırlanmıştır.

Bu tezin hazırlanmasında bana yardımcı olan danışman hocam Doç Dr. Fatma Zehra TAN’a, anketimde bana yardımlarını ve güler yüzünü esirgemeyen demir-çelik firması yönetimi ve çalışanlarına,

Çalışmam boyunca yardımlarını ve desteğini eksik etmeyen nişanlım Çağatay ACAR’a, her zaman beni motive eden ve yanımda olan annem babam ve kardeşime, emeği geçen herkese sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Buket BOZKURT

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ.....	İİİ
TABLolar LİSTESİ	İV
ŞEKİLLER LİSTESİ	V
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

1.1.KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK KAVRAMI	5
1.1.1.Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Tanımı.....	6
1.1.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk ile İlişkisi Olan Kavramlar.....	8
1.2.KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUĞUN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	13
1.2.1.Sanayi Devrimi Öncesi	13
1.2.2.Sanayi Devrimi Sonrası.....	15
1.3.KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUKLA İLGİLİ YAKLAŞIMLAR	19
1.3.1.Klasik Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı	19
1.3.2.Modern Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı	21
1.4.KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUĞUN ÖNEMİ	23
1.5.KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK MODELLERİ	24
1.5.1.Carroll'un Geliştirdiği Model	24
1.5.2.Davis'in Geliştirdiği Model	28
1.5.3.Ackerman'ın Geliştirdiği Model	29
1.5.4.Wartick ve Cochran'ın Geliştirdiği Model	30
1.5.5. Wood'un Geliştirdiği Model	32
1.6.KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI.....	33
1.6.1.Çalışanlara Karşı Sorumluluklar	34
1.6.2.Yöneticilere Karşı Sorumluluklar	35
1.6.3.Hissedarlara Karşı Sorumluluklar	35
1.6.4. Rakiplere Karşı Sorumluluklar	36
1.6.5. Tedarikçilere Karşı Sorumluluklar.....	37
1.6.6.Çevreye Karşı Sorumluluklar.....	37
1.6.7.Müşterilere Karşı Sorumluluklar.....	39
1.6.8.Topluma Karşı Sorumluluklar	40
1.6.9.Devlete Karşı Sorumluluklar	41
1.7. KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK ALANINDAKİ ULUSLAR ARASI STANDARTLAR	42
1.7.1.Caux Prensipleri	43
1.7.2. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi.....	44
1.7.3.Sosyal Hesap Verilebilirlik Standardı (SA 8000).....	45
1.7.4. Keidanren Sözleşmesi	47

İKİNCİ BÖLÜM

DEMİR ÇELİK SEKTÖRÜNDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

2.1.DÜNYADA DEMİR-ÇELİK SEKTÖRÜNDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK.....	49
2.1.1.Arcelor Mittal.....	49
2.1.2.Nippon Steel ve Sumitomo Metal.....	51
2.1.3.Hesteel Group-Tangsteel.....	53
2.1.4.ThyseenKrupp.....	54
2.1.5.Hyundai Steel.....	55
2.2.TÜRKİYE'DE DEMİR-ÇELİK SEKTÖRÜNDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK.....	56
2.2.1.Erdemir Grubu.....	56
2.2.2.Kardemir A.Ş.....	58
2.2.3.Borçelik Çelik San. Tic. A.Ş -Borusan Holding.....	59
2.2.4.İçdaş Çelik Tersane ve Ulaşım Sanayi A.Ş.....	60
2.2.5.Toşçelik Profil ve Sac Endüstrisi A.Ş. - Tosyalı Holding.....	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK ALGILARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.1.ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	63
3.2.ARAŞTIRMANIN AMACI.....	63
3.3.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	64
3.3.1.Araştırmanın Hipotezleri.....	64
3.3.2.Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	65
3.3.3.Araştırma Verilerinin Toplanması.....	65
3.3.4.Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güvenilirliği.....	66
3.4.BULGULAR VE YORUM.....	66
3.4.1.Demografik Özelliklere Ait Bulgular.....	66
3.5.ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	74
3.5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	79
KAYNAKÇA.....	82
EK 1 - ANKET FORMU.....	90
ÖZET.....	94
ABSTRACT.....	95
ÖZGEÇMİŞ.....	96

KISALTMALAR LİSTESİ

- AKUT** :Arama Kurtarma Derneği
- KSS** :Kurumsal Sosyal Sorumluluk
- NFWF** :National Fish and Wildlife Foundation
- NSSMC** : Nippon Steel Sumitomo Metal
- SA 8000** :Social Accountability 8000
- TDK** :Türk Dil Kurumu
- TEMA** :Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları
Koruma Vakfı
- TURMEPA** :Turkish Marine Environment Protection Association

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Wartick Ve Cochran'ın Sosyal Performans Modeli	31
Tablo 2. Wood'un Sosyal Performans Modeli.....	32
Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları	67
Tablo 4. Katılımcıların Yaş Dağılımları	67
Tablo 5. Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı	68
Tablo 6. Katılımcıların Eğitim Durumu Dağılımı.....	68
Tablo 7. Katılımcıların Mesleki Pozisyon Dağılımı	69
Tablo 8. Katılımcıların Mesleki Deneyim Dağılımı	69
Tablo 9. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılamalarına Yönelik Tutumlar	70
Tablo 10. Kurumsal Sosyal Sorumluluğa İlişkin Algılamalarda Cinsiyetin Etkisini Gösteren T Testi Sonuçları	74
Tablo 11. Kurumsal Sosyal Sorumluluğa İlişkin Algılamalarda Yaşın Etkisini Gösteren Anova Testi Sonuçları	75
Tablo 12. Kurumsal Sosyal Sorumluluğa İlişkin Algılamalarda Medeni Durumun Etkisini Gösteren T Testi Sonuçları.....	75
Tablo 13. Kurumsal Sosyal Sorumluluğa İlişkin Algılamalarda Eğitim Durumu Etkisini Gösteren Anova Testi Sonuçları.....	76
Tablo 14. Kurumsal Sosyal Sorumluluğa İlişkin Algılamalarda Mesleki Pozisyon Etkisini Gösteren Anova Testi Sonuçları.....	77
Tablo 15. Kurumsal Sosyal Sorumluluğa İlişkin Algılamalarda Mesleki Deneyim Etkisini Gösteren Anova Testi Sonuçları.....	78

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Freidman'ın İşletme Sorumlulukları Kavramı	20
Şekil 2. İş Döngüsü Yaklaşımına Göre İşletme Ve Sorumlulukları.....	22
Şekil 3. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi	25
Şekil 4. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Alanları.....	34

GİRİŞ

Bireyler yaşamları süresince içinde yaşadığı topluma ayak uydurmak ve o toplumun içinde varlığını dışlanmadan sürdürebilmek için bir takım sorumluluklar yüklenmektedirler. Sorumluluk, bireylerin davranışlarının sonuçlarını üstlenmesi, kendisine ve başkalarına karşı yükümlülüklerini yerine getirmesi, başkalarının hak ve özgürlüklerini tanınması, değerlerine saygı duyması ve toplumsal sürece katılımı olarak ifade edilebilmektedir. Kurum ve kuruluşlar da benzer şekilde kuruldukları andan itibaren içinde buldukları toplum tarafından kabul görebilmek için sorumluluklar üstlenmektedirler. Kurum ve kuruluşların çevre, toplum, rakipler çalışanlar ya da devlet gibi gruplara karşı üstlendikleri sorumluluklar işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluğunu oluşturmaktadır.

Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS), kuruma ait ekonomik faaliyetler yönetilirken hissedarlar, çalışanlar, tüketiciler ve de toplum gibi ilgili tarafların hiçbir şekilde zarara uğramaması şeklinde tanımlanabilmektedir. Başka bir deyişle işletmenin çalışma stratejisini ekonomik ve hukuki şartlara, iş ahlakına ve kişi ve grupların beklentilerini karşılayacak ve uygun olacak şekilde yürütmesidir (Dinçer,1998:165).

Günümüzde oldukça popüler bir kavram haline gelen kurumsal sosyal sorumluluk aslında eski bir geçmişe sahiptir. Tarih boyunca var olmuş olan bu kavram bulunduğu dönemin şartlarına göre farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Toplum hareketlerinden, dinsel öğelerden, kültürel öğelerden ve ekonomiden etkilenerek değişikliklere uğramış ve bugünkü haline ulaşmıştır (Uzkesici, 2005:69).

Tarihsel süreç içerisinde sosyal sorumluluk faaliyetleri incelendiğinde yukarıda sözü edildiği gibi gelenek-görenek, din ve kültürel yapılarla şekillenerek ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Örneğin; Hz. Musa 10 Emir ile sosyal sorumluluğu yönetim boyutuna taşımıştır. Hıristiyanlıkta ise kilise, sosyal sorumluluğa ait

konularda öncü konumundadır. Benzer şekilde İslam dini sosyal yönetimlerin hakim olduğu bir zaman sürecinde gelişim göstermiş ve yoksul kimselere yardım etmek amacıyla dernek ve vakıflar kurulmuştur (Çakır,2007). Sanayi devrimi öncesinde sosyal sorumluluk anlayışının kısaca örfler, adetler, topluma ait değerler ve özellikle din ve kültür yapısına bağlı olduğunu söylemek mümkündür.

Sanayi Devrimi'nin ilk yıllarına gelindiğinde, işletmeler yalnızca karlılık amacıyla faaliyet göstermiş olup kurumsal anlamda sosyal sorumluluğa yönelik çalışmalarda bulunulmamıştır. Ancak 1929 Buhranı adı verilen ekonomik kriz ile birlikte dev Amerikan şirketlerinin çöküşü geride işsiz kitleler bırakmış ve satın alma gücü düşmüştür. Bu dönemlerde işletmeler, faaliyetleri sonucunda topluma olan etkilerinden dolayı kurumsal sosyal sorumluluk kavramıyla karşı karşıya kalmışlardır. İşletmeler aşırı ve baskıcı bir kontrol yapısının büyümeyi olumsuz etkilediğinin farkına varmışlardır. İşletmelerde köklü değişimler yaşanmış olup mekanik sistemlerin yerine biyolojik organizmalara önem verilmeye başlanmıştır (Aktan ve Börü, 2007).

1930'lu yıllarda ise kurumsal sosyal sorumluluk anlayışı işletmeler tarafından anlaşılmaya başlanmış şirket vakıfları ve devlet kurumları tarafından yeni projeler üretilmeye başlanmıştır (Toker ve Tat, 201:38).

İkinci Dünya Savaşı toplumlar kadar işletmeleri de etkilemiştir. Söz konusu savaş sonrasında ise işletmelerin içinde ve dışında oluşan baskı grupları işletmelerin yalnızca kar odaklı değil çalışanların amaçlarını da benimseyen bir tutumu benimsemesini sağlamıştır.

Sanayi Devrimi'nden sonra yaşanan değişimler ve günümüzde sınırları ortadan kaldıran ve yeni bir rekabet ortamı getiren küreselleşme kavramı ile birlikte işletmeler farklılaşma yollarına gitmek durumunda kalmışlardır. Tarihsel çerçevede içerisinde toplumlar kadar işletmeler de bu değişimlerden etkilenmişler, kar elde etmek amaçlarının yanında tüm paydaşlarına karşı sosyal sorumluluklarının da var olduğunu kabullenmişlerdir.

Günümüzde küreselleşme ile birlikte doğan rekabet ortamında işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri için toplumun ve sorumlu olduğu alanların gözünde iyi bir imaja sahip olması gerekmektedir. İşletmelerin bu iyi imajı veya ünü sürdürebilmeleri için yalnızca iyi hizmet ya da ürün üretmeleri yeterli olmamakta

aynı zamanda sorumlu olduğu kişi ya da alanlara karşı sosyal sorumluluklarını yerine getirmelidirler.

Teknolojik gelişmeler ile birlikte pazar sınırları ortadan kalkmış ve bunun yanı sıra şletmeler için taklit edilebilirlik dezavantajı ortaya çıkmıştır. şletmelerin hem rekabet ortamında tutunabilmeleri hem de farklılıklarını ortaya koyabilmeleri için sosyal sorumluluk faaliyetlerine yönelmeleri kaçınılmaz bir duruma gelmiştir (Vural ve Coşkun, 2011:67).

şletmelerin sorumluluk alanlarından çevre ve topluma karşı sorumlulukları uzun yıllardır tartışılan konu başlıklarındandır ancak şletmelerin sorumluluk alanları bu iki unsurla sınırlı değildir. şletmeler, şletme içinde ve dışında sorumluluk alanlarına sahiptirler. Bu sorumluluklar, şletme içerisinde çalışanlar, yöneticiler ve hissedarlar; şletme dışında ise rakipler, tedarikçiler, çevre, müşteriler, toplum ve devlet olarak sınıflandırılabilir (Çelik, 2007:66-75).

Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS), şletmeler tarafından toplumun ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak amacıyla kar amacı güdülmeyen gerçekteşirilen faaliyetlerin tamamını ifade etmektedir. Toplum refahını yükseltmek ve üretim faaliyetlerini gerçekteşirirken topluma zarar vermeden hareket etmek, topluma karşı duyarlı bir vatandaş olarak hareket etmek KSS'nin temelini oluşturmaktadır.

KSS, şletmelerin ekonomik faaliyetlerini yürütürken kendi amaçlarına, toplum ve ilişki içerisinde bulunduğu diğer tarafların beklenti ve değerlerine uygun şekilde hareket etmesi, politikalarını belirlerken ilgili tarafların zarara uğratmayacak şekilde faaliyet göstermesi ve toplum yaşamını iyileştirmeye yönelik yükümlölüklerinin tamamı olarak ifade edilebilmektedir.

Diğer sektörlere gibi gün geçtikçe KSS konusunda daha da bilinçlenen demir-çelik sektöründe de KSS'ye ilişkin çalışmalar ve projeler gerçekteşirilmektedir. Bu bağlamda, "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılarının Demografik Değerkenler Açısından İncelenmesi: Demir-Çelik Sektörü Örneği" isimli araştırmanın;

Birinci bölümünde, kurumsal sosyal sorumluluk kavramına, tanımına, KSS'nin ilişki içerisinde olduğu kültür, etik, şletme etiği, halkla ilişkiler ve sürdürülebilirlik kavramlarıyla olan bağlantısına değerinmiştir. Aynı zamanda KSS'nin tarihsel gelişimi, KSS ile ilgili yaklaşımlar, KSS'nin önemi, KSS modelleri ve KSS'nin

faaliyet alanları ve sosyal sorumluluk alanındaki uluslararası standartlar ele alınmıştır.

İkinci bölümde, dünyada ve Türkiye’de demir çelik sektöründe kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetleri araştırılmıştır.

Üçüncü bölümde ise, çalışanların sosyal sorumluluk algılarını ölçmeye yönelik demir-çelik sektörü çalışanlarına uygulanmak üzere hazırlanmış olan anketlerin analiz sonuçları değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

1.1.KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK KAVRAMI

Sorumluluk; kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet anlamını taşımaktadır (TDK, 2016). Bir başka tanıma göre sorumluluk, başkalarının hak ve özgürlüklerini tanımak, sahip oldukları değerleri saygıyla karşılamak ve kısacası mevcudiyetlerini kabul etmektir (Özüpek, 2005:9).

Her birey kendisine ait davranışlar sonucu meydana gelen olayların sorumluluğunu taşımaktadır. İnsanoğlunun var oluşundan beri varlığını sürdüren sorumluluk kavramı, bireyler için olduğu kadar toplumlar, kurumlar veya yönetimler için de geçerli bir kavramdır. Bireyler, toplumlar, kurumlar ve yönetimlerin çeşitli sorumlulukları bulunmaktadır. Toplumun yararına olacak davranışlarda bulunmaları ise onların kurumsal sosyal sorumluluğunu oluşturmaktadır (Akıncı Vural ve Coşkun, 2011:61).

Herhangi bir konuda sorumluluk bilinci taşımak, yapılan davranışların ortaya çıkardığı veya çıkarabileceği sonuçlar karşısında gereğini yapabilecek konum ve bilinçte olmak durumudur. Kişisel ya da kurumsal olsun sorumluluk bilinci taşımak, bu bilinci taşıyanlara güven ve itibar kazanımı olarak geri dönmektedir. Bu nedendir ki işletmeler, her geçen gün yaşadıkları topluma karşı sorumluluk bilinci içinde faaliyetlerini sürdürdüklerini gösterebilmek adına kurumsal sosyal sorumluluk çalışmalarına hız vermiş durumdadırlar (Yıldırım,2013:4).

Kavram olarak sosyal sorumluluğun her dönemde geçerli olabilecek bir tanımını vermek oldukça güçtür. Çünkü sorumluluk kavramıyla beraber görev, yetki ve sorumluluk kavramları birlikte işleyen kavramlar olarak düşünülmekte ve bunların ilişki derecelerine bağlı olarak sorumluluk artıp azalmaktadır. Ayrıca içinde

bulunulan zaman, toplum ve coğrafi yapıya bağılı olarak da sorumluluk anlayışı değişik şekillerde tanımlanabilmektedir. Bu şekilde çok sayıda etkene bağılı olarak kavram değiştii için her durum için geçerli olacak şekilde tam bir tanım yapmak da güçleşmektedir (Özüpek, 2005:8).

1.1.1.Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Tanımı

Literatür incelendiğinde kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ile ilgili farklı birçok tanımlamaya rastlamak mümkündür. Örneğin; Solomon (1996:194)'a göre işletmeler bireyler gibi kendilerini toplumun birer üyesi ve vatandaşı olarak görmek mecburiyetindedirler. Bu fikir de kurumsal sosyal sorumluluk ilkesinin temelini oluşturmaktadır.

Başka bir tanıma göre, kurumsal sosyal sorumluluk; işletmelerin yasal, ekonomik koşullara ve iş etiğine uygun bir şekilde kişilerin ve grupların beklentilerini karşılarken bunu yanı sıra faaliyet süreçleri içerisinde iç ve dış çevresini de tatmin etmeye yönelik bir çalışma politikası izlemesi olarak tanımlanabilmektedir (Demir ve Songür, 1999:151).

Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi (The World Business Council for Sustainable Development) kurumsal sosyal sorumluluğu “İş dünyası tarafından çalışanların, onların ailelerinin, halkın ve tüm toplumun hayat standardını yükseltip ekonomik kalkınmaya katkı sağlamaya yönelik verilmiş bir taahhüttür” şeklinde tanımlamaktadır (Tencati, Perrini ve Pogutz, 2004:175).

Avrupa Toplulukları Komisyonu'na göre ise kurumsal sosyal sorumluluk işletmeleri ticari faaliyetleri ve sorumlu olduğu paydaşlarla olan gönüllü esasa dayalı etkileşimlerde sosyal ve çevreyle ilgili konuları bütünleştiren bir kavramdır (Commission Of The European Communities, 2001:6).

Hopkins (2000:3)'in KSS tanımı ise şu şekildedir: “Sosyal sorumluluk önceden kişisel bir bağı olmamasına rağmen toplumda bulunan her kesimden bireyin refahına yönelik kişisel ve toplumsal değerlerle beslenen bir davranış biçimidir.”

Deren Van Het Of (2009:7)'e göre kurumsal sosyal sorumluluk, en geniş tanımıyla şirketlerin kar amaçlı operasyonundan etkilenen bütün unsurlara zarar vermemek ya da bir fayda sağlamak için doğrudan kar amacı gütmeksizin yaptığı her türlü etkinliktir.

KSS, işletmelere ait ekonomik faaliyetler yönetilirken hissedarlar, çalışanlar, tüketiciler ve de toplum gibi ilgili tarafların hiçbir şekilde zarara uğramaması şeklinde tanımlanabilmektedir. Başka bir deyişle işletmenin çalışma stratejisini ekonomik ve hukuki şartlara, iş ahlakına ve kişi ve grupların beklentilerini karşılayacak ve uygun olacak şekilde yürütmesidir (Dinçer,1998:165).

Carroll (1999:268-295) işletmelerin ekonomik faaliyetlerin de ötesinde gönüllü olarak daha iyi bir toplum ve daha temiz bir çevreye katkıda bulunulması gerektiğini vurgulamıştır.

İşletmeler için sadece kar amaçlı olmak yeterli değildir şöyle ki; nasıl ki bir canlı gıda olmadan yaşayamazsa işletmeler de kar olmadan faaliyette bulunamazlar fakat nasıl ki canlılar sadece gıda için yaşamıyorlarsa işletme de sadece kar amaçlı ve odaklı kalmamalıdır, toplumsal hedeflere yönelerek sosyal sorumluluğunun farkına varmalıdırlar (Ay, 2003:18).

Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı işletmelerin hukuki zorunlulukları dışında kendi iradesi ve isteği doğrultusunda hem sosyal, ekonomik, ekolojik hem de etik boyutlarla ele alınması gereken işletmenin etkileşimde bulunduğu iç ve dış tüm çevresine yönelik belli bir memnuniyetin yanında belli bir işletme karlılığını da hedefleyen işletmeyi tüm çevresi ile birlikte geleceğe taşıyabilecek faaliyetlerin planlanıp uygulamasını kapsayan bir kavramdır (Ceritoğlu, 2011:23).

İşletmelerin kurumsal sosyal sorumluluklarının aslında toplumla bir sosyal anlaşma olarak değerlendirilmesi mümkün gözükmektedir. Herhangi bir işletme için sosyal anlaşma, kar elde etmek amacıyla faaliyetlerde bulunan işletmenin bu ekonomik çabasını içinde bulunduğu toplumdaki gelen bir takım sınırlamalar doğrultusunda yerine getirme zorunluluğu doğurmaktadır (Torlak,2005:35)

Anlaşılabacağı üzere kurumsal sosyal sorumluluğa yönelik çok çeşitli tanımlamalar yapılmakta ve farklı misyonlar yüklenilmektedir. Ancak bu tanımlamaların özünde işletmelerin yaptıkları faaliyetlerin sorumluluklarını taşımaları ve bu faaliyetlerin doğurduğu sonuçları takip etmelerinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Ayrıca kurumsal sosyal sorumluluğa yönelik tanımlamalara bakıldığında kavramın dinamik bir yapıya sahip olduğu görülmektedir (Sarıkaya,2009:69).

KSS kavramı Mary (2008:23)'nin tanımlamasına göre işletmelere çalışanlarına, paydaşlarına ve müşterilerine karşı sorumlu olduklarını hatırlatır. Sosyal sorumluluk o işletmenin yönetiminin en asli görevidir.

KSS, bir başka tanıma göre, işletmelerin faaliyetlerini sürdürürken iş ahlakı çerçevesinde, kişi ve kurumların beklenti ve yasalarını dikkate alarak hareket etmesi, toplum üzerinde etkilerini ve ortaya çıkardığı sonuçların toplumu ne denli etkilediğini düşünerek hareket etmesi, topluma yönelik yardım, katkı ve faaliyetler gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Stark, 1993:40).

Yapılan bir başka tanımlama ise şu şekildedir; sosyal sorumluluk, topluma, bireylere ve çevreye saygılı davranmak etiğe ve yasal değerlere uygun davranışlar ortaya koymaktır (Karna, Hansen ve Juslin, 2003:849).

KSS, işletmenin iç ve dış çevresindeki kişi ve kurumların beklenti ve isteklerini, örgüt içindeki çalışma ahlakını ve toplumsal sorunların çözümüne katkıda bulunacak şekilde faaliyette bulunması olarak tanımlanabilmektedir (Balkır, 2006: 583).

Gerçekte, işletmeler bir toplumda faaliyette bulunmak ve yaşamak amacıyla kuruldukları gün sorumluluklarını da kabul etmiş olur. Bu nedenle, onlar toplumsal hedeflere yönelme ve toplumun değer ölçülerine uygun politikalar belirleyerek faaliyetlerini sürdürme zorunluluğu duymaktadır (Özgener, 2004: 162).

Sosyal sorumluluk tanımlarının ortak noktaları şöyle sıralanmaktadır (Nemli 2000:75):

-İşletmelerin ortaya çıkmasına neden olan sosyal problemlerin çözümüne katkıda bulunmaktadır,

-İşletmeler sadece hisse sahiplerine karşı değil, sosyal paydaşlar kavramıyla ifade edilen, daha geniş bir gruba karşı sorumludur,

-İşletmeler sadece ekonomik değerlere odaklanmamakta, daha geniş anlamda insani değerlere hizmet etmektedir.

1.1.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk ile İlişkisi Olan Kavramlar

Kurumsal sosyal sorumluluk kavramının birçok kavramla ilişkisi bulunmaktadır. Kültür, etik, işletme etiği, halka ilişkiler ve sürdürülebilirlik kavramları KSS ile yakın ilişkileri bulunan başlıca kavramlardandır.

1.1.2.1. Kültür

“Kültür, bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden teŖekkl eden öyle bir bütündür ki toplum içinde mevcut her nevi bilgiyi, alakaları, itiyatları, kıymet ölçülerini, umumi atitt, grŖ ve zihniyetleriyle her nevi davranıŖ Ŗekilleridir. Bütün bunlar birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserisinde mŖterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder” (Turhan, 2010:48).

İŖletmelere kimlik kazandıran kültür aynı zamanda onların inanç, değer, ritüel, norm ve dillerini belirlemektedir. İŖletme kültürü neyin nasıl yapılacağıyla ilgili yol göstericidir. Bir iŖletmenin kültürü onun hangi alanda iyi olduğunu ve gemiŖte yaptığı iŖleri de içinde barındırır. Genellikle alıŖanlar tarafından sorgulanmaksızın kabul edilirler (O’Donnel ve Boyle,2008:4).

İŖletme kültürü, o iŖletmenin çevredeki diğer örgütlerle ve bireylerle iliŖkilerini ve örgütün değer ve standartlarını ortaya koymaktadır. İŖletmeye ait olan kültür, iŖletmeyi topluma bağlamakta ve onun toplum içinde yerini ve baŖarısını belirleyen en önemli araçlar arasında yer almaktadır (Eren,2007:135-136).

Bir iŖletmenin kültürü, yalnızca alıŖanlar arasındaki karŖılıklı etkileŖimi biçimlendirmekle kalmamakta aynı zamanda bilgi paylaŖımı ve transferinin ne Ŗekilde yapıldığını veya yeni fikirlerin nasıl ortaya çıktığını da etkilemektedir (Salk ve Schneider, 2009:74).

Sorumluluk duygusu, toplumların yaŖayıŖ biçimlerini ifade eden kültür sonucu meydana gelmektedir. Bir toplumun kültürü o toplumda yaŖayan bireylerin birbirleriyle olan iliŖkilerini, birbirlerine karŖı olan görevlerini belirlemekte ve bireylere sorumluluk kazandırmaktadır (Metin, 2006:115). İŖletmeler için de benzer durum söz konusudur. Bir iŖletmeye ait kültür yapısı, toplumun o iŖletmeyi algılama açısını olumlu ya da olumsuz yönde deėiŖtirebilmektedir. İŖletme kültürü iŖletmenin kimliğini, yönetim mekanizmasını, çevresiyle iliŖkilerini ve sorumluluk alanlarını belirlemektedir. İŖletmelerin baŖarılı olabilmek için topluma faydalı olabilecek kurumsal sosyal sorumlulukların öncelikli olduğu bir kültür yapısı benimsemeleri gerekmektedir.

1.1.2.2.Etik

Yunanca kökenli olan etik,“ethos” sözcüğünden türemiştir. En genel anlamda insanların varoluşlarındaki asıl amaca odaklanıp insan ve toplum için iyi ve kötünün ne olduğu konusunda bir çerçeve çizen, insana yönelik sorunları ele alarak çözümler üreten bir dizi kurallar bütünüdür (Çotuksöken, 2003:12-13).

Etik, bireylerin toplumsal anlamda meydana getirdiği ve diğer bireyleri de etkileyen davranışları, tutumları belirli bir forma sokan düşünme süreçleriyle ilgilenmektedir (Yıldırım ve Kadioğlu, 2007:76).

Etik, insanların toplumda diğerleriyle birlikte yaşamını sürdürürken olması gereken ahlaki kuralları şekillendirir, yönlendirir ve iyi ya da kötü ayrımını yaparak toplumsal sorumlulukları sorgular (Usta, 2011:40).

Bireylerin kendi şahıslarına ve diğerlerinin kişiliklerine karşı duyarlı ve “iyi” davranması, toplumda yaşarken uyması gerektiği manevi görevler bütünü olarak tanımlanabilmektedir (Özgen, 1994:44).

Temel insan ilişkileriyle ilgilenen etik, ahlaki davranışa yol göstericilik yapan bir rehber niteliğindedir. Tüm toplumlarda hırsızlık, yalan söylemek, başkalarına zarar vermeyi yasaklayan ve adil olma, başkalarına yardım etme, sözünü tutma başkalarının haklarına saygı göstermeye izin veren etik kurallar bulunmaktadır. Bu tür temel davranış kuralları örgütlenmiş yaşamın devamlılığı ve korunması açısından esas kabul edilmektedir (Tak, 2009:21).

İnsanların ilişkilerinde uyması gerekli olan etik kurallar meslek ve iş alanlarında da karşımıza “işletme etiği” olarak çıkmaktadır.

1.1.2.3.İşletme Etiği

Ticaret etiği, işveren etiği, firma etiği ve şirket etiği gibi isimlerle de bilinen işletme etiği kuruluşların ürün ve hizmetlerinin üretim ve satış aşamalarında ahlaka uygun şekilde davranılması gerektiğinin üzerinde durmaktadır (Aktan, 1999:3).

İşletme etiği, genel etik kurallarının işletme davranışlarına uygulanmasını ifade etmektedir yani işletme etiği kavramı yalnızca işletmeler için geçerli olan bir dizi spesifik kurallar dizisini oluşturmakla doğmamıştır. Toplumun etik kuralları adil davranmamanın etik ve adil olmadığını söylüyor ise işletme de hissedarlara, çalışanlara ve tüketicilere karşı adil bir yaklaşım göstermeyen kişilerin de etik ve gayri ahlaki bir davranışta bulduklarını söylemektedir (Tak, 2009:22).

İşletme etiği, iş dünyasında hüküm süren doğru ve yanlış davranışları ele almaktadır. Diğer bir anlatımla işletme etiği dürüstlük, sözünde durmak, doğaya saygılı olmak, hakça davranış, yapılan haksızlıklara karşı çıkmak gibi değerlerle ilgilenmektedir. Fakat dürüstlük, güven, saygı ve adalet gibi etik değerler genel ve soyut kavramlardır. Bu nedenle bu söz konusu kavramların kesin çizgilerle belirlenmesi oldukça zordur (McHugh, 1992:1).

İşletme etiği kavramı ile kurumsal sosyal sorumluluk kavramı arasında da yakın ilişki bulunmaktadır. Tüm birey ve kuruluşların içinde yaşadığı çevreye karşı ödev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Örneğin, bir işletmenin kendi çalışanlarına, pay sahiplerine, ortaklarına olduğu kadar, dış çevreye, devlete, topluma karşı da sorumlulukları bulunmaktadır. Sosyal sorumluluk, esasen iş etiğinin bir gereğidir. Bir başka ifadeyle, iş etiği, sosyal sorumluluğu da içeren geniş bir anlama sahiptir (Özgün, 2009:6).

İşletmelerin etik konusuna gün geçtikçe daha da önem vermesinin sebepleri arasında (Tak, 2009:25):

- Toplumun işletmelerden sosyal açıdan sorumlu ve etik performans açısından yüksek bir düzeye ulaşmalarını talep ediyor olması,
- İşletmelerin ve çalışanlarının topluma zarar verilmesini önlemek için etik bir davranışı benimsemelerinin teşvik edilmesi,
- İşletmede görev yapan çalışanları korumak sayılabilmektedir

1.1.2.4.Halkla İlişkiler

Halkla ilişkiler, bir işletmeye ait hizmetlerin geliştirilebilmesi amacı ile yürütülmekte olan ve kamuoyunu etkilemeye yönelik bütün ilişki biçimlerini kapsayan planlanmış çabalar olarak tanımlanabilmektedir.

Tutarlı bir halkla ilişkiler programının birinci unsuru, sosyal yönetim felsefesine dayanmasıdır. Bu felsefe, bir işletmenin işe alma, ücretler, gelir, mal ve hizmetler ve sosyal istekler gibi konularda insanların temel ihtiyaçlarının giderilmesine dayanmaktadır. İşletmenin amacı, pay sahiplerinin çıkarlarına ek olarak diğer çıkar gruplarının da isteklerini yerine getirmek olduğundan, sosyal yönetim felsefesi devrimci bir nitelik göstermektedir. Çeşitli grupların çıkarlarını karşılayan bir işletme, toplumun anlayış ve saygınlığını kazanabilir (Ercan, 2009:33).

Halkla ilişkilerin ikinci unsuru, politika kararlarında açıklanan sosyal felsefedir. Halkla ilişkilerde yapılan faaliyetlerden iyi sonuçlar alabilmek için işletmenin politik kararlarının kamu yararına hizmet hedeflenen sosyal bir felsefeyi yansıtması gerekmektedir (Ercan, 2009:33).

Halkla ilişkilerin üçüncü unsuru, yönetsel politikalardan kaynaklanan bir faaliyet olmasıdır. Bu politika kararlarının, uygun bir faaliyetle belirlenmesi gerekmektedir. Bu politikalara örnek olarak, satış politikası ya da satın alma politikası verilebilir. Satış politikası tüketici, dağıtımçı ve aracılarla iyi ilişkiler kurmaya yönelikken; satın alma politikası tedarikçilerin saygınlığını kazanmayı amaçlar (Ercan, 2009:33).

Halkla ilişkilerin dördüncü unsuru ise haberleşmedir. İşletme, haberleşme aracılığıyla politika ve faaliyetlerini kamuoyuna açıklamaktadır. İşletme politika ve faaliyetlerini kamuoyuna açıklamayıp, bunların haklılığını en iyi biçimde ortaya koymadığı sürece, kamuoyu tarafından yanlış anlaşılıp, olumsuz yönde eleştirilecektir. Dolayısıyla, böyle bir durumda kamuoyunda işletmeyle ilgili gerçek dışı, yanlış kanılar ortaya çıkabilecektir. Bu yüzden işletmenin, kendi kamuoyunu oluşturan çevrelerin bilgi ihtiyacını karşılaması gerekmektedir (Ercan, 2009:33).

İşletmeler her ne kadar kar ve verimlilik amacıyla çaba ve faaliyetlerini sürdürüyorlar ise bir o kadar da toplum çıkarı için de eylemlerde bulunmalıdırlar. Özellikle günümüzün kızıışan rekabet ortamı işletmeleri toplum refahını düşünmeye zorlamaktadır. Aynı zamanda işletmelerin müşteri, çalışan ve ilişki içerisinde bulunduğu diğer birey ve kurumlar da bu yönde beklenti içerisinde dirler. İşte bu noktada devreye halkla ilişkiler ve kurumsal sosyal sorumluluk çalışmaları girmektedir (Ciğerdelen, 2005: 543).

1.1.2.5.Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik, genel tanımıyla belirli olmayan bir süre zarfında bir durumun veya sürecin sürdürülme kapasitesini ifade etmektedir. Bu kavram temel olarak ekolojik sistemlerin fonksiyonlarını geleceğe taşıyabilme yeteneği ve kapasitesi olarak algılanmaktadır (Yavuz, 2010:64-65).

Ekonomik anlamda sürdürülebilirlik ise, kuruluşlarının faaliyetlerini sürdürürken çevreye karşı duyarlı olup minimum zarara uğratması ve verdiği zararlarının sorumluluğunun farkında olması, bunun yanı sıra da üretim faaliyetlerini sürdürürken

yenilenebilir kaynaklara yönelmesi olarak ifade edilebilmektedir (Yavuz, 2010:64-65).

Sürdürülebilirliğin temel prensipleri arasında, doğal kaynaklara sahip çıkmak, bunları en az seviyede ve en az zararlı kullanmaya çaba göstermek, gelecek nesillere aktarabilmek, çevresel ve ekonomik alanlarda uyumu sağlamak sayılabilmektedir (Saltaji, 2013:135).

Kurumsal sürdürülebilirlik ise, çevreyle ilgili ve sosyal sürdürülebilirliğin bir karması olarak ifade edilirken aynı zamanda kurumların kısa vadeli kazançlar yerine, uzun vadeli kazanç amacına yönelmeleri gerektiğine de vurgu yapılmaktadır (Dyllick ve Hockerts 2002:132).

Sürdürülebilirlik kavramının bağlantılı olduğu pek çok kavram bulunmaktadır. Bu kavramlardan biri de sosyal sorumluluk kavramıdır. Sosyal sorumluluk, sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için en temel yapı taşıdır.

1.2.KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUĞUN TARİHSEL GELİŞİMİ

Son zamanlarda popüler bir kavram haline gelen kurumsal sosyal sorumluluk aslında oldukça eski bir geçmişe sahiptir. Tarih boyunca var olmuş olan bu kavram bulunduğu dönemin şartlarına göre farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Toplum hareketlerinden, dinsel öğelerden, kültürel öğelerden ve ekonomiden etkilenerek değişikliklere uğramış ve bugünkü haline ulaşmıştır. Kurumsal sosyal sorumluluk anlayışının tarihsel gelişimi sanayi devrimi öncesi ve sonrası olmak üzere iki bölümde incelenecektir.

1.2.1.Sanayi Devrimi Öncesi

Sosyal sorumluluk faaliyetleri ilk olarak gelenek-görenek, din ve kültürel yapılarla şekillenerek ortaya çıkmıştır. M.S. 1100'lü yıllara kadar olan "işletme öncesi dönem" olarak da adlandırılan dönemde Mezopotamya, Çin, Eski Yunan ve Roma uygarlıklarını kapsayan bu dönemde dini inançlar, gelenekler ya da etik yargılarla yürümekte olan sosyal sorumluluk olgusunun olduğu belirtilmektedir (Özüpek, 2004:23).

İdarecilerin genel yararı her şeyin üstünde tutması gerektiğini savunan ünlü Yunan düşünürü Eflatun ilk kez topluma karşı sorumluluğa farkındalık getirmiştir.

Aristo ise faizin adaletsiz olduğunu vurgulayarak fiyatların ve kazançların adaletli olması gerektiğini savunmuştur (Özüpek, 2005: 16).

Din olgusunun sosyal sorumluluk kavramının oluşumunda oldukça etkili olmuştur. Hz. Musa On Emir ile yetki ve sorumluluk ilişkisine esneklik kazandırmış, bu da dolayısıyla sosyal sorumluluğu ve yönetimi etkilemiştir. Hıristiyanlıkta ise kilise, sosyal sorumluluğa ait konularda öncü konuma getirilmişti. Aynı zamanda İslam dini de sosyal yönetimlerin hakim olduğu bir zaman sürecinde gelişim göstermiş ve yoksul kimselere yardım etmek amacıyla dernek ve vakıflar kurulmuştur (Çakır, 2007). Doğu toplumunda da Batı toplumu gibi dini inançlar oldukça etkin rol oynamıştır fakat İslamiyet'te yardımlaşma ve dayanışma gibi konuların dini amaçlara bağlanması faizin yasaklanması ve fakirlere zekat verilmesinin emredilmesi sonucunda sosyal sorumluluk Doğu'da Batı'ya göre daha çok ilerlediği söylenebilmektedir (Aktan ve Börü, 2007).

12-14. yy. arasında Avrupa'nın Bizans ve İslam medeniyetleriyle temasa geçmesi, ticaret ve sanayinin toplum hayatında önem kazanmasına neden olmuş; ancak dini kurallar, özellikle de Batı'da Katolik Kilisesi, iş hayatını ve felsefesini tartışılmaz gücüyle etkisi altına almıştır. Bu dönemde bağışlar, hibeler ve halkın emanet ettiği paralar, kilisenin ekonomik yaşamda kullanılan fonların büyük bir kısmını sağlamasına ve dolayısıyla güçlenmesine neden olmuştur. Ancak bu sorumluluk, daha çok bireysel nitelikteydi ve hakim sınıf olan asillerin vazifesini yerine getirmekle yükümlü olmuştur. Bu vazife, feodal beylerin kendi tebaasının ihtiyaçlarını karşılamak ve dış saldırılardan korumak anlamına gelmiştir (Özüpek,2005:17-18).

15. ve 18. yüzyıllar arasına gelindiğinde Merkantalist düşünce hakimiyet sürmeye başlamıştır. Söz konusu dönemde "Bir ülkenin zenginliği sahip olduğu değerli madenlerle ölçülür" görüşü hüküm sürmekte ve bu dönemde kurumsal anlamda sosyal sorumluluğa dair bir düşünce sistemi gelişmemiştir (Aktan ve Börü, 2007). Merkantalist düşünce sisteminde merkezi güç devletin elinde ve devlet sosyal sorumluluk açısından toplumla ilgili her türlü kararı verme yetkisine sahiptir. Merkantalist düşünce yapısıyla birlikte yüksek karlar elde edilmiş ancak sanayi ürünlerinin daha ucuza elde edilebilmesi için insanlar düşük ücretlerle çalıştırılmış, koloni halindeki ülkeler sömürülere maruz kalmışlardır. Bu düşünce yapısı

beklenen ve istenilen sonuca ulaşamamış toplumda adaletsiz gelir dağılımlarına ve yoksulluğa neden olmuştur (Çınar, 2011:25).

Doğuda bulunan İslam düşünürleri dengeli ve liberal bir ekonomik sistemi savunmaktaydılar. Devletin katı ve sık müdahalesini bireylerin girişim yeteneklerini ve güçlerini olumsuz bir şekilde etkileyeceğini ve toplumun refah seviyesinin ancak bireylerin başarılarıyla artacağını düşünmekteydiler. Bu nedenle toplumdaki ticari çalışmaların sürdürülmesi ve denetimi günümüzdeki sosyal sorumluluk algısına benzer bir şekilde yürümekteydi. Anadolu’ da hüküm süren ahilik ve lonca teşkilatları ise haksız rekabetleri ve adaletsiz gelir dağılımları önlemiş iş ahlakını önemli derecede korumuştur (Çınar, 2011:25).

Sanayi devrimi öncesinde sosyal sorumluluk anlayışının kısaca örfler, adetler, topluma ait değerler ve özellikle din ve kültür yapısına bağlı olduğunu söylemek mümkündür.

1.2.2.Sanayi Devrimi Sonrası

Adam Smith’in öncülük ettiği klasik ekonomik görüşün benimsenmeye başlanması ve 1765’te James Watt tarafından buhar makinesini icadı ile fabrikalaşma sürecine girilmiş ve sanayileşme başlamıştır. Seri üretime geçilmiş ve tarım üretiminden endüstriye yönelim başlamıştır. Bu gelişim “Sanayi Devrimi” veya “Endüstri Devrimi” olarak adlandırılmaktadır (Çakır, 2007).

19. yüzyılın ikinci yarısı Sanayi Devrimi başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bu dönem itibariyle işletmelerin faaliyetlerine sadece ekonomik sonuçları açısından bakılmış ve maksimum kar anlayışı hakim kılınmıştır. Sosyal sorumluluk anlayışları da bu doğrultuda olmuştur. Bu bakış açısına göre, işletmeler maksimum karı elde ederek hem amaçlarını gerçekleştirmiş olacak hem de sorumluluklarını gerçekleştirmiş olacaklardır (Özüpek, 2004,25).

Sanayi devrimi yıllarında benimsenen iktisadi görüş kapitalizm olmuştur. Adam Smith’in “Ulusların Serveti” adlı eserinde yer alan “Görünmez El Teoremi” işletmeler tarafından benimsenmiş ve toplumun refahını yükseltecek bir görüş olduğuna inanılmıştır. “Görünmez El Teoremi” ne göre birey ve kurumlar kendi çıkarlarına yarayacak faaliyetleri için çabalamaya devam ederken harekete geçirdiği kuvvetler (görünme bir el) bir bütün olarak topluma fayda sağlayacaktır. Bu düşünce sisteminin benimsenmesiyle yüksek kar etmek ve üretimi arttırmak düşüncelerinin

dışındaki konularla ilgilenilmemiştir. Dönemin işletme sahipleri kişisel kazançlarını maksimum seviyeye çıkarmanın dışında bir sorumluluk üstlenmemişlerdir (Aktan ve Börü, 2007:23).

Batı'daki hakim görüşlerden biri de Newtoncu görüş olarak adlandırılmaktaydı. Newton'a göre evren, Tanrı tarafından yaratılan, kendi iç dinamikleri tarafından işletilmekte olan ve bir saat gibi mükemmel bir şekilde çalışan kapalı bir sistemdir. Bu görüş dönemin işletmelerini de oldukça etkilemiş işletmeler yalnızca yatırım ve girişimden kar etme çabası içine girmişlerdi. Bu dönemde tüm yetki işletme sahiplerinin elindeydi. İşletme sahipleri çalışanları istedikleri zaman istedikleri şekilde değiştirmekte, oldukça düşük ücretlerle çalıştırılmaktaydılar (Özüpek, 2004:26).

Üretimin hızlı ve seri bir şekilde ilerlemesine oldukça katkıda bulunan sanayi devrimi birçok olumsuzluğu da beraberinde getirmiştir. Çalışma saatleri artmış, insanlar daha ucuza çalıştırılmaya başlanmış, çevre kirliliği artmış ve topluma yönelik zararlar artarak devam etmiştir (Aktan ve Börü, 2007).

Sanayi Devrimi'nin bu sosyal sorumluluktan oldukça uzak tutumu 1929 New York Borsası'nın çökmesiyle son bulmuştur. Tüm dünyayı etkisi altına alan bir ekonomik bunalıma girilmiş işsizlikler artmış ve büyük oranda üretim kayıpları yaşanmıştır. Bu durum 1929 Ekonomik Buhranı olarak bilinmektedir. Buhran sonunda hızlı bir şekilde büyüyen Amerikan şirketlerinde çöküşler yaşanmış toplumun refah seviyesiyle ilgili beklentiler "Görünmez El Teoremi"nde savunulduğu amacına ulaşamamış bu da işletmelerin benimsedikleri düşünce sisteminde değişiklik yapılması gerektiği gerçeğini meydana çıkarmıştır. İşletmeler, faaliyetlerinin toplumu etkileyen sonuçlarından dolayı kurumsal sosyal sorumluluk kavramıyla karşı karşıya kalmak durumunda kalmışlardır (Aktan ve Börü, 2007)

İşletmelerin topluma karşı çeşitli sorumlulukları olduğu düşüncesi 1929 krizi ve özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında değişen koşulların etkisiyle daha çok dile getirilmeye başlanmıştır. 1929 Ekonomik Buhranı ile birlikte işletmelerin algılamalarında köklü değişimler yaşanmış mekanik sistemlerin yerine biyolojik organizmalara önem verilmeye başlanmıştır. İşletmeler aşırı ve baskıcı bir kontrol yapısının büyümeyi olumsuz etkilediğinin farkına varmışlardır. İşletme sahipleri hisse senedi dağıtarak büyüme yoluna gitmeye başlamıştır. Devlet eğitime verdiği

önemi artırmış eğitime daha çok bütçe ayırmıştır. Böylece insanların eğitime olan talepleri artmış toplumda eğitim seviyesi yükselmeye başlamıştır. Bu değişimlerin sonucunda insana olan değer artmış insan kolay değiştirilebilir bir makine olarak değil yeri zor doldurulabilecek bir organizma olarak görülmeye başlanmıştır (Kazancı, 1995:79)

1930'lu yıllarda ise kurumsal sosyal sorumluluk anlayışı işletmeler tarafından anlaşılmaya başlanmış Büyük Buhran'ın olumsuzluklarını aşmak amacıyla şirket vakıfları ve devlet kurumları tarafından yeni projeler üretilmeye başlanmıştır (Toker ve Tat, 201:38). Bu süreçte dünya genelinde yaşanan kültürel ve sosyal anlamdaki değişiklikler beraberinde çalışanlar için sendikal haklar, daha tatminkar ücretler, daha iyi çalışma koşulları ve sosyal haklar getirmiştir (Çınar, 2011:29).

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda zor yaşam koşulları, sistem ve durumsallık yaklaşımları, işletmelerin sosyal konularla daha fazla ilgilenmesi gerekliliğini ortaya çıkartmıştır (Kocabaş, 2014: 24). Sistem yaklaşımı işletmenin çevre üzerindeki ve çevrenin işletme üzerindeki etkisinin anlaşılabilmesini, durumsallık yaklaşımı ise değişik çevrelerin değişik yapıdaki işletmelere farklı etkilerinin olduğunun kavranabilmesini sağlamış bu da işletmelerin toplumsal tarafa daha fazla önem vermesini gerektirmiştir (Aktan,2007:25).

İkinci Dünya Savaşı beraberinde işletmelerin, çalışanların önemini anlamaya ve onlara karşı sosyal sorumluluklarını yerine getirme gibi değişiklikleri de getirmiştir (Aktan,2007:25). İkinci dünya savaşı sonrasında dünya yepyeni bir görünüme kavuşmaya başlamış Batılı ülkelerin ekonomilerinde önemli gelişmeler gözlemlenmiştir. Savaş sonrasında işletme içinde ve dışında oluşan baskı grupları işletmelerin yalnızca kar odaklı değil çalışanların amaçlarını da benimseyen bir tutumu benimsemesini sağlamıştır. Bu gelişmeler ile birlikte işletmeler birer sosyal sistem olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Çınar, 2011:29).

1936 yılında sosyal sorumluluğa ilgili artmaya devam etmiş ve bu konuda ilk olarak Sears şirketi tarafından üst düzey yöneticilerin katılım gösterdiği toplantılar düzenlenmeye başlanmıştır (Çınar, 2011: 29).

Kurumsal sosyal sorumluluk ifadesi literatürde ilk defa, 1953 yılında yayınlanan Howard Bowen'in yazmış olduğu "Social Responsibilities of Businessman" adlı kitapta geçmiştir. (Carroll, 1999: 269). 1950'lerden önce kavram kurumsal sosyal

sorumluluk bugünkü anlamıyla ifade edilememiştir. Bunun nedeni iş dünyasında henüz modern anlamdaki işletmenin önemi ve üstünlüğünün ortaya çıkmamış veya fark edilmemiş olmasına bağlanabilir. Bu açıdan Bowen'ın kitabı literatürün mihenk taşı olarak kabul edilmektedir. Kurumsal sosyal sorumluluğun babası olarak adlandırılan Bowen, işletmenin karar alma süreçlerinde yalnızca ekonomik boyutu değil aynı zamanda işletme davranışlarından kaynaklanan sosyal sonuçları da göz önüne almak zorunda olduğunu belirtmiştir ve kurumsal sosyal sorumluluk toplumumuzun amaç ve değerleri açısından arzu edilir olan politikaları takip etme kararları verme veya faaliyetleri gerçekleştirme yükümlülüğü olarak tanımlamıştır (Sarıkaya,2009:70-71).

KSS ile ilgili olarak 1950'lerde ahlak dışı faaliyetler yasaklanmış tüketici ve işçilerin sahip olduğu haklarının korunmasına yönelik önlemler alınmaya başlanmıştır (Özüpek, 2004:33). 1960'lı yıllarda ise çevreye duyarlılık, sivil örgütler, tüketici hakları, kadın hakları gibi sosyal sorumluluğa dair birçok konu ele alınmaya başlanmıştır. 1970'li yıllara gelindiğinde ortaklara bilgi verme, çevrecilik, topluma yararlı faaliyetlerde bulunma, işe alımlarda adaletli davranma gibi sosyal sorumluluk uygulamaları bulunmaktaydı. 1980'lerde geri dönüşüme önem verilmeye başlanmış yoksullara yardım, toplumun sağlığına hizmet gibi sosyal sorumluluğa dair önemli uygulamalar uygulanmaya başlanmıştır (Aktan, 200:25).

Ataç (1982:105)'a göre işletmeleri sosyal sorumluluk anlayışını benimsemesini sağlayan gelişmeler şu şekildedir:

- Devletin ekonomik yaşama müdahaleleri artmış ve bu müdahalelerin sonucu olarak, iş adamlarının karşısına bazı sınırlamalar çıkmıştır.
- Nüfusun hızla çoğalması ve nüfus yoğunluğunun artması insanlar arasındaki ilişkileri sıklaştırmıştır. Ayrıca işsizlik sorunu da daha önemli bir hale gelmiştir.
- Demokratikleşme eğilimlerinin giderek güçlenmesi bireyi daha güçlü bir varlık haline getirmiştir. İnsan hakları bildirgesi ile bireyin siyasal ve toplumsal gücü artmıştır.
- Birey çeşitli örgütlerin üyesi olmuş dolayısıyla örgütsel gücü artmıştır.
- Dünyanın iki bloğa ayrılması, uluslararası ekonomik ve siyasal rekabetin güçlenmesi, ulusların ve işletmelerin yönetiminde değişiklikler yaratmıştır.

Günümüze yaklaştığımızda, işletmeler salt ekonomik kuruluşlar oldukları düşüncesinden sıyrılıp birer sosyal varlık oldukları görüşünü kabullenmişlerdir (Çınar, 2011:38-39).

Küreselleşmeyle birlikte bilgi iletişim teknolojilerinde önemli gelişmeler olmuş pazar sınırları ortadan kalkmıştır. Teknolojik gelişmeler ve sınırların kalkmasıyla ilgili değişimler günümüzde işletmelerin taklit edilebilirliğine de neden olmuş işletmelerin farklılıklarını ortaya koyabilmeleri için sosyal amaçlarının da var olması gerektiği gerçeğini ortaya koymuştur. İşletmelerin rekabet ortamında ayakta kalabilmeleri için sosyal sorumluluk gerekli bir kriter halini almıştır (Vural ve Coşkun, 2011:67).

1.3.KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUKLA İLGİLİ YAKLAŞIMLAR

İşletmelerin sosyal sorumlulukları, dönemlere ya da koşullara bağlı olarak değişim göstermektedir. Sosyal sorumlulukla ilgili farklı yaklaşımlar mevcuttur bunlardan ilki klasik yaklaşımlar, ikincisi ise modern yaklaşımlardır.

1.3.1.Klasik Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı

Klasik yaklaşıma göre işletmelerin öncelikli olarak sorumluluğu ekonomik niteliktedir. Söz konusu yaklaşım, işletme hissedarlara hizmet etmezse topluma da hizmet etmemiş olacaktır görüşünü savunmaktadır (Tak, 2009:7).

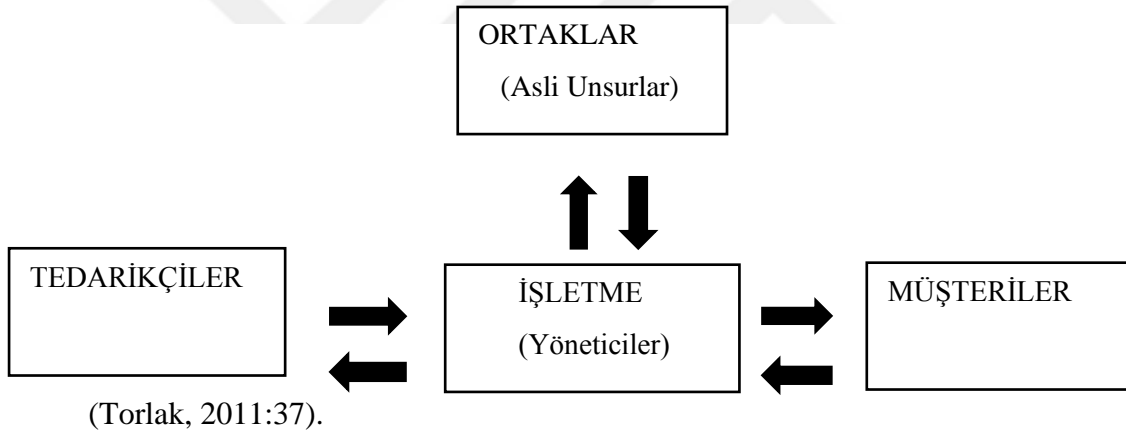
Klasik yaklaşımın kaynağı Adam Smith'in yazmış olduğu "Ulusların Serveti" adlı eserde yer alan "Görünmez El Teoremi" görüşüne dayanmaktadır. Smith'in 1776 yılında ortaya koyduğu Görünmez El Teoremi'nde savunulan görüşe göre kişiler ve kurumlar kendi kişisel çıkarlarına yönelik çabalarda bulunurken, bu durumun harekete geçirdiği kuvvet, yani görünmez bir el, bir bütün olarak toplumsal gelişime fayda sağlamış olacaktır (Top ve Öner, 2008:99). Bu şekilde ekonomiye fazladan müdahaleye ihtiyaç duyulmadan fiyat ve üretim faktörleri rasyonel bir şekilde oluşacak ve toplumun refah düzeyi artış gösterecektir (Tenekecioğlu, 1977:46).

Adam Smith'in ortaya koymuş olduğu "Görünmez El Teoremi", iktisatçı Milton Friedman tarafından geliştirilmiştir. Friedman 1970 yılında yazmış olduğu "İşletmelerin Sosyal Sorumluluğu Karımı Arttırmaktadır-The Social Responsibility

of Business is to Increase its Profits’’ adlı makalesinde sorumlulukların işletmeye değil bireylere ait olduğunu ve işletmelerinin sorumluluğunun kar artırılmasından ibaret olduğunu ve ortaklara karşı olduğunu savunmuştur (Torlak, 2003: 33).

Friedman (1970: 233)’ a göre sorumluluk kuruma değil yalnızca kişilere aittir. Bir işletme yapay bir kişilik olduğu için sahip olduğu sorumluluklar da yapaydır. Sorumluluktan söz edildiğinde bunun yönetime ait bir sorumluluk olması gerekmektedir. İşletmelerin sorumluluğu yalnızca hissedarlara karşı olan sorumluluktan ibarettir ve bu sorumluluk işletmelerin hissedarların istediği yönde faaliyette bulunmasıyla sınırlı durumdadır.

Şekil 1. Freidman’ın İşletme Sorumlulukları Kavramı

Klasik yaklaşıma göre işletme ve sahipleri arasında bir tek bağlantı bulunmaktadır o da finansal ilişki üzerine yoğunlaşmıştır. Klasik yaklaşım işletme sahipleri ve işletme faaliyetlerinin refahını arttırmak üzerine yoğunlaşmıştır. Yasal düzenlemelerin oyunun kurallarını belirlediği ve işletmelerin bu çerçeve içinde varlığını sürdürdüğü varsayılmaktadır. İşletme kararlarının tümüyle hissedarlar açısından uzun vadede avantaj yaratması kıstası dikkate alınmaktadır. Örneğin, iş güvenliğini arttırmaya yönelik yatırımların işletme yönetiminin yasal açıdan karşılaşıacağı harcamaları önlemesi ve çalışanların kuruma bağlılığını güçlendirerek karlılığı arttıracak ise yapılması söz konusu olmaktadır (Tak, 2009:8).

Klasik sosyal sorumluluk yaklaşımında her şey işletmenin insiyatifinde düşünülmekte ve bireylere, topluma önem verilmemektedir. Klasik yaklaşımı savunan görüşler özetlenecek olursa:

- İşletmeler sosyal sorunlarla etkin bir şekilde ilgilenme yeteneğine sahip değildirler. Bu alanda çalışabilecek sosyal yeteneklere sahip uzmanları yoktur.
- İşletmelerin sosyal sorunlarla ilgilenmesi onları asıl amaçları olan üretkenlik ve kar artışından alıkoyar ve dolayısıyla toplumun da ekonomik ve sosyal açıdan geri kalması söz konusudur.
- İşletmelerin doğrudan sorumlu olmadıkları bir alandan sorumlu tutulması doğru bir yaklaşım değildir.
- Sosyal sorumluluklar sadece işletmeleri değil, tüm toplumu ilgilendirir.
- Devletin, kamu kuruluşlarının ve sosyal amaçlarla kurulmuş kurumların asıl görevini işletmelere yüklemek insafsızlık olacaktır (Eren, 2002: 106).

1.3.2.Modern Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı

Modern sosyal sorumluluk yaklaşımının temeli işletmenin faaliyetlerini sürdürürken karlılığını devam ettirirken aynı zamanda toplumun bir üyesi olarak toplumun refah seviyesini ve yaşam standardını yükseltmeye dayanmaktadır. İşletmeyle etkileşim içerisinde olan dış ve iç çevreyle ilgili sorunlara önem vererek uygun çözümler üretmeyi hedeflemektedir (Özüpek, 2005: 37 – 38).

Modern yaklaşımın temsilcileri işletme amacının kar elde etmenin yanında toplumun refahı için de faaliyetlerde bulunmak ve toplum refahını geliştirmek olduğunu savunmaktadırlar. Sanayi Devrimi'nin yol açtığı çevresel, ekonomik ve politik olumsuzluklar işletmelerin daha fazla sosyal sorumluluk üstlenmeleri gerektiğini ortaya koymuş ve oluşan yeni toplum yapısı beraberinde getirdiği sorunlar nedeniyle klasik yaklaşımın yetersiz kalmıştır (Dinçer, 1995: 157).

Modern sosyal sorumluluğu savunan düşünülerin savları şu şekildedir (Özüpek, 2004:41):

➤ İşletmeler, büyük ölçüde toplumun çıkarlarını düşündüğü zaman ekonomik sistemimiz en iyi şekilde ilerler.

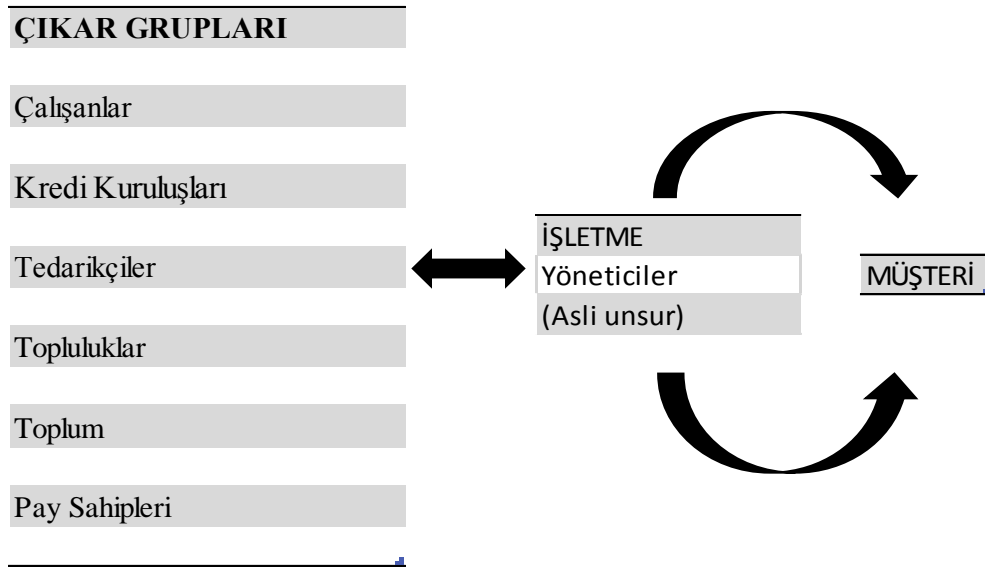
➤ Kar, sadece çok uzun olmayan dönemde tercih edilen bir davranış şeklini ifade eder.

➤ İşletme, sosyal sorumluluk programları konusunda para harcarken, işletmenin katlandığı sosyal maliyetler toplum tarafından kolayca geri ödenmektedir.

➤ Sosyal sorumluluk demokrasi için bir tehlike değildir. İşletmeler sosyal kuruluşlardır ve toplumun standartlarına uymaları gerekir. Eğer onlar uymazlarsa devletin müdahalesi ve uymaları için gerekeni yapması muhtemeldir.

İş döngüsü yaklaşımı olarak bilinen yaklaşım da modern yaklaşım tarafından kapsanmaktadır. Bu yaklaşıma göre işletmeler yükümlü oldukları sosyal sorumlulukların yanında kamunun çıkarlarını da önemsemeli ve buna yönelik sorumluluklar almalıdır. Klasik yaklaşımın asıl unsurları hissedarlar iken modern yaklaşımda müşteriler ön planda tutulmakta ve asıl unsurunu yöneticiler oluşturmaktadır. Bu yaklaşımda müşteriler işletmenin gelir sağlayıcıları olarak görülmektedir (Top ve Öner, 2008:101)

Şekil 2. İş Döngüsü Yaklaşımına Göre İşletme ve Sorumlulukları

(Baron, 1993:509)

İş döngüsü yaklaşımında yedi adet bileşen bulunmaktadır. Bu bileşenler; müşteriler, çalışanlar, kredi kuruluşları, tedarikçiler, topluluklar, toplum ve pay sahiplerinden oluşmaktadır. İşletmenin ve yöneticilerinin en temel sorumluluğu bu yedi bileşen ile etkileşimini devam ettirerek müşterilerine ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirmek olarak ifade edilmektedir (Baron, 1993:509).

Modern yaklaşımın ortaya çıkışı klasik yaklaşımın işletmeyi etkileşimde olduğu çevrelerden ayrı bir şekilde düşünmüş olmasından kaynaklıdır. Bu eksikliğin sonucu olarak ortaya çıkan modern yaklaşım çevreyi esas alan bir yaklaşımdır.

1.4.KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUĞUN ÖNEMİ

İşletmeler, farklı dönemlerde hakim olan yaklaşımların ve kapitalizmin acımasızlığı ile birlikte toplum üzerinde olumsuz etkiler bırakmışlar, adaletsiz gelir dağılımları, çevre kirliliği ve düşük refah düzeyi gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Yaşanan tüm bu olumsuzluklar kurumsal sosyal sorumluluk kavramının önemini kavranmasını sağlamıştır. Toplumsal kriz, işsizlik oranının oldukça yükselmesi, yaygınlaşan şiddet, havanın ve suyun gün geçtikçe kirlenmesi, sokak çocukları, engelli bireyler, gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkeler tarafından sömürüye uğraması gibi faktörler işletmeleri sosyal sorumluluğa önem vermeye sevk etmiştir (Metin, 2006: 221).

Sosyal sorumlulukların yerine getirilmesi işletmelerin saygınlığını arttırarak kamuoyunun önünde iyi bir imaj çizebilmelerini sağlamaktadır. İşletmelerin üstlendikleri sosyal sorumluluklar sayesinde toplumla ilişkileri olumlu yönde gelişir ve toplum tarafından kabul görülmeleri olanaklı hale gelir. Çalışanların işletmeye olan güveni ve buna bağlı olarak bağlılığı da artar. Yine aynı şekilde çalışanlar gibi müşterilerin de işletmeye olan inançları ve bağlılıkları olumlu yönde gelişir. Bu da satın almanın daha sık olması ve işletmeler için daha fazla karlılık anlamına gelmektedir (Erkman ve Şahinoğlu, 2012:269-270).

İç ve dış çevresindeki kişi ya da kurumlara ve topluma karşı sosyal sorumluluklarını yerine getirmeyen işletmeler toplum tarafından dışlanırlar. Aynı zamanda müşterilere karşı özensiz davranışlarda bulunan, çevreyi kirleten ve çalışanlarının haklarını görmezden gelip istismar eden işletmeler ürettikleri ürünlerin satılmamasıyla cezalandırılırlar (Emhan, 2007). Araştırmalar, sosyal sorumluluk açısından yetersiz olan işletmelerin müşterilerin boykotlarına maruz kaldığını ve

konuyla ilgisi bulunmayan diğer müşterilerin de ürün almayı durdurarak başka firmalara yöneldiklerini ortaya koymuştur (Baron, 2001:7-39). Çağımızın başarılı firmaları tüm bu sorumluluklarının farkında olup yerine getiren firmalardan oluşmaktadır.

İşletmelerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmeleri pek çok alanda olumlu etki yaratacağını söylemek mümkündür. Örnek olarak, sosyal açıdan duyarlı yetkin yönetici profili ve olumlu şirket imajı çalışanlar, müşteriler, resmi kurumlar ve kredi kuruluşları gibi birimler üzerinde pozitif etki yapması beklenebilmektedir. Çalışanların morali ve dolayısıyla verimliliğinin artması, grevlerin azalması gibi sonuçlara yol açması mümkündür. Şirket ününün müşteri bağlılığını arttırması, olumlu kurum imajının işletmenin resmi kurumlar ile arasındaki gerginliği azaltması beklenebilir. Çalışanlara olumlu ve güvenli çalışma koşulları sunulması devamsızlık oranını ve işgören devir hızını düşürebilir. İşletmenin iyi bir kurumsal vatandaş davranışı göstermesi, sanat - yardım organizasyonlarına destek vermesi yaşam kalitesini arttırarak daha kaliteli bir iş gücünü cezbetmesini mümkün kılabilir (Tak, 2009:13).

1.5.KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK MODELLERİ

Genel olarak yönetim bilimciler tarafından araştırılmış kurumsal sosyal sorumlulukları ile ilgili pek çok model bulunmaktadır. Literatürde öne çıkan modeller şu şekildedir:

1.5.1.Carroll'un Geliştirdiği Model

İş dünyası ve akademik çevreler kurumsal sosyal sorumlulukla ilgili tam anlamıyla ortak bir karara varamamışlardır. Bir grup kar maksimizasyonunun önceliğini savunmaktayken diğer bir grup sosyal sorumluluğun vekalet yaklaşımına bağlı olduğunu iddia etmektedir. Bu sebepten dolayı tüm farklı görüşleri bir çatı altında toparlayabilecek bir modele ihtiyaç duyulmaktadır. Bu da Carroll'un piramit modeli ile karşılanabilmektedir (Nizamieva, 2001:21).

Carroll'un şirketlerin ekonomik sorumluluklarının yanında etik ve ihtiyari sorumluluklara da sahip olduklarını savunduğu kurumsal sosyal sorumluluk piramidi olarak adlandırılan modelde ekonomik sorumluluklar, yasal sorumluluklar, etik

sorumluluklar, gönüllü sorumluluklar olmak üzere dört adet bileşen bulunmaktadır (Carroll, 1991:41-42).

Şekil 3. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi

(Schwartz ve Carroll, 2003:504).

Carroll, işletmelerin etik ve gönüllü sorumluluk alanlarda daha fazla önem vermeye başladığını ve piramitte bulunan alanların genişleyebileceğini belirtmiştir (Carroll, 1991:39-48).

Ekonomik sorumluluklar: Piramidin ilk basamağını oluşturan ekonomik sorumluluklar işletmenin karlı, verimli ve toplum ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetlerde bulunması gerektiğinin önemini vurgulamaktadır (Aupperle, Carroll ve Hatfield, 1985:446-463).

Ekonomik sorumluluklar şu şekilde sıralanabilmektedir (Akyar, 2008:23):

1. Hisse başına kazançların getirilerini maksimize etmek,
2. Mümkün olabildiğince yüksek kar,
3. Uzun süreli rekabet yeteneğinin devamlılığı,
4. İşletme etkinliğinin en üst düzeyde sürekliliğinin sağlanması,
5. Başarılı bir firmanın tanımının, onun karlılığına bağlı olarak yapılması.

Yasal sorumluluklar: İşletmenin toplum ile arasında olduğu varsayılan sosyal sözleşme sınırları içerisinde yasalara ve hukuka uygun davranışlarda bulunması beklenmektedir. İşletmeler ekonomik faaliyetlerini yerine getirirken yasal çerçeveler içerisinde yerine getirmelidir. Her işletme toplum düzenine zarar vermemek ve düzenin bozulmadan sürdürülebilmesi için kanunlarca düzenlenmiş yasalara uymak zorunluluğundadır (Carroll, 1991:41-42). Toplum ve işletme, yasal çerçevede bir anlaşmaya giderek, yasal sorumluluğun işletmelerin ekonomik amaçlarını takip edebileceği konusunda anlaşmıştır (Çerik ve Özarslan, 2008:587-604).

Carroll'a göre yasal sorumluluk unsurları şu şekildedir (Carroll, 1991:41):

- İşletmeler yasal düzenlemelere uygun şekilde hareket etmelidir.
- Yasal yükümlülükler hakkında çalışanlar bilgilendirilmelidir.
- İşletmenin ürettiği ürün ve hizmette yasal garanti şartlarına güvence verilmelidir.
- Başarılı bir işletme olabilmenin ana şartlarından biri yasa ve düzenlemelere uygun bir şekilde faaliyette bulunmaktır.

Carroll'a göre ekonomik ve yasal sorumluluklar eş zamanlı olarak ele alınmalıdırlar (Carroll, 1979:500).

Etik sorumluluklar: Her ne kadar yasal çerçeve içerisinde belirtilmemiş olsa dahi toplum, işletmenin etik sorumluluklarını yerine getirmesi beklentisi içindedir. İşletme davranışlarını sergilerken yazılı ya da yazısız normlara ve değerlere uygun şekilde davranması gerekmektedir (Carroll, 1979:500).

Etik sorumlulukların yerine getirilmemesinin bedeli yasal sorumluluklar gibi değildir. İşletme etik sorumluluklara uymadığı takdirde hedef kitlesinin kendisine olan inancını kaybeder, imajı zedelenir ve ürün ve hizmetleri tercih edilmemeye başlar (Carroll, 2004:114-120).

İşletmelerin etik sorumlulukları şu şekildedir (Carroll, 1991:41):

- Toplum tarafından belirlenmiş olan kurallara uyum sağlanmalı,
- İşletmeler tarafından topluma saygı duyulmalı,
- Toplum etik açıdan işletmeden istediklerini açık bir şekilde tanımlamalı,
- Etik kuralların üstünlüğü kabul edilmelidir.

Gönüllü Sorumluluklar: İşletmenin gönüllülük ve hayırseverlik temelinde yerine getirmesi beklenen faaliyet ve sorumlulukları vurgulamaktadır. Bu

sorumluluklara örnek olarak, çocuklu, çalışan anneler için çocuk bakım hizmetleri, personel eğitimleri verilebilir. Bu sorumluluklara yönelik olarak işletmeye yönelik açık bir talep bulunmamakla birlikte yönetimin tercihinin bırakılmış durumdadır (Carroll, 1979:500).

Gönüllü sorumluluğun unsurları şu şekildedir (Carroll, 1991:42-43):

- Toplumun beklediği gönüllülük, yardımseverlik temelli sorumlulukları yerine getirmek,

- Yöneticiler ve şirket çalışanları gönüllü faaliyetlere destek vermeli,

- İşletme sanata ve eğitime destek vermeli,

- Amaçlanan temel hedef toplumun yaşam standardını ve hayat kalitesini yükseltebilmek olmalıdır.

Carroll çalışmasında ekonomik, hukuki, etik ve gönüllü sorumluluk kategorilerinin göreceli ağırlıklarını hesaplamış ve ekonomik 3.50, hukuki 2.54, etik 2.22, hayırseverlik 1.30 olarak hesaplamıştır. Ağırlık ekonomik sorumluluk üzerindedir (Aupperle, Carroll ve Hatfield, 1985:455-457).

Carroll çalışmasını üç boyutlu olarak ele alarak sosyal performans modeli geliştirmiştir. Bu boyutlar (Carroll, 1979:500-502):

1.İşletmenin Sosyal Sorumlulukları: Söz konusu olan ekonomik, hukuki, etik ve gönüllü kategorileri kapsar.

2.İşletmenin Sosyal Sorunları: Sorunları çözmeye yönelik reaktif, uzlaşmacı, savunmacı ve proaktif stratejileri kapsar. Kurumsal sosyal performans modelinin kavramsal çerçevesini geliştirmek için, sosyal sorumlulukların sınıflandırılmasının (ekonomik, hukuki, etik ve gönüllü) yanında bu sorumlulukların bağlı olduğu sosyal sorunları da belirlemek gerekmektedir. Ancak sosyal sorunlar ve işletmelerin bunlarla ilgilenme derecesi değişkendir. Sorunlar zaman içinde değişkenlik gösterebilir ve farklı endüstri kollarına ait sorunlar farklı olabilir. Sonuç olarak sosyal sorunları içeren konular kurumsal sosyal performansın önemli bir yönü olarak tanımlanmaktadır.

3.İşletmenin Sosyal Duyarlılığı: Sosyal duyarlılık, sosyal sorumluluk ve sosyal sorunlara işletmenin verdiği tepkinin arkasındaki felsefe, duruş ve stratejidir. Tüketici aktivizmi, çevre, ayrımcılık, ürün güvenliği, iş sağlığı ve güvenliği vb. konuları kapsamaktadır.

Carroll, üç boyutlu modelin işletmenin mevcut sorunlarını tespit etme, faaliyetlerini planlama, sorunlara çözüm bulma aracı olarak oldukça kullanışlı olduğunu belirtmektedir (Carroll, 1979:502).

1.5.2.Davis'in Geliştirdiği Model

Davis, kurumsal sosyal sorumluluğu savunan ve karşı olan görüşleri incelemesi sonucunda hangi davranışların gösterilmesi gerektiğinin kararının kamu tarafından verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra Davis'e göre sosyal sorumluluklarını uygulamayan ve dikkate almayan işletmelerin toplum ve hedef kitleleri tarafından algılanan imajının olumsuz bir şekilde etkileneceğini savunmaktadır (Davis, 1973:312-322).

“Sorumluluğun Demir Kanunu” olarak bilinen tanımlamada Davis, işletmelerin güçlerini topluma karşı sorumlu olduğunun bilincinde kullanmadığı ve uzun dönem boyunca topluma karşı sorumlu olduğunun bilincinde hareket etmediği sürece güçlerini kaybetmeye mecbur olduklarını belirtmektedir (Tak, 2009:5).

Davis'in işletmelerin faaliyetlerini sürdürürken aynı zamanda toplum refahına da fayda sağlayacak 5 önermesi bulunmaktadır:

1.Önerme: Sosyal sorumluluk toplumun emanet ettiği güçten doğar.

İşletmelerin, azınlık istihdamı, çevre, komşuluk ilişkileri gibi sorunlarla ilgili önemli derecede etki ve güçleri olduğu anlayışından ortaya çıkmıştır. İşletmeler buldukları toplumdaki çevre koşullarını, istihdamı ve genel atmosferi etkilemektedir. İşletmeler toplum üzerinde bu denli büyük bir etkiye sahip oldukları için ellerinde bulunan gücün uygulanması sonucunda meydana gelen durumlardan sorumlu durumdadırlar (Management Innovations, 2008).

2.Önerme: İşletmeler topluma yönelik faaliyetlere açıktırlar.

İşletmeler iki ucu açık yapıları organizasyonlardır. Şöyle ki; hem toplumdan girdi alırlar hem de faaliyetleriyle ilgili konularda topluma bilgi aktarırlar. Bu nedenle işletmeler toplumda refah seviyesinin olumlu derecede gelişebilmesi için toplum temsilcilerini dinlemek ve dikkate almak durumundadırlar (Management Innovations, 2008).

3.Önerme: Toplumsal sorumlulukla ilgili faaliyetlerin maliyetleri dikkatlice hesaplanmalıdır.

İşletmeler, ürün ve hizmetlerinden sağlayacakları kazanç ve aynı zamanda ortaya çıkardıkları toplumsal sorunların maliyetlerini hesaplamalı, bunun ardından uygulanacak sosyal sorumluluk faaliyetleri hakkında karara varmalıdırlar. Uygulanacak olan sosyal sorumluluk faaliyetlerinin ayrıntılı bir şekilde maliyet ve fayda analizleri yapılmalı, ortaya çıkacak maliyetin faydayı aşmamasına dikkat edilmelidir (Management Innovations, 2008).

4.Önerme: Sosyal sorumluluk maliyetleri kullanıcılar tarafından karşılanır.

Bu önermeye göre işletme faaliyetlerinden dolayı ortaya çıkan maliyetler dolaylı olarak (ürün ve hizmet ile) müşteriler tarafından karşılanır. İşletmelerin ekonomik fayda sağlayamayacakları sosyal sorumluluk faaliyetlerinin maliyetlerinin tamamının karşılanmasının gereksizliği ifade edilmektedir. Bu nedenle sosyal sorumlulukla ilgili maliyetlerin ürün ve hizmetlerin fiyatına yansıtılması fikrini öne sürmektedir (Management Innovations, 2008).

5.Önerme: İşletmeler tüzel birer kişilik olarak sosyal sorumluluklara sahiptirler

İşletmeler kendileri ile bağlantılı olmasa dahi o konuda bir uzmana sahip olmaları halinde her hangi bir sosyal sorunu çözme sorumluluğuna sahiptirler. İlk öncelikli sorumlulukları sorunları çözmek değilse bile, tüzel birer kişilik olan işletmelerin kendi faaliyet alanları dışındaki sosyal sorunlara da eğilmek, çözümler bulmak için çalışmak sorumlulukları dahilindedir (Management Innovations, 2008).

1.5.3.Ackerman'ın Geliştirdiği Model

Ackerman'ın modeline göre sorumluluk, bir görevin yerine getirilmesi için üstlenilmiş olan yükümlülük anlamını taşımaktadır. Ackerman geliştirdiği üç aşamalı sosyal duyarlılık modelinde işletmenin sosyal çabalarının cevaplama ve karşılama olması gerektiğini savunmuştur (Post, Lawrence ve Weber, 1996:74-76).

Ackerman, sosyal sorumluluk yerine sosyal ve ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkiyi her açıdan daha iyi ifade ettiğini düşündüğü sosyal duyarlılık ifadesini kullanmaktadır. Sosyal duyarlılık, işletmenin sosyal çevresindeki problemlere ve toplum baskılarına karşı tepkisini göstermeye yardımcı olmaktadır (Bartol ve Martin, 1998:115).

Bu modelin aşamaları şu şekildedir (Post, Lawrence ve Weber, 1996:84):

1.Sosyal Sorumluluk Politikaları Aşaması: İlk aşamada işletmenin çevresinde bulunan sorunlara duyarlılık gösterme ve hangilerine ne şekilde cevaplar aranacağı konusuna değinilmektedir. Bu aşamada üst yönetim kadrosunun sosyal sorumluluklarla ilgili belirlediği politikalar sosyal duyarlılık açısından yol gösterici niteliğe sahiptir.

2.Sosyal Sorumlulukların Öğrenilme Aşaması: Genel politikalar oluşturulduktan sonra işletmelerin sosyal sorumluluk projelerini gerçekleştirebilmesi için profesyonel anlamda bilgi sahibi olması, sorunlarla nasıl başa çıkabileceğini öğrenme aşamasıdır. Bu aşamada süreç tüm bölümlerin sorumluları ile birlikte iş birliği içerisinde yürütülmelidir.

3. Sosyal Sorumlulukların Örgütsel Yükümlülük Aşaması: Planlanan sosyal sorumluluk politikalarının benimsenip uygulamaya geçirildiği aşamadır.

1.5.4.Wartick ve Cochran'ın Geliştirdiği Model

Wartick ve Cochran'ın daha önce ortaya konulmuş olan modellerin genişletilmiş halidir. Daha önceki modeller işletmenin toplum ile ilişkileri açısından büyük bir değer ifade ettiğini ancak işletmenin faaliyetlerini yürütmekte olduğu toplum değil de işletme ve çevresi arasındaki ilişkiyi esas alması gerekçesiyle eleştirilere maruz kalmıştır (Wartrick ve Cochran, 1985:758-769)

Araştırmacıların yürüttükleri tartışmalar çerçevesinde, işletmelerin toplum bazında kritik rollere sahip olduğunu ve ekonomik faaliyetlerin sosyal sorumluluklardan ayrı tutulamayacağını, sosyal sorumluluk ve sosyal taleplerinin birbirinden ayırt edilmesi gerektiğini, sosyal sorumlulukların yalnızca sosyal taleplere cevap vermesiyle ölçülemeyeceğini ve sosyal sorunların yönetim sürecinin çıktısı olarak geliştirdiği politikaların değerlendirilmesi konularında eleştirmektedirler (Wartrick ve Cochran, 1985:758-769).

Bu modelin ayırt edici olmasının nedeni sosyal sorumluluk, duyarlılık ve sosyal sorun yönlerinin korunması ve ilke, süreç ve politikalarından oluşan üç unsur üzerine kurulmuş olmasıdır (Wartrick ve Cochran, 1985:758-769).

Tablo 1. Wartick ve Cochran'ın Sosyal Performans Modeli

<u>İLKELER</u>	<u>SÜREÇLER</u>	<u>POLİTİKALAR</u>
<i>Kurumsal Sosyal Sorumluluklar</i>	<i>Sosyal Duyarlılık</i>	<i>Sosyal Sorun Yönetimi</i>
-Ekonomik -Yasal -Etik -Gönüllü	-Reaktif -Savunmacı -Uzlaşmacı -Proaktif	-Sorun tanımı -Sorunların analizi -Sorunlara yönelik yanıt geliştirme
<i>Yönlendiren Unsurlar</i>	<i>Yönlendiren Unsurlar</i>	<i>Yönlendiren Unsurlar</i>
-İşletmenin Sosyal Sözleşmesi -İşletmenin Ahlak Temsilcisi Olması	-Değişen sosyal koşullara uyum gösterebilmesi -Yanıt geliştirmeye yönelik yaklaşımlar	-Ani gelişmeleri en aza indirmek -Etkin sosyal politikalar belirlemek
<i>Felsefi Yönelim</i>	<i>Kurumsal Yönelim</i>	<i>Örgütsel Yönelim</i>

(Wartrick ve Cochran, 1985:767).

Modele göre (Zenisek, 1979: 359-368):

1.Sosyal sorumluluk: Kurumsal sosyal performans modeli; ekonomik, hukuki, etik ve gönüllü sorumlulukları kapsayan sosyal sorumluluk tanımı içine kamusal sorumluluğu da dahil etmektedir. Kamusal sorumluluklar, toplum ve işletme arasında oluşturulan sosyal sözleşme ve işletmelerin ahlaka uygun davranmasını ve ahlak temsilcileri olarak hareket etmesini vurgulamaktadır. İşletmelerin toplum tarafından belirlenen hak ve yükümlülükleri olduğu önermesine dayanan sosyal sözleşme, işletmelerin davranışlarını toplumun hedeflerine uygun hale getiren bir araçtır. İkinci önermeye göre ise işletmeler, toplumun değerlerini yansıtıp pekiştirecek şekilde hareket etmelidirler.

2.Sosyal Duyarlılık: Kurumsal sosyal duyarlılık, kurumun sosyal baskılara verdiği tepki ve yönetsel yaklaşımlardır.

3.Sosyal Sorunların Yönetimi: Bu boyut sosyal duyarlılığın doğrudan bir uzantısıdır. Bir zorunluluk olmamakla birlikte, işletmelerin sosyal sorumluluk anlayışından doğmuştur ve sorunlara yönelik yanıtlar geliştirme sürecini oluşturmaktadır.

Wartick ve Cochran'ın modelinde sosyal sorumluluklar ilkeleri oluştururken sosyal duyarlılıklar ve bu ilkelerin hayata geçirilmesini, sorun çözme politikalarını içeren süreçlerden oluşmaktadır.

1.5.5. Wood'un Geliştirdiği Model

Wartick ve Cochran'ın modelini baz alan Wood 1991 yılında yeni bir sosyal performans modeli geliştirmiştir. Bu model üç unsurun üzerine inşa edilmiştir. Birbirinin içine geçmiş ayrı düzeylerden oluşmaktadır. İlk kısım olan kurumsal sosyal sorumluluk, kurumsal, örgütsel ve yönetsel faaliyetleri kapsamaktadır. İkinci kısımda yer alan kurumsal yönetsel süreçler, birinci kısımda yer alan ilkelerin uygulanmasıyla ilgilidir. Son kısımda ise, kurumsal sosyal faaliyetlerinin sonuçlarının neler olabileceği ele alınmaktadır (Wood, 1991:694):

- Sosyal Sorumluluk İlkeleri
- Yönetsel Süreçler ve
- Yönetsel Faaliyet Sonuçları.

Tablo 2. Wood'un Sosyal Performans Modeli

<u>Sosyal Sorumluluk İlkeleri</u>
Kurumsal İlke: Meşruluk Örgütsel İlke: Kamusal Sorumluluk Bireysel İlke: Yönetimsel Hoşgörü
<u>Yönetsel süreçler</u>
Çevresel Değerlendirme Paydaş Yönetimi Sorunların Yönetimi
<u>Yönetsel faaliyet Sonuçları</u>
Sosyal Etkiler Sosyal Programlar Sosyal Politikalar

(Wood, 1991:694).

Wood modelinde, Wartick ve Cochran gibi sosyal sorumluluk kavramından daha geniş bir kavram olan sosyal performans ifadesini kullanmıştır. Sosyal performans,

yönetmel süreçler ve bu süreçlerin gözlemlenebilir sonuçlarına ilişkin politikalarından meydana gelmektedir Jamali ve Mirshak, 2007:247).

Sosyal sorumluluk ilkelerinden meşruluk ilkesi Davis'in sorumluluğun demir kanunu ilkesine dayanmaktadır. Bu ilkeye göre sorumluluk güçten doğar, işletmeler güce sahip oldukları için sorumluluğa da sahiptirler. Meşruluk ve güç işletmelere toplum tarafından kazandırıldığından dolayı sorumluluk sahibi olmayan işletmeler bu gücü kaybetmeye mahkumdurlar (Garriga ve Mele: 2004:57-58). Örgütsel ilkeye göre ise, işletmeler faaliyetlerinden dolayı topluma sorumlu durumdadırlar ve bu nedenle tüm sorunları çözmeye zorunluluğunda olmasalar dahi kendi faaliyetlerinden kaynaklanan sorunlara çözüm yolları aramakla yükümlüdürler. Bireysel ilkeler, üst yönetim kademelerinin sadece prosedürlere bağlı kalmaması gerektiğini, fonksiyonel görevlerin ötesinde sorumluluklar üstlenmeleri gerektiğini vurgulamaktadır (Wood, 1991:695-698).

Yönetmel süreçlerin ilk mekanizması çevre şartlarını uyum sağlayabilmesini sağlayan çevresel mekanizmadır. İkinci mekanizma paydaş yönetimidir, İşletmeler paydaşları ile olan ilişkilerine dikkat etmeli, onların beklentilerini yerine getirmeye çalışmalıdır. Son mekanizma ise sorunların tanımlaması ve çözmeye yönelik stratejiler geliştirme sürecidir (Wood, 1991:703).

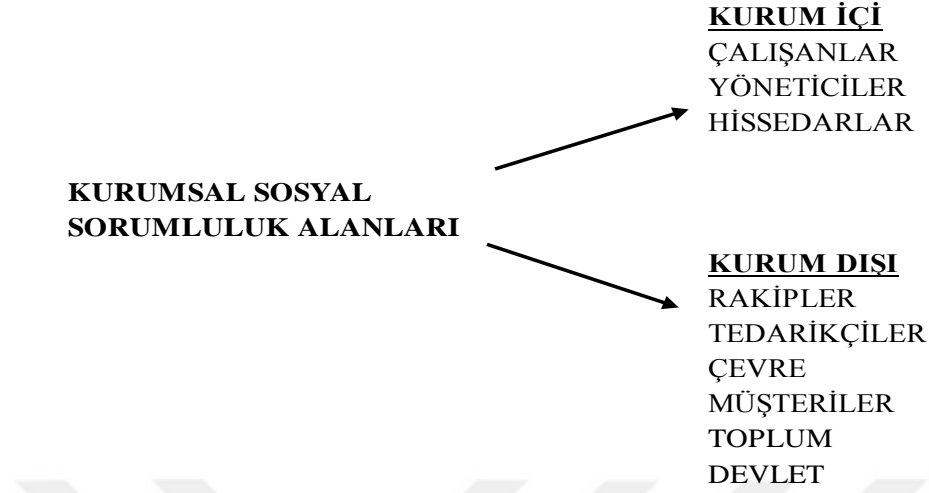
Yönetmel faaliyetlerin sonuçları boyutundaki ilk mekanizma sosyal etkilerdir. Bunlara örnek olarak, hava kirliliğinin azalması verilebilmektedir. Sosyal politika ve sosyal programların sosyal etkileri gözlemlenebilir çıktılardır (Wood, 1991:711).

1.6.KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI

Adaletsiz tutumlara muhtemel bir çözüm olarak karşımıza çıkan kurumsal sosyal sorumluluk, işçi ve çevre standartları ve insan hakları konularının tamamlayıcı bir modu olarak görülmektedir (Hermann, 2004:206).

Toplumda yaşayan insanların işletmelerden beledikleri her türlü sosyal gereksinim KSS'nin kapsamına girmektedir. Başka bir deyişle işletme faaliyetini sürdürdüğü toplumda yer alan tüm çıkar gruplarıyla olan ilişkilerinde beklenen sorumluluk ve yükümlülükleri kapsamaktadır (Ünlü, 2005:75)

Şekil 4. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Alanları

(Çelik, 2007:66-75).

İşletmeler, varlıklarını devam ettirebilmek için ekonomik faaliyetlerini yerine getirmek durumundadırlar. Bu faaliyetleri gerçekleştirirken toplumun, paydaşlarının ve çalışanlarının da çıkarlarını gözetmek zorundadırlar. Bu noktada ise işletmeler kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Çelik, 2007:62).

1.6.1.Çalışanlara Karşı Sorumluluklar

Çalışanlara sunulacak olan iyileştirilmiş, sağlıklı çalışma koşulları, hayat standartlarına uygun ücret politikaları gibi kendisini değerli kılacak faktörler çalışanların motivasyon ve verimliliğini arttırmaktadır. Bu faktörler aynı zamanda işletmelerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmesini sağlayacaktır (Torlak, 2007:57).

İşletmelerin en öncelikli sorumluluklarından bir tanesi beşeri bir sermaye niteliği taşıyan çalışanlarına yatırım yapmaktır. Çalışanlara karşı sosyal sorumluluklarını yerine getirmek işletmenin yükümlülüğüdür (Çelik 2007: 62-68).

İşletmelerin çalışanlarına karşı olan sorumlulukları aşağıda belirtilmiştir (Emiliani ve Stec, 2002:96-99):

- Çalışanlara sağlıklı çalışma koşulları sunmak,

- Çalışanlara iş ve ücret temininde bulunarak istihdam sağlamak,
- Çalışanlarla arasındaki uzlaşmaları çözüme ulaştırmak,
- Çalışanlara doğru bilgi aktarmak ve dürüst olmak,
- Çalışanların şikayet ve isteklerini dinlemek ve dikkate almak,
- Çalışanlara karşı ırk, cinsiyet, din gibi ayrımcı tutumlarda bulunmamak,
- İş yerinde iş güvenliği açısından önlemler almak,
- Çalışanlara farklı alanlarda çalışma fırsatı sunularak faydalı olacakları alanlarda çalışma fırsatı sunmaktır.

Şimşek (1999:69)'e göre, benzer bir şekilde işletmeler çalışanlarına karşı ahlaki sorumluluklarla yükümlüdürler. Bu sorumluluklar, adil ücret ödeme sorumluluğu, çalışanların sendika kurma ve grev yapma haklarına engel olmama, çalışma haklarına saygılı olma sorumluluğu, güvenli ve sağlıklı koşullar yaratma, çalışanların kararlara katılmasını sağlama sorumluluğu, güvenli ve sağlıklı koşullarda çalıştırma sorumluluğu, ayrımcılık yapmama sorumluluğu, özel hayatın gizliliği sorumluluğu, çalışanların özgürce fikirlerini beyan etme hakkı olarak sayılabilmektedir.

1.6.2.Yöneticilere Karşı Sorumluluklar

İşletmenin yöneticileri üst düzey çalışanlarıdır. Dolayısıyla işletmelerin üst düzey çalışanları olan yöneticilerine karşı sorumlulukları çalışanlarına karşı sorumlulukları kapsamında değerlendirilmektedir. Yöneticilerin aynı zamanda hissedar olmaları da mümkündür. Bu sebeple işletmelerin, aynı zamanda hissedarları olan yöneticilerine karşı sorumlulukları da hissedarlarına karşı sorumlulukları kapsamında değerlendirilmektedir (Akkyounlu, 2013:24).

1.6.3.Hissedarlara Karşı Sorumluluklar

KSS kapsamında yer alan öncelikli konulardan biri işletmelerin hissedarlarına karşı olan sorumluluklarıdır. İşletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için sermayeye ihtiyaçları vardır. Sermaye de hissedarlar tarafından sağlanmaktadır. Hissedarlarsa işletmeden kar beklentisine içerisindedirler. Bu beklenti de işletmenin hissedarlarına olan sorumluluklarını ortaya çıkarmaktadır (Halıcı, 2001:16).

İşletmelerin öncelikli amaçlarının kar elde etmek ve bunu hissedarlara dağıtmak olduğu konusunda fikir birliği hala bulunmaktadır. İşletmelerin varlıklarını devam

ettirmeleri için gerekli sermaye pay sahipleri tarafından sağlanacak ve bundan dolayı pay sahipleri de yatırımlarına mümkün olan en yüksek dönüşün sağlanmasını isteyeceklerdir (Bartol ve Martin 1994: 106).

Sermaye kaynağı olan hissedarların beklenti ve isteklerini karşılamaya yönelik yönetim anlayışı benimsenmelidir. Yasalara uygun bir şekilde düzenlenmiş olan finansal raporlar hissedarlara sunulmalı ve işletmenin finansal durumu düşürt bir şekilde kamuoyuna yansıtılmalıdır (Becan 2001: 21-22).

Hissedarlara karşı sorumluluklar şu şekilde sıralanabilmektedir (Pehlivan, 2004:27):

Hissedarların,

- İşletmenin kar dağıtımında hissesi nispetinde kar payı alması,
- Sermaye artırımında rüçhan hakkına sahip olması,
- İşletme yönetiminde genel kurulun oluşumuna doğrudan katılmak ve genel kurulda gündem konularında oy hakkına sahip olması,
- Dönemsel olarak işletme faaliyetleri hakkında bilgilenmesini sağlayacak raporlara sahip olması,
- Sahip olduğu hisseleri satabilme ve devredilme hakkının olması şeklinde sıralamak mümkündür.

1.6.4. Rakiplere Karşı Sorumluluklar

Rakiplerin işletme üzerindeki etkileri, rakiplerin yetişmesini zorlaştıracak teknolojik yenilikler yapma, daha düşük fiyatla çalışma- fiyat temelinde rekabet ederek işletmeyi baskı altına alma, rekabet kurulu gibi yasal güce sahip kuruluşları harekete geçirme olarak sayılabilmektedir. Bu durumda işletmenin yapması gerekenler ise,

- Karlı çalışma,
- Daha fazla pazar payı elde etme
- Endüstrideki büyümeyi takip etme
- Patent ve know-how haklarına saygı gösterme, taklitçilik yapılmaması
- Adil ve dürüst rekabettir (Tak, 2009:62).

Bunlar dışında işletmenin rakiplerine karşı sorumlulukları arasında,

- Casusluk faaliyetlerinden kaçınma

- Gizli fiyat anlaşmalarından kaçınma
- Karalama faaliyetlerinden kaçınma
- Çevreye zarar veren faaliyetlerde bulunan rakiplere göz yummamaya sayılabilmektedir (Torlak, 2007:58).

1.6.5. Tedarikçilere Karşı Sorumluluklar

Tedarikçilerin işletme üzerindeki etkiler arasında siparişleri reddetme ve rakiplerle çalışmayı seçme sayılabilmektedir (Tak, 2009:61). Bu nedenlerle işletmelere sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumluluklar (Emiliani ve Stec, 2002: 96-99):

- Tedarikçilere uzun vadeli ve istikrarlı ilişkiler tesis etmek,
- Tedarikçilere doğru bilgi aktarımında bulunmak,
- Tedarikçilere zamanında ödeme yapmak,
- Fiyat, lisans ve satış haklarında adaletli davranmak
- İşletmenin eylemlerinin baskıdan arınmış olmasını sağlamak olarak sayılabilmektedir.

İşletmeler ve tedarikçiler birbirlerinin isteklerini ve beklentilerini karşılamak, sorunlarını dikkate almak zorundadırlar. İşletmeler üretim faaliyetlerini sürdürebilmek için hammadde temin etmek durumundadırlar. İşletme sayılan sorumlulukları yerine getirmez, tedarikçilerine gereken önemi vermezse tedarikçilerden hammadde temin edebilmesi güçleşir. Bu durumda işletmelerin faaliyetlerinin aksamasına ve imajının zedelenmesine yol açacaktır (İbişoğlu, 2007:16).

1.6.6.Çevreye Karşı Sorumluluklar

İşletmelerin faaliyetleri sonucunda oluşan çevresel tahribatlar ekonomik ve sosyal hayatı birçok yönden olumsuz etkilemektedir. Çevresel kaynakların bilinçsizce tüketilerek kullanılması bu kaynakların hızla yok olmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla kaynak ihtiyacı artmakta ve üretimde aksaklıklar meydana gelmektedir. Bu durumların sonucu olarak ise, fiyatlarda etkilenme, verimlilikte azalma ve gelir ve tasarruf oranlarında düşüş gibi olumsuz sonuçlarla karşı karşıya

kalınmaktadır (Schultink, 2007:1). Çevrecilikten uzak işletme faaliyetleri sonucu tehdit altında olan çevrecilik öğeleri (Arslan, 2001:189):

- Hava
- Su
- Ekilebilir arazi
- Fosil yakıtlar olarak sıralanabilmektedir.

İşletmeler arasında artan rekabet ortamında çevreci uygulamaları bir rekabet aracı olarak görülmeye başlanmıştır. İşletmeler, yeşil tüketici sayısının artmasıyla çevreye duyarlı davranmanın önemini kavramış, yeşil tüketicilerin sadık birer tüketici olduklarının farkına varmış ve bunun sonucu olarak yeşil pazarlamayı daha yoğun bir şekilde kullanmaya başlamışlardır. Bunun yanı sıra rekabette üstünlük sağlamak için reklamlarında da çevreciliğe vurgu yapmışlardır (Emhan, 2007:248).

Çevre üzerindeki olumsuz etkileri ortadan kaldırabilmek amacıyla dünyada ve ülkemizde işletmeler, “Çevre Yönetim Sistemleri” oluşturmakta ve bu şekilde çevre boyut ve etkilerini tespit ederek ve çevre politikalarını belirleyerek faaliyetlerini şekillendirmektedirler (Tuna, 2001).

Çevresel tehlikelerin giderek büyümesini engellemek adına işletmelerin sorumlulukları arasında (Malovics, Nagypal veSacha, 2008:909):

- Doğal kaynaklara zarar vermemek,
- Doğal kaynakları verimli kullanmak,
- Faaliyetlerinden kaynaklanan zararların karşılanması,
- Zehirli sanayi atıkların doğaya bırakılmaması
- Doğanın tüm insanoğluna ait bir yaşam alanı olduğunun farkındalığında hareket etmek sayılabilmektedir.

Çevreye karşı sorumlulukları yerine getirmenin sağlayacağı avantajlar ise şu şekilde sıralanabilmektedir (Özüpek, 2005:57):

- Atıklar azaltılarak, enerji tasarrufu sağlanarak, kirlenmeyi önleyerek ve üretkenliği artırarak maliyetlerde azalma gözlenir.
- İşletmeler çevresel duyarlılığa ilişkin ürün tasarımı ve üretim süreçlerinde yenilikler konusunda çalışanlarını yenilik getirmeleri konusunda zorlamışlardır. Bu durumun sonucu olarak da ortaya rakipleri arasında farklılık yaratacak, yaratıcı ürünler elde etmişlerdir.

- Çalışanlar çevreyi koruma bilinciyle daha verimli çalışırlar ve ürün, hizmet kalitesinde artış gözlenir.

- İşletmelerin çevreye duyarlı tutumları sayesinde kurum imajları olumlu yönde etkilenir.

- Ağır sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmeler kullandıkları malzemeleri yeniden üretim sürecine yeni ürünlerinde kullanma şansını yakalarlar. Böylelikle satmak yerine leasing yoluyla kiralama fırsatı elde ederler.

- Innovest Group International'ın 1997 yılında yaptığı araştırmada şirketlerin çevresel faktörlerine açısından finansal değerlendirme yapılmış ve en yüksek puana sahip olan firmanın diğerlerine oranla %5 oranında daha fazla puana sahip olduğu gözlemlenmiştir.

1.6.7. Müşterilere Karşı Sorumluluklar

Günümüzde küreselleşme ve rekabetin de etkisiyle üreticinin elinde olan güç artık tüketicilerin yani müşterilerin eline geçmiştir. Her geçen gün farklı ürün ve hizmetlerin piyasaya sürülmesi ile birlikte işletmeler müşteri kazanabilmek ve müşterilerini ellerinde tutabilmek için onlara kaliteli ve güvenilir ürün ve hizmet sunmaya çalışmaktadırlar. İşletme ve müşteriler arasında etkileşimli bir ilişki mevcuttur. İşletmeler müşterilerin talep ve isteklerine cevap verecek şekilde hareket ederken müşteriler de ürün ve hizmet satın alarak işletmelerin devamlılığını sağlamaktadırlar. Eğer işletme ve müşteri arasında iyi ve olumlu bir ilişki mevcut olursa bu işletmelerin diğer paydaşlarıyla olan ilişkileri de olumlu yönde etkileyecektir. Müşterilerinin isteklerini önemseyen ve karşılayan işletmeler uzun dönemli kazanç sağlayacaklardır (Ay, 2003:28).

Müşterilerin işletme üzerindeki etkileri; rakiplere yönelme, ürünleri tatmin edici olmayan veya politikaları kabul edilemez nitelik taşıyan şirketleri boykot etme, tüketici savunucusu, çevreci vb. örgütleri harekete geçirme ve tüketici hakları konusunda yasal süreç başlatma olarak sıralanabilmektedir (Tak, 2009:61).

İşletmeler müşterilerine karşı görev ve sorumluluklarla yükümlüdürler. İşletmelerin müşterileri yönelik sorumlulukları şu şekildedir (Torlak, 2007:57):

- Tüketicilerin istek ve ihtiyacına en uygun ürünleri üretmek ve pazara sunmak,
- Bir ürünün tasarımında, üretiminde veya kullanımında tüketicilere vereceği muhtemel zararları önlemek için gerekli önemi ve ilgiyi göstermek,

- Bir mal veya hizmetin içeriği, amacı ve kullanımları konusunda tüketicileri tam ve doğru bir şekilde bilgilendirmek,
 - Yanlış bilgi vererek veya gerekli bilgileri vermeyerek tüketicilerin özgür seçimini engellemek,
 - Korku ve baskı gibi araçlarla tüketicilerin rasyonel tercih yapmasını kısıtlayarak satın alma ve ürün seçiminde kanun dışı avantaj sağlamamak
 - Ailevi ve toplumsal değerlere uygun uygulamalarda bulunmaktır.
- Müşterilerin işletmelerden bekledikleri tutum ve davranışlar (Tak, 2009:61):
- Ödedikleri bedel ile üründen elde ettikleri değer arasında adil bir denge olması (ödediği paranın karşılığını alabilme)
 - Tüketici sağlığını ve güvenliğini tehdit etmeyen, çevreye zarar vermeyen ürünler üretilmesi,
 - Ürün sorumluluğunun işletme tarafından yerine getirilmesi olarak sıralanabilmektedir.

1.6.8. Toplum Karşı Sorumluluklar

Toplumun bir parçası olarak varlığını devam ettiren işletmeler, içinde buldukları topluma karşı bir takım sorumluluklarla yükümlüdürler. Bu sorumluluk, yalnızca bugün içerisinde değil aynı zamanda gelecekteki nesillere karşı da var olan bir sorumluluktur. İşletmeler topluma karşı olan sorumluluklarını çeşitli kuruluşlara yardımlarda bulunarak ve eğitim, çevre, kültür, spor ve sanat ile ilgili faaliyetlere destek vererek yerine getirmeye çalışmaktadırlar (Alpaslan, 2012:23).

Toplumun işletmeler üzerindeki etkileri şu şekildedir (Tak, 2009:62):

- İşletme izninin kısıtlanması veya tartışmaya açılması,
- Fabrikanın yerleşim alanı ve atıklarının zarar vermemesi konusunda resmi kuruluşlara (Belediye, Çevre Müdürlüğü vb.) yönelik lobi faaliyetleri yürütülmesi.

İşletmelerin topluma karşı olan sorumlulukları ise şu şekilde sıralanabilmektedir (Emiliani ve Stec, 2002: 96-99):

- Toplumda sağlık, ekonomik refah, eğitim ve çalışma koşulları konularında standartların yükselmesine katkıda bulunmalı,
- Bulunduğu toplumun kültürel bütünlüğüne saygılı davranışlarda bulunmalı,
- İnsan haklarına saygılı olunmalı,

- Toplumda barış ve emniyet desteklenmeli,
- Kurumsal bir vatandaş olarak hayır amaçlı bağışlarda bulunmalı,,
- Doğal kaynakların korunmasına öncülük etmeli, çevrenin muhafaza edilip geliştirilmesine katkı sağlamalı,
- Toplumdaki diğer kuruluşlarla birlikte işbirliği içerisinde kamu politikaları desteklenmeli, insan hakları geliştirilmesine teşvikte bulunulmalıdır.

Topluma karşı sorumluluklar üç kısımda incelenebilmektedir. Bu kısımlar şu şekildedir:

➤ **Uluslararası düzeyde sorumluluklar:** Gelişmekte olan ülkelere yatırımlar yapılmalı ve bu ülkelerin refah düzeylerini yükseltmek için çaba sarf edilmelidir. Sözü edilen ülkelere ihtiyaç duydukları teknoloji hibe edilmeli veya düşük fiyatlarla verilmelidir.

➤ **Ulusal düzeyde sorumluluklar:** Toplum sağlığı ve kamu güvenliği konusunda duyarlı davranılmalıdır. Bunun yanı sıra üretim çabalarını destekleyecek yardımlar sağlanmalı ve toplumun kültür seviyesini yükseltmek için çabalarda bulunulmalıdır.

➤ **Şirket personeli düzeyinde sorumluluklar:** Çalışanlara sosyal sigorta olanakları sağlanmalı ve bunun yanında hayat sigortası, özel emeklilik sigortası gibi ek tedbirler almaya çaba sarf edilmelidir. Kadın çalışanların çocukları için kreş ve bakımevi olanakları sağlamaya çalışılmalı, çalışanların daha verimli olabilmesi ve motivasyonlarının artması için fiziki çalışma ortamları iyileştirilmeye çalışılmalıdır.

İşletmeler, toplumsal norm, değer ve inançlara saygı göstermeli, içinde buldukları toplumda bulunan bireylerin refah seviyesini yükseltecek faaliyetlerde bulunmalıdırlar. Toplumsal katma değeri yükseltmek yeni iş anlayışının gereğidir (Özüpek, 2005: 62).

1.6.9.Devlete Karşı Sorumluluklar

İşletmeler ve devlet birbirlerine karşı olarak sorumludurlar.İşletmeler, devletten ekonomik istikrarın sağlanması, yatırım için gerekli teşvik tedbirlerinin alınması, vergi mevzuatının basitleştirilmesi, ucuz ve bol kredi olanaklarının yaratılması ve alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi gibi görevler beklemelerine karşılık; devlet de işletmelerin istihdama katkıda bulunmalarını, savaş ve benzeri durumlarda toplumsal

sorumluluklar yüklenmelerini, ithalat ve ihracatta hükümet tarafından belirlenen ekonomik politikalara uymalarını ve kazançlarının bir kısmını vergi olarak vermelerini beklemektedir (Şimşek, 2007:51).

İşletmelerin devletle olan ilişkisi belli bir sisteme göre düzenlenir. Devlet ve diğer kamu kuruluşları, genel olarak işletmelerden ülkeye hizmet ve vergi sorumluluklarını yerine getirmeye beklemektedir. Devlet, işletmelerden belirli zamanlarda, elde ettikleri kazançların bir bölümünü vergi olarak almaktadır. İşletmeler istekli olmasalar da vergi vermek zorundadırlar. İşletmenin vergi sistemi, devletin belli zamanlarda belirlediği ödeme planlarına uymak zorundadır. Aynı zamanda devlet, işletmenin üretimini en az koşullara uyarak gerçekleştirmesi gerektiğini genel çizgilerle ortaya koyar. İşletmeler bu koşulların gereğini yerine getirmekle sorumludur. Devlet işletmelerden istihdama katkıda bulunmasını, gerektiği durumlarda harp araçlarının üretimini gerçekleştirmesini, ithalat ve ihracatta ekonomi politikalarına uymasını ve elde edilen gelirin bir bölümünü vergi olarak düzenli aralıklarla ödemesini ister. İşletme de devletten iyi bir çalışma ortamı sağlamasını ve teşvik edilmeyi bekler (Pehlivan, 2004: 27).

Devlet, işletmelerin kararlarında oldukça büyük bir etkiye sahiptir. Yoğun rekabet ortamında adil bir ortam sağlamak, kural koyucu olmak ve kurallara uymayanlara müdahale etmek devletin işletmeler üzerindeki rolünü açıkça göstermektedir (Aktan ve Börü, 2007:18).

Torlak (2003:49), kuruluşların devlete karşı sorumluluklarını şu şekilde sıralamaktadır :

- Vergi hesaplarının gerçek dışı olmaması,
- Yasal sorumluluklardan kaçınmama,
- Sosyal sorunların çözümüne katkıda bulunmak.

İşletmelerin kurum içi ve kurum dışı sorumluluk alanları geniş bir kitleyi kapsamaktadır. İşletmeler, kuruldukları andan itibaren sorumlu oldukları alanların istek ve beklentilerini dikkate alarak faaliyetlerini sürdürmeye çalışmalıdırlar.

1.7. KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK ALANINDAKİ ULUSLAR ARASI STANDARTLAR

Gün geçtikçe sayıları artan işletmeler beraberinde beşeri ve sosyal sorunları da getirmiştir. Bu sorunlara çözüm olması amacıyla uluslararası standartlar

bulunmaktadır. Bu standartlardan öne çıkanlar Caux Prensipleri, Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi, Sosyal Hesap Verilebilirlik Standardı Ve Keidanren Sözleşmesi'dir.

1.7.1.Caux Prensipleri

Caux prensipleri, 1986 yılında, Avrupa, ABD ve Japonya'nın iş hayatının ileri gelen liderlerinden oluşan, işletmeler arası diyalogları geliştirmeyi amaçlayan toplantılar sonucu oluşturulmuştur (Ayrancı, 2007:5).

Minesota ilkeleri olarak da bilinen, ,Caux Yuvarlak Masa (The Caux Raound Table) isimli uluslararası bir dernek tarafından geliştirilen Caux prensipleri,1994 yılında ilan edilmiştir. Yuvarlak Masa, toplumsal amaçlar konusunda uluslararası işbirliğinin önemini vurgulayan bir sosyal sorumluluk girişimidir (Aktan ve Vural, 2007:12-14).

Caux prensipleri, işletmelerin davranışları açısından yol gösterici ve belirleyici önerilerden oluşmakta ve sosyal sorumluluklar, iş etiği ile ilgili konularda standartlar belirlemektedir (Aktan ve Vural, 2007:13-14). Farklı kültür yapılarına sahip işletmeler için etik kurallar setini oluşturan prensiplerden meydana gelmektedir (Tokgöz ve Önce, 2009).

Caux prensiplerinin 7 temel ilkesi şu şekildedir:

1. Hissedarlar haricindeki paydaşlara saygı duymak
2. Sosyal, ekonomik ve çevresel kalkınmaya katkıda bulunmak
3. Yazılı olana ve hukukun ruhuna saygı duymak
4. Anlaşmalara ve kurallara saygı duymak
5. Sorumlu küreselleşmeyi desteklemek
6. Kanuna aykırı davranışlardan kaçınmak (www.cauxroundtable.org)

Caux Prensiplerinin içerdiği temel inançları şu şekildedir (Zoroğlu, 2001:15):

- Bir kurumun en öncelikli sorumluluğu, faaliyetlerinde karlılığı korumak, böylece teknolojik açıdan yaratıcı, rekabet edebilir ve finansal açıdan güvenilir olmaktır.

-Kurumlar toplumun fiziksel, sosyal ve ekonomik çehresini etkileyecek konulara artan duyarlılık göstermelidir. Bu gereklilik sadece bu konuların kendi işlerini etkileyeceği için değil, aynı zamanda hizmet sunulan tüm taraflara karşı proaktif bir sorumluluk duygusunun gereğidir.

-Kurumlar sermayedarlarının kısa vadeli çıkarlarıyla faaliyetlerinden etkilenen tüm tarafların uzun vadeli çıkarları arasında bir denge kurmalıdırlar.

-Sürdürülebilir uygulamaların geliştirilmesi için mevcut yasaların ve düzenlemelerin ötesinde gönüllü olarak geliştirilmiş standartlar gereklidir. Toplumundan faaliyet gösterme izni kazanmalıdır.

-Kurumlar etik, şeffaf, çalışanlarının onurlarına, politik ve ekonomik özgürlüklerine saygılı ve gezegeni koruyucu uygulamalarla iş dünyasına liderlik edecek uygulamalar gerçekleştirmelidir.

-Kurumlar tek başlarına yeterli olamazlar, bu nedenle hükümetlerle, diğer kuruluşlarla ve yerel örgütlerle ortak çaba içine girmelidirler.

1.7.2. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan Küresel İlkeler Sözleşmesi sosyal sorumlulukla ilgili çabalara ve sosyal sorumlulukla ilgili yaklaşımlara destek vermek amacıyla yayınlanmıştır (Zoroğlu, 2001:20-24).

Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi, ilk defa 31 Ocak 1999 tarihinde Dünya Ekonomik Forumu toplantısında ortaya çıkmış olup 26 Temmuz 2000'de Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde bu amaca yönelik bir birim oluşturulmuştur (Aktan ve Vural, 2007:9).

Sözleşmenin ilkeleri toplam dört ana başlıktan ve on adet ilkedен oluşmaktadır (Aydın, 2013:39):

İnsan Hakları

-İşletmelerin uluslararası insan haklarının korunmasına destek ve saygı göstermeli,

-İşletme insan hakları ihlallerine bulaşmamış olmasından emin olmalı,

Çalışma

-Örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkı etkin desteklenmeli,

- Zorla ve zorunlu çalıştırmanın tüm biçimleri ortadan kaldırılmalı,

-Çocuk işçiliği ortadan kaldırılmalı,

-İşe alma ve çalışma süreçlerinde ayrımcılık ortadan kaldırılmalı,

Çevre

-İş dünyası çevre sorunlarına karşı ihtiyati yaklaşımları desteklemeli,

-Daha etkin bir çevre sorumluluğunun yaygınlaştırılması için girişimlerde bulunmalı,

-Çevre dostu teknolojilerin gelişmesini ve yaygınlaşmasını desteklemeli,

Yolsuzlukla mücadele

-İşletmeler rüşvet ve haraç dâhil her türlü yolsuzlukla mücadele etmelidir.

1.7.3.Sosyal Hesap Verilebilirlik Standardı (SA 8000)

1997 yılında yayınlanmış olan Sosyal Hesap Verilebilirlik Standardı (SA 8000), ilk global etik standardı olmakla birlikte ILO, Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları konvansiyonuna dayanmaktadır. Bu standardın temel amacı, mal ve hizmetlerin etik prensipler temelinde üretilmesini ve sunulmasını sağlamaktır. (Tak,2009:207).

Standardın dikkate aldığı konular arasında çalışanların yaşlarının çalışmaya uygunluğu, güvenlik ve sağlık şartları, çalışma şartları ve ücret konusunda din, ırk ve cinsiyet gibi ayırım gözetilmemesi, ücrette yeterlilik, uygun mesai saatleri ve toplu sözleşmeler bulunmaktadır (Emhan,2007).

SA 8000 Ekonomikler Öncelikler Konseyi (CPE)'ne bağlı bulunan Uluslararası Sosyal Hesap Verilebilirlik Birimi (SAI- Social Accountability) International tarafından geliştirilmiştir. Uluslararası Sosyal Hesap Verilebilirlik Birimi'nin danışma kurulunu akademisyenler, danışmanlar, gönüllü organizasyonlar, sendikalar, insan ve çocuk organizasyonları ve muhasebe şirket temsilcileri oluşturmaktadır. Söz konusu standart, 2008 yılında yenilenmiş ve SA 8000:2008 ismiyle anılmaya başlanmıştır (Tak,2009:207).

SA 8000 toplam dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde söz konusu standardın amacı ve kapsamı tanımlanmakta, ikinci bölümde işletmelerin belge

alabilmesi için uymak zorunda oldukları yerel yasaları ve Birleşmiş Milletler Anayasası'nı, üçüncü bölüm çocuk iş gören, zorla çalıştırılan iş gören, tedarikçi ve işletme ile ilgili konuları açıklamakta, son bölüm olan dördüncü bölümde ise işletmelerin yönetim faaliyetlerini sürdürürken uyması gereken genel koşulları açıklamaktadır (Export Today, 1998: 74–76).

Çocuk işçi çalıştırma: SA 8000'e göre 15 yaşın altındaki herkes çocuk emeği olarak tanımlanmakta ve bu yaşın altındaki kişilerin çalıştırılmamasını ve eğitimlerine devam edebilmeleri için yeterli desteği vermeyi taahhüt etmektedir.

Zorla işçi çalıştırma: Bu kritere göre işletmeler zorla işçi çalıştıramaz ya da iş görenlerden kimlik veya belirli bir değer ifade edebilecek herhangi bir nesneyi (kimlik veya belirli bir depozit) bırakmalarını isteyemezler.

Sağlık ve güvenlik: İşletmeler iş görenlerine sağlıklı çalışma koşulları sunmalı, iş yerinde kaza ve yaralanmalara engel olacak tedbirler almalı ve bunlara yönelik eğitimler vermeli, içilebilir, temiz su sağlamalıdır (Alkan,2004: 32-33).

Sendika kurma ve toplu pazarlık hakkı: Söz konusu standarda göre işletmelerin çalışanların sendika kurma ve toplu pazarlık haklarına yönelik bir engellemede bulunmamakta ve buldukları takdirde iş görenlerin çıkarlarını korumak amacıyla alternatif araçlar kullanılabilir (Atalay, 2001:11).

Disiplin Uygulamaları: Disiplin uygulamalarında amaç zorla işçi çalıştırmama ilkesine dayanmakta ve performans ve disiplin kurallarına uyulmama konusunda iş görene yönelik olarak hazırlanan prosedürlerin basit ve anlaşılması kolay olmalıdır (Atalay, 2001:11).

Çalışma saatleri: Bu kritere göre çalışanlara her yedi günde bir izin verilmeli ve çalışanlar haftada 48 saatten fazla çalıştırılmaya zorlanmamalıdır (Atalay, 2001:11).

Ayrımcılık: Standardın bu kriterine göre çalışanlara ücret ve çalışma saatleri konusunda dil, din, ırk, siyasi görüş gibi ayrımlar yapılmamalıdır. Aynı zamanda cinsel taciz ya da sömürüye yönelik her hangi bir tutum ve davranışta bulunulamayacağını taahhüt etmektedir (Alkan, 2004:33-36).

Maaş ve ücretler: İşletmenin ödediği en az “asgari ücret” tutarında olmalı ve çalışanların temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek durumda olmalıdır (Alkan, 2004:33-36).

Yönetim sistemleri: Bu kriterin amacı ise işletmelerin Sosyal Hesap Verilebilirlik Standardı (SA 8000) 'nın tüm bileşenleri ile uyumlu olduğunun kanıtlarına ve sürekli uyumluluğun sağlanmasına yönelik belgelere sahip olmasının gerçekleştirilmesidir (Alkan, 2004:33-36).

1.7.4. Keidanren Sözleşmesi

Keidanren İyi Şirket Sözleşmesi, 1991 yılında yılında Japon anonim şirketlerinin kurumsal politika ve faaliyetleri kapsamında büyümelerini sürdürmelerine yardımcı olunması amacıyla oluşturulmuştur (McKague ve Cragg, 2007:163).

Japon organizasyonlar federasyonu Keidanren tarafından hazırlanan bu sözleşme 10 maddeden oluşmaktadır. Söz konusu sözleşmede İşletmelerin kar amaçlarının dışında bir bütün olarak topluma yararlı olabilmek gerektiğinin üzerinde durulmaktadır (Özüpek, 2004:90).

Keidanren sözleşmesinin ana hatları şu şekildedir (Zoroğlu, 2001:18):

-İşletmeler toplumun yararına olan, tamamıyla güvenli ürün ve hizmetleri geliştirmelidir.

- İşletmeler, dürüst, şeffaf ve özgür rekabeti desteklemeli, ayrıca da hükümet ve politikacılarla sağlıklı ve güvenilir ilişkiler kurmalıdır.

-İşletmeler, sadece hissedarlarıyla değil toplumun tüm kesimleriyle güncel ve dürüst bilgileri içeren bir iletişim kurmalıdır.

- İşletmeler, çevresel sorunlarla mücadelede üzerlerine düşen görevi yerine getirirken gönüllü ve çözüm üreten bir yaklaşım sergilemelidir.

-İşletmelerin çalışanlarının saygınlığına ve özel hayatlarına saygı göstermesi gerekmektedir.

- İşletmeler, toplumun düzenini ve güvenliğini tehdit eden güçlere ve organizasyonlara karşı mücadele etmelidir.

- Uluslararası faaliyet gösteren işletmeler, ev sahibi ülkenin kültürüne, geleneklerine saygılı olmalı ve faaliyetlerini yerel gelişime katkıda bulunacak şekilde yönetmelidir.

-İşletmelerin üst yönetimleri, bu sözleşmenin ruhunun hayata geçirilmesinin kendilerine bağlı olduğunun farkında olmalı ve ona göre davranmalıdır.

- Sözleme tehdit altına girdiğinde iletmelerin üst yönetimleri sorunları çözmeli, sorunun nedenlerini ortaya çıkarıp tekrarlanmasını önlemelidir.

İşletmeler her geçen gün kurumsal sosyal sorumluluğun gerekliliğinin daha çok farkına varmakta ve bu anlamda yatırımlarını ve çalışmalarını artırmaktadır. Çoğu sektörde uygulandığı gibi Dünyada ve Türkiye’de demir-çelik sektöründe kurumsal sosyal sorumluluk çalışmaları uygulanmaktadır. Söz konusu çalışmalar ikinci bölümde incelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

DEMİR ÇELİK SEKTÖRÜNDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

Bu bölümde dünyada ve Türkiye’de demir-çelik sektöründe faaliyet gösteren öncü kurumların kurumsal sosyal sorumluluk çalışmaları incelenecektir.

2.1.DÜNYADA DEMİR-ÇELİK SEKTÖRÜNDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

Dünya genelinde, World Steel Association listelerinde demir-çelik üretiminin ilk sıralarında yer alan Arcelor Mittal, Nippon Steel ve Sumitomo Metal, Hesteel Group, Thyseenkruupp ve Hyundai Steel şirketlerinin yürüttükleri kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetleri bu bölümde incelenecek konu başlıklarıdır (www.worldsteel.org).

2.1.1.Arcelor Mittal

Dünya çelik devi Arcelor Mittal, çelik üretiminde olduğu kadar kurumsal sosyal sorumluluk açısından da önde gelen bir firma niteliği taşımaktadır.

Arcelor Mittal, iş alanlarında iş kazaları sayısını en aza indirmeyi ve sağlıklı çalışma ortamları oluşturmayı amaçladığı kadar aynı zamanda sosyal yaşamda da çalışanlarını sağlıklı yaşama teşvik etmektedir. Sigara, alkol, uyuşturucu gibi bağımlılık yapan maddelerin zararları ile ilgili konferanslar düzenlemektedir. Sayılanların yanı sıra özellikle Güney Afrika bölgesinde HIV/AIDS virüsüyle ilgili çalışmalar gerçekleştirmektedir (corporate.arcelormittal.com).

Şirketin sahibi olan Hint kökenli aile kendi ülkelerinde de sağlık konusunda sosyal sorumluluk faaliyeti gerçekleştirmişlerdir. Hindistan’da yeni doğan bebeklerde görülen yetersiz beslenme ve gelişim bozukluğuna çözüm getirmek amacıyla çalışma başlatmışlardır. Toplanan verilere göre bu olumsuzlukların nedeni Hintli hamile kadınlarda görülen genel adıyla “kansızlık” olarak belirtilmiş olup önceliklerinin bebeklerin beslenmesine katkıda bulunmaktan ziyade anne adaylarının sağlıklarının iyileştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Buradan hareketle yapılan çalışmaların sonucu olarak %39 olan sağlıklı bebek doğum oranı %22’ye indirilmiştir (www.dunya.com).

Arcelor Mittal’ın çevre alanında yaptığı sorumluluk faaliyetlerinin en fazla önem arz edenlerinden biri olan 2007 yılında uygulanmaya başlanan Kuzey Amerika Great Lakes (Büyük Göller) Projesi’dir. Great Lakes, canlı çeşitlerine yaşam alanı sunan, yılda 35 milyon kişiye içme suyu sağlayan ve 20 milyon ton çelik üretimini sağlayan bölgedir, bu yüzden hem doğal çevre hem de üretim için oldukça önemlidir. Arcelor Mittal Great Lakes’in paha biçilmez habitatını korumak ve sürdürülebilirliğine katkı sağlayabilmek için doğal yaşamı koruma vakfı olan National Fish and Wild life Foundation (NFWF) ile birlikte çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmaların sonucunda; 34.134 dönüm sulak arazi, 197 millik nehir kıyısı yaşam alanları restore edilmiş ve 199 adet balık bariyeri kaldırılmıştır (corporate.arcelormittal.com).

Arcelor Mittal tarafından kurulan, kendi ismini taşıyan ana merkezi Lüksemburg’da bulunan ve dünyanın çeşitli yerlerinde kampüsleri bulunan ArcelorMittal Üniversitesi şirketin gurur kaynağı olarak nitelendirilmektedir (corporate.arcelormittal.com).

Arcelor Mittal’ın sosyal sorumluluk faaliyetlerinin bir kısmı da Güney Afrika’da gerçekleşmektedir. Şirket, Eğitim Bakanlığı ortaklığında ilkökul düzeyinde inşa etmiş olup bu okulları halkın yoksul kesimlerindeki temel eğitim çağındaki çocuklara bağışlamıştır. Ayrıca bu okullar alternatif çelik teknolojisi kullanılarak inşa edilmiştir. Bu durum Arcelor Mittal’a 2010 yılında toplum kalkınması kategorisinde ödüller kazandırmıştır (corporate.arcelormittal.com).

Arcelor Mittal Vakfı, 2010 yılında yoksul ve yardıma muhtaç topluluklara destek vermek amacıyla Dayanışma Günleri Projesi'ni başlatmıştır. Bu projenin amacı dünyanın farklı bölgelerindeki Arcelor Mittal çalışanlarından gönüllü olanları kendi ülkelerinden farklı bir ülkeye gönderip hem farklı kültürlerle tanışmalarını hem de gittikleri bölgelerde sosyal sorumluluk faaliyetleri gerçekleştirmelerini sağlamaktır. Bu proje ile birlikte 2014 yılında Güney Afrika'da 16 aile için gönüllüler kendi emekleriyle 16 adet ev inşa etmişlerdir. Aynı zamanda Hindistan'da ağaç dikimi, Çek Cumhuriyeti'nde asfalt yapımı, İspanya'da çevre duyarlılığı için bisiklet turu, Brezilya'da çocuk yuvası tadilat ve dekorasyonu, Haiti'de depremde evlerini kaybeden insanlara ev yapımı, yine Makedonya'da ev inşası, Senegal'de ücretsiz sağlık hizmetleri veren bir kampta çalışmak gibi çeşitli faaliyetlerde bulunulmuştur (corporate.arcelormittal.com).

Arcelor Mittal, üretim faaliyetlerini gerçekleştirmenin yanı sıra hava, su gibi temel yaşam ünitelerine en az zarar verecek teknolojileri kullanmakta aynı zamanda topluma da yararlı olmak adına çalışmalarını sürdürmektedir (corporate.arcelormittal.com).

2.1.2.Nippon Steel ve Sumitomo Metal

Nippon Steel ve Sumitomo Metal (NSSMC), eğitim, kültür, spor, yerel toplumlar gibi çeşitli alanlarda sosyal sorumluluk faaliyetleri yürütmekte ve yapılan faaliyetlere destek vermektedir.

Son 50 yıldır saptanabilir duruma gelmiş büyük bir problem olan küresel ısınmaya neden olan en büyük faktörlerinden biri de demir-çelik sektörüdür. Bu nedenle, NSSMC, çelik işleme süreçlerinde oluşan enerjiyi ve atık plastikleri yeniden kullanarak ya da atık ısı geri dönüşüm sistemleri kullanarak küresel ısınmaya karşı üzerine düşen görevi yerine getirmeye çalışmaktadır. Bu sayede 1990'da 102 milyon ton olan karbondioksit salınımını 2015 yılında 90 milyon tona indirmeyi başarmışlardır (www.nssmc.com/en/).

Son yıllarda meydana gelen çevre sorunlarından biri de "deniz çölleşmesi" dir. Deniz çölleşmesi, deniz dibinde bulunan kahverengi su yosunu ve diğer su yosunlarının deniz yatağı yaşamını destekleme yeteneğini kaybetmesi olarak

tanımlanmaktadır. Bu sorunun en büyük nedenlerinden biri de deniz yoluyla yapılan demir-çelik ürünlerinin taşınmasıdır. Bu soruna çözüm getirebilmek için NSSMC, toprak, gübre ve çelik cürufundan oluşan bir ürün geliştirmiştir. Bu ürün denize taşınarak 2008 yılında test edilmiş ve deniz yaşamını iyileştirmeye başladığı gözlemlenmiştir. 2010 yılında yapılan gözlemlere göre ise deniz yosunlarının nicelik ve tür olarak artış gösterdiği bunun da denizde yaşayan diğer canlıların da yaşamlarını olumlu yönde etkilediği gözlemlenmiştir (www.nssmc.com/en/)

NSSMC, Japon Demir ve Çelik Federasyonu üyeliğinde, karbondioksit salınımını azaltmak için ekolojik eylem planına katkıda bulunmaktadır. Üç ana temadan oluşan bu plan ekolojik süreçler, ekolojik ürünler ve ekolojik çözümlerden oluşmaktadır.

Kurum aynı zamanda eğitimde de desteklerini sürdürmektedir. Okullara bilim konferansları düzenlemekte ve öğrencilere kendi bünyelerinde staj imkanları sağlamaktadır (www.nssmc.com/en/).

NSSMC müzik alanındaki faaliyetlere destek vermektedir. Kuruluşunun 20. yılı şerefine 1990 yılında yapımı başlayıp 1995 yılında faaliyete giren, müzik ve hayırsever faaliyetlerin gerçekleştirilmesini sağlayan kapsamlı Kioi Salonu'nu yaptırmış ve Nippon Steel & Sumitomo Metal Müzik Ödülleri ritüelini başlatmıştır. Aynı zamanda 1937 yılında Fuso Metal ismiyle kurulan bir müzik korosunun ismi Ekim 2012'de Nippon Steel & Sumitomo Metal Korosu olmuştur ve bu son haliyle oldukça fazla ödüle layık görülmüştür (www.nssmc.com/en/).

NSSMC, dünyanın çeşitli yerlerindeki afet bölgelerine de yardımlarını sürdürmektedir.

Yaptığı yardımların en büyük ölçekli olanları şu şekildedir (www.nssmc.com/en/):

- 2011- Büyük Doğu Japonya Depremi: Nippon Steel Grubu 700 milyon yen, Sumitomo Metals Grubu 210 milyon yen,
- 2009-Haiti Depremi: Nippon Steel Grubu 5 milyon yen, Sumitomo Metals Grubu 3 milyon yen,

- 2008- Çin Siçuan Depremi: Nippon Steel Grubu 24.55 milyon yen, Sumitomo Metals Grubu 20 milyon yen maddi yardımda bulunmuştur.

NSSMC, aynı zamanda yerel toplumlara karşı sosyal sorumluluk bilincinde hareket etmektedir. Kashima ve Wakayama kentlerinde gerçekleştirilen sosyal sorumluluk faaliyetleri bu duruma örnek gösterilebilmektedir. Kashima kentinde Nippon Steel ve Sumitomo Metal Kupa'sı adı altında, pinpon, kadınlar voleybolu, basketbol, beyzbol ve yüzme gibi farklı spor dallarında müsabakalar düzenlenmektedir. Kentte aynı zamanda her Nisan ayında, Japonya'ya özgü Sakura ağaçlarının açma zamanında NSSMC tarafından bir festival düzenlenmekte ve bu festivalde ücretsiz yiyecek-içecek stantları bulunmakta, çeşitli aktiviteler düzenlenmektedir. Sayılanların yanı sıra 1994 yılından beri bu kentte plajlar, NSSMC gönüllüleri tarafından yaz mevsimlerinde temizlenmektedir (www.nssmc.com/en/).

Wakayama kentinde ise yerel topluma aidiyet duygusunun geliştirilebilmesi için belirli zaman aralıklarında ilkokul çağındaki çocuklar davet edilip onlara taslaklar çizdirmekte ve çocukları cesaretlendirmek için seçilen taslakları yerel halka sergilemektedirler. Kentte Nippon Steel ve Sumitomo Metal Ormanı projesi adı altında ağaç dikimleri gerçekleştirilmektedir.1982'den beri yaz tatillerinde çocuklar ve ebeveynlerine fabrika turları düzenlenmektedir (www.nssmc.com/en/).

2.1.3.Hesteel Group-Tangsteel

Yaklaşık 30.000 çalışanı ile 70 yıldır faaliyet göstermekte olan Hesteel Group, faaliyetlerini çevreye karşı duyarlı bir şekilde gerçekleştirmektedir. Tamamen kapalı hammadde depo teknolojisi, ultra-filtrasyon, atık su arıtma teknolojisi gibi enerji tasarrufu sağlayan ve çevreye dost ileri teknoloji ürünleri kullanarak çevre kirliliğini en aza indirmeye çabalamaktadır (www.tangsteel.com.cn/en/)

Hesteel, çevrenin iyileştirilmesi için 100 milyon yuan yatırım yaparak Hesteel Tangsteel Meydanı'nı yaptırmıştır. İçerisinde bir çok yeşil alanı barındıran bu meydan halka ücretsiz olarak açılmıştır. Ayrıca evsel ve endüstriyel olmak üzere iki adet su arıtma tesisinin kurulmasını sağlamıştır (www.tangsteel.com.cn/en/)

Hesteel Grup 12.5 yıllık plan süresince, sosyal ve ekolojik gelişmeleri koordine etmeyi, yerel toplumun yaşam koşullarını kalitesini iyileştirmeyi hedeflemiştir. Tangshan şehrinin ekonomisi oldukça az gelişmiş olan Dashima köyünde yoksul olan halka bir çok alanda imkanlar sağlamıştır. Bu köyde yoksulluğu azaltabilmek için araştırma ve geliştirmelere odaklanmışlardır (www.tangsteel.com.cn/en/).

Hesteel, köy ekonomisine katkı sağlayabilmek açısından önemli bir anahtar olan yol yapımını sağlamıştır. Bu yol yapımı için 2,3 milyon yuan harcanmış olup toplamda 8615 km yol yapılmıştır. Köye, çiçek seraları ve bahçivanlık için teşvikler vermiş olup köyde 800 alana sulama projesi uygulamıştır. 100 yılı aşkın süredir şeker ürünleri işlemeciliğiyle geçinen köylüler yetersiz koşullar yüzünden bu işten yeterince gelir elde edememekteydiler. Bu yüzden Hesteel Grup, 2009 yılında şeker ürünleri işleme tesisi kurma projesini oluşturmuştur. Ayrıca köye içerisinde spor salonu, dans salonu gibi birçok aktivitenin yapılabilmesine olanak sağlayan bir kültür merkezi yapılmış olup köy yeni bir görünüme kavuşturulmuştur (www.tangsteel.com.cn/en/).

2.1.4.ThyseenKrupp

Almanya'nın en büyük çelik üreticilerinden ThyseenKrupp, kurumsal sosyal sorumluluk anlamında birçok proje yürütmüş ve yürütmeye devam etmektedir. 2010 depremi ve Hurricane Kasırgası'ndan ciddi derecede hasar görmüş olan Haiti'de okulları yıkılan ve eğitimleri yarıda kalan çocuklar için bir proje gerçekleştirmiştir. Bu proje ile yıkılan okulların yeniden yapılandırılmasında finansör olmuş aynı zamanda beş yeni okul kurmuştur. Bu sayede 2000 adet öğrencinin eğitimi desteklenmiştir (www.thyssenkrupp.com)

Gençleri teknoloji ve inovasyona teşvik etmeyi hedefleyen ThyseenKrupp, Münih'te bulunan dünyanın en büyük bilim ve teknoloji müzesinin kurucu ortaklarından. Almanya'nın teknoloji ve doğa bilimlerine yönelik 21 yaş ve altı gençlerin katıldığı en başarılı yarışma olan "Jugendforsch"ta araştırma gezileri ve para ödülleri gibi destekler vermektedir (www.thyssenkrupp.com).

Küresel bir şirket olan ThyssenKrupp deprem veya sel gibi doğal felaketleri de ele almaktadır. Çalışanları ile birlikte, afet bölgelerindeki bireylerin yaşadıkları

fiziksel ve ruhsal sonuçları ile başa çıkabilmek için afet yardım fonları oluşturmuştur (www.thyssenkrupp.com).

ThyssenKrupp, mülteci sorunuyla ilgili olarak da sorumluluk üstlenmiştir. ThyssenKrupp tarafından önümüzdeki iki yıl içerisinde bünyelerinde 150 mülteciye çıraklık eğitimleri ve 250 mülteciye ise staj imkanı sağlayacağı belirtilmiştir (www.thyssenkrupp.com).

2.1.5.Hyundai Steel

Dünya'nın önemli çelik üreticilerinden Hyundai Steel, birçok alanda sosyal sorumluluk aktiviteleri gerçekleştirmektedir. Bu aktivitelerden öne çıkanları şu şekildedir(www.hyundai-steel.com):

-Hyundai Steel, yeni yıl ve Kore Şükran Günleri'nde düşük gelirli ailelere yiyecek yardımı yapmaktadır. Bunun yanı sıra çalışanlardan kan bağışi kampanyaları düzenlemekte ve löselimi çocuklar için donör çalışmaları gerçekleştirmektedir. Donör olmayı kabul edenlere ise özel hediyeler sunmaktadırlar.

-Şirket, Kore Yaşlılara Telefonda Bakım Derneği ile sözleşme imzalamıştır. Bu sözleşmeye bağıli olarak çalışanlarından oluşan gönüllü bir grup yalnız ve yaşlı insanları düzenli olarak arayarak onların fiziksel, ruhsal ya da sosyal sorunlarıyla ilgilenmektedir.

-Şirket, 2005'ten beri başlattıkları proje kapsamında kasabalarda tarımı desteklemekte, bilgisayar kursları temin etmekte ve yoksul hanelere yardımlar yapmaktadır.

-Incheon, Pohang ve Dangjin'deki öğrencilere her yıl 300.000-700.000 arası güney kuru wonu burs imkanı sağlamaktadır.

-2005 yılından beri faaliyet göstermekte olan Kore Uluslararası Mühendislik Akademisi'ne bağıli olarak çocuklar için mühendislik sınıfları açmıştır.

-Geleneksel müziğin tanıtımı ve geliştirilmesi için bir müzik festivaline sponsorluk yapmaktadır.

-Incheon, Pohang ve Dangjin'deki çocuklar için "Çevre Sınıfları" açılmış olup bu sınıflar çocuklara çevreye karşı sorumlu davranışlar edindirmeyi hedeflemektedir.

2.2.TÜRKİYE'DE DEMİR-ÇELİK SEKTÖRÜNDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

ISO 500 listesinde yer alan demir-çelik kuruluşlarından Erdemir Grubu, Kardemir A.Ş., Borçelik Çelik San. Tic. A.Ş, İçdaş Çelik Enerji Tersane ve Ulaşım Sanayi A.Ş. ve Tosçelik Profil ve Sac Endüstrisi A.Ş.'nin (www.iso.org.tr) kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetleri bu bölümde incelenecektir.

2.2.1.Erdemir Grubu

Erdemir Grubu, 1965 yılından beri 50 yıllık süre zarfında, üretimin, karlılığın ve ülke sanayisi ile ekonomisine kattığı değerin yanı sıra toplumun gelişimine katkıda bulunmak ve ürettiği katma değeri topluma sunmak görevlerini de yürütmeye devam etmektedir. Grup topluma katkı çalışmalarını başta faaliyet gösterdiği bölgeler olmak üzere ülke geneline yayarak artırma kararlılığındadır. Bu kapsamda öncelikle faaliyetlerini yürüttüğü Karadeniz Ereğli ve İskenderun'da ardından da Türkiye çapında topluma katkı sunmakta ve katkıların etkisini yaygınlaştırmaktadır (www.erdemir.com.tr)

Ağaç sayısına göre CO₂ emisyonu hesaplanırken TEMA Vakfi Karbonmetre değerleri baz alınarak hesaplamalar yapılmıştır. Dikilen her 1 ağaç için 0,38866 ton CO₂ emisyonunun bertaraf edildiği kabul edilmiştir. Madencilik Faaliyetleri ile bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği kapsamında Türkiye'nin değişik illerinde toplam 16 adet Doğaya Yeniden Kazandırma Projesi hazırlatılıp onaylatılmıştır. Taşeron firmalara her sözleşme yapılması sırasında her yıl için 100'er ağaç dikilmesi şartı getirilmiştir (www.erdemir.com.tr)

Grubun en son yayınladığı 2015 yılında kurumsal sosyal sorumluluk anlamında gerçekleştirmiş olduğu çalışmalar şu şekildedir:

Erdemir Türkiye'deki üniversitelerin heykel bölümlerinden lisans ve lisansüstü eğitim gören öğrencilere yönelik "Çelik ve Yaşam" konulu, Çelik heykel

yarışmasının 3.'sü düzenlenmiştir. Çeliğin yaşamdaki yerini göstermek, genç yetenekleri destekleyerek sanat eğitime katkı sağlamak amacıyla düzenlenen yarışmaya 14 okuldan 144 eser kullanılmıştır. Erdemir ürünlerinin kullanıldığı eserler arasında toplam 28 eser ödül almış olup 44 eser ise 2-5 Haziran 2015 tarihleri arasında MSGSÜ Tophane-i Amire KSM Tek Kubbe Salonu'nda sergilenmiştir. Ayrıca ödül alan eserler Karadeniz Ereğli, İskenderun ve Divriği (Sivas)'de sanatseverlerin beğenisine sunulmuştur (www.erdemir.com.tr)

Erdemir 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla gelenekselleşen çocuk tiyatrosu etkinliğini 2015 yılında da sürdürmüştür. 21 Nisan'daki etkinlikte, geri dönüşümün önemine dikkat çeken ve çevre bilinci konusunda erken yaşlarda farkındalık oluşturmayı amaçlayan "Ben Çöp Değilim" oyunu sergilenmiştir. Karadeniz Ereğli'deki ilkokul öğrencileri ve Erdemir çalışanlarının çocuklarının ücretsiz olarak izleme imkanı bulduğu oyunu yaklaşık 800 çocuk izlemiştir (www.erdemir.com.tr).

Grup tarafından toplum yararına çalışmalar gerçekleştiren sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katkıda bulunulmuştur. Bu kapsamda, kolektif yardımseverlik koşusu olan Adım Adım'a katılan Erdemir Grubu koşu takımı adına Türkiye Omurilik Felçlileri Derneği, Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar (KORUNCUK) Vakfı, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma (TEMA) Vakfı ve Ekolojik Yaşamı Destekleme (Buğday) Derneği'ne bağış yapılmıştır. Buna ek olarak, Arama Kurtarma (AKUT) Derneği, Deniz Temiz (TURMEPA) Derneği'ne ve Karadeniz Ereğli Fiziksel Engelliler Derneği'ne maddi destekte bulunulmuştur (www.erdemir.com.tr).

Erdemir Grubu, Türkiye'deki çeşitli üniversitelerden lisans ve yüksek lisans çalışmaları için talep edilen sac malzeme ihtiyaçları karşılamıştır. Karadeniz Ereğli ve İskenderun'da eğitim kurumlarının bakım, onarım, ısınma, elektrik ve malzeme ihtiyaçları karşılanmıştır. Karadeniz Ereğli'de ve İskenderun'da ramazan ayı dolayısıyla ihtiyaç sahibi ailelere kumanya yardımlarını sürdürmekte olan Erdemir ve İsdemir, 2015 yılında Karadeniz Ereğli'de 2.600 aileye, İskenderun'da ise 1.000 aileye gıda yardımı ulaştırmıştır (www.erdemir.com.tr).

2.2.2.Kardemir A.Ş.

Türkiye'nin ilk entegre demir-çelik tesisi Kardemir A.Ş olarak; "sağlıklı çevre, verimli üretim" ilkesinden hareketle, tüm üretim ve yatırım faaliyetlerinde çevreye duyarlı olmayı ve sürekli iyileştirme yaklaşımını temel prensip olarak kabul ederek faaliyetlerini sürdürmektedir (www.kardemir.com).

Çevre ile ilgili yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde yasal yükümlülükler ve standart gereksinimlerini tam olarak yerine getirmeyi ve ilgili mevzuat düzenlemelerine katkı sağlamayı, üretim tesislerinin iyileştirilmesi ve yeni yatırımlarında çevre dostu teknolojileri kullanarak, minimum atık, maksimum verimle kaynak kullanmayı, faaliyetleri sonucu ortaya çıkan atıkların; kaynağında azaltılmasını, geri kazanılmasını ve uygun yöntemlerle bertaraf edilmesini sağlamayı, faaliyetlerine katkı sağlayan tüm paydaşları, tedarikçileri ve çalışanlarını çevreye karşı duyarlılıklarını artırmak, sürdürülebilir kalkınma anlayışıyla ve doğal kaynaklarımızı verimli kullanmayı taahhüt etmektedir (www.kardemir.com).

Doğal kaynakları etkin bir şekilde kullanarak temiz teknolojilerle üretim yapmayı yatırım planlarında öncelikli şart olarak gören Kardemir, Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleriyle de toplumsal ihtiyaçların karşılanmasını sağlamaktadır. Karabük'te eğitim, sağlık, spor, kültürel ve sosyal hayatın hizmetine sunulmuş onlarca tesiste Kardemir imzası vardır. Karabük Üniversitesi yerleşkesinde yapımı tamamlanan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Demir Çelik Enstitüsü ve Araştırma Geliştirme Merkezi Kardemir'in Türk Demir Çelik Sektörüne ve yüksek öğretime armağan ettiği sosyal sorumluluk projelerinden son örneklerdendir (www.kardemir.com).

Kardemir, 2010 yılında Karabük Üniversitesi ile arasında Sanayi-Üniversite işbirliği çalışmalarına başlamıştır. Bu çalışmalar kapsamında;

- Karabük Üniversitesi bünyesinde, 2013 yılında Demir Çelik Enstitüsü ve Malzeme Araştırma Geliştirme Merkezi kurulmuştur.

- Şirketin kurumsal sosyal sorumluluk projeleri kapsamında gerçekleştirdiği yatırımlardan biri olan Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi 2012 yılında hizmete açılmıştır.

- Karabük Üniversitesi Mühendislik Fakültesi 2007 yılında üniversiteye teslim edilmiştir (www.kardemir.com).

- Basketbol, voleybol, hentbol, güreş, boks gibi alanlara hizmet edebilecek kapasitede olan Karabük Üniversitesi Kapalı Spor Salonu'nun yapımı 2007 yılında tamamlanmıştır (www.kardemir.com).

-Kardemir Karabükspor kulübünün temelleri, 1938 yılında D.Ç. Gençlik Kulübü olarak, eski adı Demir Çelik İşletmeleri olan Kardemir bünyesinde atılmıştır. İlk kurulduğu günden beri Kardemir, Kardemir Karabükspor'a destek olmuştur. Antrenörlerinin bazıları Kardemir bünyesinde çalışan Türk ve yabancı personelden oluşmaktaydı. Şirket, halen devam etmekte olan sponsorluk anlaşması ile kulübe maddi ve manevi desteğini sürdürmektedir. Kardemir Karabükspor aynı zamanda, Kardemir'in arazi ve binalarını kullanmaktadır. Kardemir Karabükspor futbol takımı, forma göğsünde taşıdığı Kardemir yazısı ile şirketin adını ulusal basında duyurmaktadır (www.kardemir.com).

- “Çeliğe Su, İnsana Kan Kampanyası”, 24 Ekim 2016’da ikincisi düzenlenen kampanya Karabük kızılaly kan bağış merkezi işbirliğinde kan bağış kampanyasıdır. Sosyal barış açısından çok önemli ve ekonomik değeri olan bir çalışma, çok yönlü bir fedakârlık kampanyası olarak nitelendirilmekte ve bir gelenek halini almaktadır (www.karabuk.gov.tr/celige-su-insana-kan).

2.2.3.Borçelik Çelik San. Tic. A.Ş -Borusan Holding

Holding, toplumsal sorumluluk projelerini eğitim, kültür ve sanat alanlarında odaklamakta ve bu alanların en büyük destekçisi olarak çalışmaktadır. Borusan Holding’in kurumsal sosyal sorumluluk alanında yaptığı çalışmalar şu şekildedir (www.borusan.com.tr):

- Borusan Kocabıyık Vakfı ile eğitime destek veren Borusan, yetenekli gençlerin eğitimi için burs imkânı sağlamaktadır.

- Borusan İstanbul Filarmoni Orkestrası, Borusan Quartet, Borusan Müzik Evi ile Borusan Sanat müzik alanındaki etkinliklerini kesintisiz olarak sürdürmektedir.

- Borusan Contemporary çağdaş sanat koleksiyonunu ve dünyanın önde gelen sanatçılarının eserlerini sanatseverlere sunmaktadır. Ofis müze yapısına sahip olan Borusan Contemporary'de hafta içi ofis işlevi sürdürülürken hafta sonları kişisel ve karma sergiler gerçekleştirilmektedir.

-Borusan Holding Efes Vakfı, Efes antik kentinin gelişim ve uluslararası alanda tanıtımına katkıda bulunmak için çalışmalarını sürdürmektedir.

-Borusan sanayide kadın istihdamına da katkıda bulunmaktadır. “Annemin İşi Benim Geleceğim ” projesiyle Anadolu’da çocuk bakımıyla nedeniyle iş dünyasına katılım sağlayamayan kadınların çocukları için kreş ve gündüz bakımevleri açılmıştır. Toplumsal fırsat eşitliğinin yanında kadının ekonomik ve sosyal hayattaki konumunun güçlendirilmesi için öncü çalışmalara imza atan Borusan, fabrika çalışanlarının kız çocuklarına kodlama eğitimleri vermeye başladığı “Haydi Kızlar Kodlamaya” adlı projeyi hayata geçirmiştir. Proje, kız çocuklarını bilişim teknolojileri ile yakınlaştırarak geleceğe hazırlamayı hedeflemektedir.

- Borusan bünyesindeki Okyanus Gönüllü Borusanlılar Platformu da çeşitli sivil toplum kuruluşları ile ortak projeler gerçekleştirmek, kan bağıışı, kitap toplama kampanyası, kıyı ve deniz temizleme çalışmaları, görme engellilere kitap okuma projesi, mentorluk, okul dostu programı gibi birçok gönüllülük projeleri yer almaktadır.

2.2.4.İçdaş Çelik Tersane ve Ulaşım Sanayi A.Ş.

İçdaş, toplumun yaşam kalitesinin arttırılması, eğitim olanakları ile sosyal hayatın iyileştirilmesi, toplumsal duyarlılık çerçevesinde ihtiyaçların belirlenmesi ve giderilmesine yönelik birçok çalışma yapmış ve yapmaya devam etmektedir. Gerek çevresel gerek kültürel ve gerekse ekonomik anlamda üzerine düşen sosyal sorumluluğun her zaman bilincinde olan İçdaş, bölgedeki sosyal sorumluluk

projelerine sağladığı gönüllü destekle bu konuda da öncülük yapmaktadır (www.icdas.com.tr).

İçdaş tarafından 2006 yılında İstanbul Bağcılar İlçesinde 32 derslikli 1200 öğrenci kapasiteli İlköğretim Okulu, Çanakkale Biga ilçesine 16 sınıflı Endüstri Meslek Lisesi binası ve 2008 yılında Biga İlçesine bağlı Kemer Köyü'ne 8 derslikli İlköğretim Okulu inşa edilmiştir. İçdaş birçok amatör spor branşıyla birlikte ulusal liglerde Çanakkale'yi başarıyla temsil eden Çanakkale bayan voleybol takımı ve Karabiga İçdaş futbol takımına sponsorluk desteği sunmaktadır (www.icdas.com.tr).

Şirket gençlere deniz ve sporla buluşturmak amacı ile tüm işletim giderleri İçdaş tarafından karşılanarak; İçdaş Spor Kulübü bünyesinde Yelken ve Yüzme branşlarında her yaz 7-15 yaş arası 160 çocuğumuza eğitim olanakları kazandırmıştır. Üç tarafı denizlere çevrili ülkemizde gençleri yüzme ve yelken sporu yapmaya teşvik eden İçdaş Spor kulübü; bu spor dallarında Türkiye şampiyonları çıkararak milli takıma sporcular kazandırdığı gibi Çanakkale'nin ulusal ve uluslararası yarışmalarda tanıtımına da katkı sağlamaktadır (www.icdas.com.tr).

Ayrıca bunların yanında eğitimlerinde başarılı olan toplam 270 orta ve yüksek öğretim öğrencisine karşılıksız burs verilmektedir. Şirketimiz bulunduğu bölgede yer alan yüksek öğretim kurumlarına da katkıda bulunmakta, kütüphane eğitim ve toplantı salonları, laboratuvar ve diğer altyapı destekleri sunulmaktadır (www.icdas.com.tr).

Çanakkale kültürel değerlerinin gün ışığına çıkarılması ve evrensel paylaşımına sunulması konusunda; Kültür ve Turizm Bakanlığı izni ile Atatürk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü tarafından Biga-Kemer Köyünde yapılan Parion Antik Kenti kazıları ve Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi tarafından Ezine Gülpınar Apollon-Smintheion kutsal alanında sürdürülen arkeolojik kazılar İçdaş sponsorluğunda yürütülmektedir. Kazılarda ortaya çıkarılan eserler Çanakkale'nin tanıtımına ve turizm değerlerine kalıcı katkılar sağlamakta, bölgenin uluslararası turizm hareketlerinden artan bir pay almasına vesile olmaktadır(www.icdas.com.tr).

2.2.5.Tosçelik Profil ve Sac Endüstrisi A.Ş. - Tosyalı Holding

Tosyalı Holding, dünya kaynaklarını verimli kullanmak, toplumsal sorunlara duyarsız kalmamak, ülkemizin insan kaynağının gelişimine katkı sağlamak, bu yönde çalışmalar yapan kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütlerine karşı üzerine düşen görevi yerine getirmek için özellikle eğitim alanında birçok yatırım yapmıştır (www.toscelik.com.tr)

Tosyalı Holding'in eğitim alanında yaptığı çalışmalar şu şekildedir (www.toscelik.com.tr):

-Tosçelik Sosyal Bilimler Lisesi – Osmaniye

-Tosçelik Fen Lisesi – İskenderun

-Mehmet Fatih Tosyalı Anadolu İmam Hatip Lisesi Ve Erkek Öğrenci Yurdu – Reyhanlı

-Erol Ayhan Tosyalı Kız Öğrenci Yurdu – Reyhanlı

-Tosyalı Eğitim Uygulama Okulu Ve İş Eğitim Merkezi – Osmaniye

Aynı Zamanda Tosyalı Holding, Hacı Şerif Tosyalı Sağlık Ocağı – İskenderun, Hacı Pervin Tosyalı Sevgi Evleri- İskenderun, Tosyalı Belen Cami – Hatay, Tosyalı Azganlık Cami – İskenderun, Tosyalı Spor Salonu – Osmaniye, Fuat Tosyalı Gençlik Ve Spor Merkezi, Hatay Medeniyetler Korosu - Ana Sponsorluk, Kızılay Evi – Osmaniye, Kızılay Evi – İskenderun, İskenderun Hacı Şerif Tosyalı Cami, Cezayir Tosyalı Camii 'ni topluma kazandırmıştır (www.toscelik.com.tr).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK ALGILARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde Karabük'te demir-çelik sektöründe faaliyet gösteren bir işletmede görev yapan çalışanlar üzerine kurumsal sosyal sorumluluk ile ilgili algıların demografik değişkenler açısından incelenmesine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın konusu, amacı, metodolojisi, bulguları, analizi, araştırma sonuçları ve öneriler bu bölümde incelenecek başlıklardır.

3.1.ARAŞTIRMANIN KONUSU

Kurumsal sosyal sorumluluğa yönelik faaliyetlere ilişkin algıların, çalışanların farklı demografik özelliklerine göre farklılaşabileceği düşüncesinden meydana çıkan bu çalışmada cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, mesleki pozisyon ve mesleki deneyim değişkenleri açısından, çalışanların KSS'ye yönelik algılarının farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen bazı araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

3.2.ARAŞTIRMANIN AMACI

İşletmelerin kurumsal sosyal sorumluluğa verdikleri önem kadar KSS anlamında gerçekleştirilen faaliyetlerin çalışanlar tarafından nasıl algılandığı ve bu durumun yanı sıra çalışanların demografik özelliklerinin KSS'ye yönelik faaliyetleri algılamada farklılık gösterip göstermeyeceği de önemli hususlardır.

Demir-çelik sektöründe faaliyet gösteren bir işletmede çalışan bireylerin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmanın amacı kurumsal sosyal sorumluluk algılarının demografik değişkenler açısından (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, mesleki pozisyon ve mesleki deneyim) incelenmesidir. İlgili demografik özelliklere

göre KSS' ye yönelik algılar arasında farklılık olup olmadığı, geliştirilen hipotezler ile test edilmeye çalışılmıştır.

3.3.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu araştırmada literatür araştırması ve alan araştırması olmak üzere iki yöntem kullanılmıştır.

Bu bölümde araştırmanın hipotezleri, evreni ve örneklemini, sınırlılıkları ve güvenilirliği açıklanacak olup araştırma verilerinin toplanması ilgili bilgiler verilecektir.

3.3.1.Araştırmanın Hipotezleri

Çalışanların KSS'ye yönelik algılamaları cinsiyete göre farklılık gösterebileceği düşünülebilir, kadınların ve erkeklerin olayları algılama tarzında oluşabilecek değişikliklerin KSS'ye yönelik beklentileri de etkileyebileceği düşünülebilmektedir. Benzer olarak genç çalışanların KSS'ye yönelik beklentileri daha yaşlı bireylere oranla daha fazla olabilir ve bu durum algılamaların farklılaşmasına neden olabilir. Medeni durum faktörü değerlendirildiğinde ise, evli bireylerin sorumluluklarının bekar bireylere oranla daha fazla olduğu düşünülecek olursa evlilerin işten ayrılma düşüncesinin daha düşük olduğu ve bu nedenle çalıştıkları kurumun yaptığı çalışmaları yeterli göreceği düşünülebilmektedir. Eğitim düzeyleri açısından incelendiğinde, eğitim düzeyi diğerlerine göre yüksek olan bireylerin daha bilinçli oldukları, olaylara farklı açılardan yaklaşabildikleri ve eğitim düzeyi yüksek olanlar ve düşük olanlar arasındaki KSS'ye ilişkin algılamalarında farklılıklar görülebileceği düşünülebilmektedir. Üst pozisyonlarda görev yapan bireylerin söz konusu çalışmalardan haberdar olma olasılıklarının daha fazla olduğu ve bu çalışmaların içerisinde aktif olarak bulunabilecekleri düşünülebilmektedir, bu sebeple mesleki pozisyon farklılıkları KSS çalışmalarını algılamada farklılıklar oluşturabilir. Mesleki deneyimi fazla olan çalışanların kurumlarını daha çok sahiplenmeleri onları çalışmalar konusunda daha olumlu düşüncelerine neden olabilir bu durum da mesleki deneyimi fazla ve az olanların KSS'ye yönelik yapılan çalışmaların algılanmasında farklılıklar oluşmasına neden olabilir. Bu varsayımlardan yola çıkılarak söz konusu demografik özelliklere göre KSS'ye yönelik algıların farklılaşabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların KSS'ye ilişkin algılarının demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmak amacıyla geliştirilen hipotezler şu şekildedir:

H1: Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H2: Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar yaşa göre farklılık göstermektedir.

H3: Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar medeni duruma göre farklılık göstermektedir.

H4: Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H5: Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar mesleki pozisyona göre farklılık göstermektedir.

H6: Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar mesleki deneyime göre farklılık göstermektedir.

3.3.2.Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Karabük'te demir-çelik sektöründe faaliyet gösteren bir işletmede idari birimlerde görev yapan 143 kişi oluşturmaktadır. Evreni oluşturan kişiler arasından 137 çalışana anket uygulanmıştır.

3.3.3.Araştırma Verilerinin Toplanması

Çalışanların kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılarının demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırıldığı bu çalışmada öncelikle literatür taranarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Takip eden bölümde araştırma amacına ulaşmak için Karabük'te demir-çelik sektöründe faaliyet gösteren bir işletmede ampirik çalışma yapılmıştır. Araştırmada örneklemden hızlı bir şekilde veri toplama ve analiz etme konusunda etkili bir yöntem olan anket tekniği uygulanmış olup veriler toplanmıştır.

Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin alguların araştırılması için Bilçin Tak (2009)'ın "İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları ve Paydaş Grupları İle İlişkilerinin Yönetimi" adlı çalışmasında geliştirdiği ölçek kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket, iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm katılımcıların demografik özelliklerini, ikinci bölüm katılımcıların kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin alguları ölçmeye yönelik ifadeleri içermektedir.

Anket soruları; kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algularını ölçmeye yönelik olarak 5'li Likert (1 = kesinlikle katılmıyorum, 2 = katılmıyorum, 3 = kararsızım, 4 = katılıyorum, 5 = kesinlikle katılıyorum) tipi ölçeğinde hazırlanmış olup katılımcılardan en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

3.3.4.Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güvenilirliği

Bu araştırma kapsamı, Karabük'te demir-çelik sektöründe faaliyet gösteren bir işletmede görev yapan çalışanlarla sınırlı tutulmuştur. Benzer şekilde Karabük'te demir-çelik sektöründe faaliyet gösteren bir işletmede görev yapan çalışanların görüşleriyle sınırlıdır.

Veri toplama aracı olarak araştırma teknikleri arasından yalnızca anket tekniği uygulanmıştır. Anket sonucunda ulaşılan sonuçlar araştırma anketinde yer verilen ifadeler ile sınırlı durumdadır.

Anket formu ile elde edilen veriler ne ölçüde güvenilir olduğunu belirlemek amacıyla güvenilirlik testine tabi tutulmuştur. Elde edilen sonucun %89,0 olduğu ve bu sonucun kabul edilebilir bir güvenilirliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir.

3.4.BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde anketlerden elde edilen verilerin istatistik programı ile analizi sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

3.4.1.Demografik Özelliklere Ait Bulgular

Ankete katılan 137 kişi olup katılan bireylerin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, mesleki pozisyon ve mesleki deneyim ile ilgili verdikleri cevapların dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları

CİNSİYET	Değişkenler	F	%
	Kadın	52	38
	Erkek	85	62
	Toplam	137	100

Araştırmamıza katılan toplam katılımcı sayısı 137'dir. Katılımcıların % 62'si erkek iken % 38'i kadındır. Tablodan anlaşılacağı üzere katılımcıların büyük çoğunluğu erkektir.

Tablo 4. Katılımcıların Yaş Dağılımları

YAŞ	Değişkenler	f	%
	21-30	51	37,2
	31-40	40	29,2
	41-50	34	24,8
	51 ve üzeri	12	8,8
	Toplam	137	100

Araştırmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğu 21-30 yaş arasında yer alırken, en az katılımcı sayısı % 8,8 oranı ile 51 ve üzeri yaş gurubundaki katılımcılardan oluşmaktadır. 31-40 yaş arası % 29,2 ve 41-50 yaş arası katılımcılar toplam katılım sayısının % 24,8'ini oluşturmaktadır.

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğu gençlerden oluşmakta ve yaş ortalaması yükseldikçe katılımcı sayısı azalmaktadır.

Tablo 5.Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı

MEDENİ DURUM	Değişkenler	f	%
	Bekar	44	32,1
	Evli	93	67,9
	Toplam	137	100

Araştırmaya katılan katılımcıların medeni durum dağılımları incelendiğinde, %67,9'unun evli bireylerden oluştuğu gözlemlenmektedir. bekar bireyler ise katılımcıların %32,1'ini oluşturmaktadır. Bu duruma istinaden katılımcıların büyük çoğunluğunun evlilerden oluştuğu gözlemlenmiştir.

Tablo 6.Katılımcıların Eğitim Durumu Dağılımı

EĞİTİM DURUMU	Değişkenler	f	%
	Lise	20	14,6
	Ön lisans	37	27,0
	Lisans	64	46,7
	Yüksek Lisans	13	9,5
	Doktora	3	2,2
	Toplam	137	100

Tablodan anlaşılacağı üzere katılımcıların büyük bir çoğunluğu % 46,7 oranı ile lisans mezunlarından oluşmaktadır. Katılımcılar arasındaki en az oranı ise % 2,2 oranı ile doktora mezunlarından oluşturmaktadır. Katılımcıların % 27'si ön lisans mezunlarından oluşurken % 14,6'sı lise , % 9,5'i ise yüksek lisans mezunudur.

Tablo 7. Katılımcıların Mesleki Pozisyon Dağılımı

MESLEKİ POZİSYON	Değişkenler	f	%
	Üst düzey	19	13,9
	Orta düzey	80	58,4
	Alt düzey	38	27,7
	Toplam	137	100

Araştırmamıza katılanların % 58,4'ü orta kademe pozisyonlarda yer alırken %13,9'u üst düzey ve %27,7'si alt düzey kademelerde görev yapan çalışanlardan oluşmaktadır.

Tablo 8. Katılımcıların Mesleki Deneyim Dağılımı

MESLEKİ DENEYİM	Değişkenler	f	%
	1-5 yıl arası	45	32,8
	6-10 yıl arası	48	35,0
	11-15 yıl arası	22	16,1
	16-20 yıl arası	13	9,5
	21 yıl ve üzeri	9	6,6
	Toplam	137	100

Tabloya göre en fazla 6-10 yıl arası deneyime sahip katılımcı bulunmaktadır. İkinci sırada ise 1-5 yıl arası deneyime sahip olan katılımcılar bulunmaktadır. 21 yıl ve üzeri deneyime sahip olanlar ise en az katılıma sahip olan gruptur.

Tablo 9.Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılamalarına Yönelik Tutumlar

SIRA NO	İFADELER	A.O.	S.S.
1	<i>Çalıştığım şirket kentte yardıma muhtaç kişilere destek vermeyi amaçlayan hayır kurumlarına ve gönüllü kuruluşlara katkıda bulunur.</i>	3,8467	0,97309
2	<i>Çalıştığım şirket gençlerin spor yapmaları için olanak sağlamaktadır</i>	3,5686	0,91409
3	<i>Çalıştığım şirket konser, sergi, gösteri gibi sanatsal faaliyetlere destek vermektedir.</i>	2,5839	0,61408
4	<i>Çalıştığım şirket sportif amaçlı yaz okulları düzenlemektedir.</i>	3,0012	0,98339
5	<i>Çalıştığım şirket deprem, sel gibi felaketlerde gereken sorumluluğu üstlenmektedir.</i>	3,8175	0,11947
6	<i>Çalıştığım şirket sağlık hizmeti veren kamu kuruluşlarına katkıda bulunmaktadır.</i>	3,6978	0,88521
7	<i>Çalıştığım şirket ağaçlandırma ve çevre koruma faaliyetlerine önem vermektedir.</i>	3,8175	1,11947
8	<i>Çalıştığım şirket atıkların dönüşümlü hale getirilmesi için çaba sarf etmektedir.</i>	3,6051	0,88187
9	<i>Çalıştığım şirket hava kirliliğine yol açmamaktadır.</i>	3,4394	0,92938
10	<i>Çalıştığım şirket çevreye rahatsız edici koku yaymamaktadır.</i>	3,6832	0,88339
11	<i>Çalıştığım şirket çevreye zararlı atıklar vermemektedir.</i>	3,8613	0,85889
12	<i>Çalıştığım şirket çevreye gürültü yaymamaktadır.</i>	3,9416	0,82930

Tablo 9. Devam

13	<i>Çalıştığım şirket ciddi bir iş kazası veya kaza riskine yol açmamaktadır.</i>	3,1248	1,10412
14	<i>Çalıştığım şirket arıtma tesislerine yatırım yapmaktadır.</i>	3,6832	0,88339
15	<i>Çalıştığım şirket diğer işletmelere karşı adil ve dürüst davranmaktadır.</i>	3,8613	0,8589
16	<i>Çalıştığım şirket topluma sosyal ve ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi vermektedir.</i>	2,3796	0,79642
17	<i>Çalıştığım şirket toplumu ilgilendiren konularda gereken bilgileri açıklamaktan kaçınmamaktadır.</i>	3,3394	1,11298
18	<i>Çalıştığım şirket resmi kurumlarla düzenli ve sağlıklı bir iletişim içindedir.</i>	3,8978	0,87687
19	<i>Çalıştığım şirket resmi kurumlarla ilişkileri açısından saygın bir kuruluştur.</i>	3,8686	1,09018
20	<i>Çalıştığım şirket kamuoyunu yanıltacak nitelikte bilgi vermemektedir.</i>	3,8759	0,89480
21	<i>Çalıştığım şirket işten çıkarmayı en son çare olarak ele almaktadır.</i>	3,6394	0,92981
22	<i>Çalıştığım şirket eleman alımında adil davranmaktadır.</i>	3,4540	0,94356
23	<i>Çalıştığım şirket iş güvenliği ve iş sağlığına önem vermektedir.</i>	3,8467	0,88391
24	<i>Çalıştığım şirket çalışanların eğitim ve gelişimine önem vermektedir.</i>	3,3051	0,78187
25	<i>Çalıştığım şirket çalışma hayatına ilişkin kanun, yönetmelik gibi yasal yükümlülüklerini yerine getirmektedir.</i>	3,1394	1,0298

Tablo 9. Devam

26	<i>Çalıştığım şirket çalışanlara yüksek yaşam standardı sağlamaktadır.</i>	2,6686	0,70601
27	<i>Çalıştığım şirket kentin ekonomisinin gelişimine (vergi, çalışanlara ödediği ücretler vb.) katkı yapmaktadır.</i>	3,7394	1,08623
28	<i>Çalıştığım şirket istihdam yaratarak işsizlere iş imkanı sağlamaktadır.</i>	3,7978	0,88521
29	<i>Çalıştığım şirket ihracat yaparak kente döviz kazandırmaktadır.</i>	3,8467	0,8391
30	<i>Çalıştığım şirket kentte yerleşik yan sanayi ve hizmet işletmelerine iş imkanı sağlamaktadır.</i>	3,6886	0,91409
31	<i>Çalıştığım şirket öğrencilere yeterli staj fırsatları sunmaktadır.</i>	3,7321	1,09524
32	<i>Çalıştığım şirket eğitim kurumlarına araç, gereç, ekipman desteği sağlamaktadır.</i>	3,8912	0,88745
33	<i>Çalıştığım şirket öğrencilere burs vermektedir.</i>	3,8686	0,9018
34	<i>Çalıştığım şirket bilgi birikimini ve deneyimlerini eğitim kurumlarıyla paylaşmaktadır.</i>	3,5985	0,83543

Tablo 9 incelendiğinde “Çalıştığım şirket kentte yardıma muhtaç kişilere destek vermeyi amaçlayan hayır kurumlarına ve gönüllü kuruluşlara katkıda bulunur” ifadesine ait ortalama (\bar{x}) değer 3,8467’dir. Ortalama puana karşılık gelen algı düzeyi “Kesinlikle Katılıyorum” dur. “Çalıştığım şirket ağaçlandırma ve çevre koruma faaliyetlerine önem vermektedir” ve “Çalıştığım şirket sağlık hizmeti veren kamu kuruluşlarına katkıda bulunmaktadır” ifadesine de karşılık gelen algı düzeyi “Kesinlikle Katılıyorum” dur. “Çalıştığım şirket gençlerin spor yapmaları için olanak sağlamaktadır”, “Çalıştığım şirket sportif amaçlı yaz okulları düzenlemektedir”,

“Çalıştığım şirket deprem, sel gibi felaketlerde gereken sorumluluğu üstlenmektedir”, ve “Çalıştığım şirket atıkların dönüşümlü hale getirilmesi için çaba sarf etmektedir” ifadelerine ait ortalama puana karşılık gelen algı düzeyi “Katılıyorum”dur. “Çalıştığım şirket konser, sergi, gösteri gibi sanatsal faaliyetlere destek vermektedir” ifadelerinin ortalama puanına karşılık gelen algı düzeyi ise”Kararsızım”dır.

“Çalıştığım şirket hava kirliliğine yol açmamaktadır”,“Çalıştığım şirket arıtma tesislerine yatırım yapmaktadır”,“Çalıştığım şirket çevreye rahatsız edici koku yaymamaktadır” ifadesine karşılık gelen algı düzeyi ve “Çalıştığım şirket ciddi bir iş kazası veya kaza riskine yol açmamaktadır ”ifadelerine verilen yanıtlara karşılık gelen algı düzeyi “Katılıyorum” dur.“Çalıştığım şirket çevreye zararlı atıklar vermemektedir”,“Çalıştığım şirket çevreye gürültü yaymamaktadır”, ve “Çalıştığım şirket diğer işletmelere karşı adil ve dürüst davranmaktadır” ifadelerinin ortalama puanına karşılık gelen algı düzeyi “Kesinlikle Katılıyorum” dur.

“Çalıştığım şirket topluma sosyal ve ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi vermektedir” ifadesine verilen yanıtların ortalama puanına karşılık gelen algı düzeyi “Kararsızım”dır. “Çalıştığım şirket toplumu ilgilendiren konularda gereken bilgileri açıklamaktan kaçınmamaktadır” ve “Çalıştığım şirket eleman alımında adil davranmaktadır” ifadelerine verilen yanıtlara karşılık gelen ortalama değer “Katılıyorum”dur. “Çalıştığım şirket resmi kurumlarla ilişkileri açısından saygın bir kuruluştur”, “Çalıştığım şirket kamuoyunu yanıltacak nitelikte bilgi vermemektedir”, “Çalıştığım şirket işten çıkarmayı en son çare olarak ele almaktadır”, “Çalıştığım şirket resmi kurumlarla düzenli bir iletişim içindedir” ifadesinin algı düzeyi ifadelerinin yanıtlarına karşılık gelen ortalama algı düzeyleri “Kesinlikle Katılıyorum” dur.

“Çalıştığım şirket iş güvenliği ve iş sağlığına önem vermektedir” ifadesine verilen yanıtlara karşılık gelen ortalama algı düzeyleri “Kesinlikle Katılıyorum” dur. “Çalıştığım şirket çalışma hayatına ilişkin kanun, yönetmelik gibi yasal yükümlülüklerini yerine getirmektedir”, “Çalıştığım şirket çalışanların eğitim ve gelişimine önem vermektedir” ifadelerine karşılık gelen ortalama algı düzeyleri “Katılıyorum” dur. Çalıştığım şirket çalışanlara yüksek yaşam standardı

sağlamaktadır” ifadesinin ortalama puanına karşılık gelen algı düzeyi ise “Kararsızım” dır.

“Çalıştığım şirket kentin ekonomisinin gelişimine (vergi, çalışanlara ödediği ücretler vb.) katkı yapmaktadır”, “Çalıştığım şirket ihracat yaparak kente döviz kazandırmaktadır”, “Çalıştığım şirket istihdam yaratarak işsizlere iş imkanı sağlamaktadır” ve “Çalıştığım şirket kentte yerleşik yan sanayi ve hizmet işletmelerine iş imkanı sağlamaktadır” ifadelerinin algı düzeyi ifadelerinin ortalama puanlarına karşılık gelen algı düzeyi “Kesinlikle Katılıyorum”dur. “Çalıştığım şirket öğrencilere yeterli staj fırsatları sunmaktadır”, “Çalıştığım şirket eğitim kurumlarına araç, gereç, ekipman desteği sağlamaktadır” ve “Çalıştığım şirket öğrencilere burs vermektedir” ifadelerinin ortalama puanlarına karşılık gelen algı düzeyi “Kesinlikle Katılıyorum” dur. “Çalıştığım şirket bilgi birikimini ve deneyimlerini eğitim kurumlarıyla paylaşmaktadır” ifadesine karşılık gelen algı düzeyi “Katılıyorum” dur.

3.5.ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Demir-çelik sektörü çalışanlarının kurumlarının gerçekleştirdiği KSS faaliyetlerine yönelik algılamalarının cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, mesleki pozisyon ve mesleki deneyim demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmak amacıyla geliştirilen hipotezler anova ve t testleri ile sınanmıştır.

Araştırma hipotezleriyle ilgili sonuçlar aşağıdaki gibidir:

✓ **Hipotez 1:** Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

Tablo 10.Kurumsal Sosyal Sorumluluğa İlişkin Algılamalarda Cinsiyetin Etkisini Gösteren T Testi Sonuçları

Cinsiyet durumu	N	Ortalama	SS	t	p
Kadın	52	3,7964	,78625	,617	,731
Erkek	85	3,7080	,82994	,625	

* p<0,05

Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamaların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği t testi ile sınanmıştır. Analiz sonucunda kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algıların cinsiyete göre farklılık göstermediği gözlemlenmiştir ($p>0,05$). Hipotez 1 reddedilir.

✓ **Hipotez 2:** Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar yaşa göre farklılık göstermektedir.

Tablo 11. Kurumsal Sosyal Sorumluluğa İlişkin Algılamalarda Yaşın Etkisini Gösteren Anova Testi Sonuçları

Yaş Durumu	N	Ortalama	SS	F	p
21-30	51	3,6153	,85236	1,026	,384
31-40	40	3,8556	,72081		
41-50	34	3,7128	,86903		
51 ve üzeri	12	3,8755	,74331		

* $p<0,05$

Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamaların yaş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği anova testi ile sınanmıştır. Analiz sonucunda kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algıların yaşa göre farklılık göstermediği gözlemlenmiştir ($p>0,05$). Hipotez 2 reddedilir.

✓ **Hipotez 3:** Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar medeni duruma göre farklılık göstermektedir.

Tablo 12. Kurumsal Sosyal Sorumluluğa İlişkin Algılamalarda Medeni Durumun Etkisini Gösteren T Testi Sonuçları

Medeni durum	N	Ortalama	SS	t	p
Bekar	44	3,9144	,70721	1,727	,051
Evli	93	3,6597	,84821	1,843	

* $p<0,05$

Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamaların medeni duruma göre farklılık gösterip göstermediği t testi ile sınanmıştır. Analiz bulgularına göre bekar katılımcıların KSS'ye yönelik algılarına ait ortalama değer $\bar{x}=3,9144$ ve evli katılımcıların ise $\bar{x}=3,6597$ olarak gözlemlenmiştir. Ortalamalara bakıldığında bekar katılımcıların evli katılımcılara göre kurumlarına yönelik genel KSS algılarının daha yüksek olduğu ancak aradaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı söylenebilir. Hipotez 3 reddedilir.

✓ **Hipotez 4:** Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

Tablo 13. Kurumsal Sosyal Sorumluluğa İlişkin Algılamalarda Eğitim Durumu Etkisini Gösteren Anova Testi Sonuçları

Eğitim durumu	N	Ortalama	SS	F	p
Lise	20	3,1324	0,87043		
Ön lisans	37	3,6765	0,8517		
Lisans	64	3,886	0,70675	5,074	,001*
Yüksek lisans	13	3,9412	0,68146		
Doktora	3	4,0569	0,26688		

*p<0,05

Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamaların eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği anova testi ile sınanmıştır. Analiz sonucunda sosyal sorumluluğa ilişkin algıların eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir (p<0,05). Hipotez 3 kabul edilir.

Eğitim durumları incelendiğinde lise grubunda yer alanların KSS'ye yönelik algılarına ait ortalama değer $\bar{x}=3,1324$, ön lisans eğitim düzeyinde olan katılımcılara ait ortalama değer $\bar{x}=3,6765$, lisans mezunu olan katılımcılara ait ortalama değer $\bar{x}=3,886$, yüksek lisans $\bar{x}=3,9412$ ve doktora $\bar{x}=4,0569$ olarak gözlemlenmiştir.

Bu duruma istinaden eğitim seviyesi arttıkça KSS'ye yönelik algılamaların da olumlu yönde geliştiği söylenebilmektedir.

✓ **Hipotez 5:** Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar mesleki pozisyona göre farklılık göstermektedir.

Tablo 14. Kurumsal Sosyal Sorumluluğa İlişkin Algılamalarda Mesleki Pozisyon Etkisini Gösteren Anova Testi Sonuçları

Mesleki pozisyon	N	Ortalama	SS	F	p
Üst pozisyon	19	4,1022	,67022		
Orta pozisyon	80	3,7871	,70542	4,413	,014*
Alt pozisyon	38	3,4652	,99597		

*p<0,05

Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamaların mesleki pozisyona göre farklılık gösterip göstermediği anova testi ile sınanmıştır. Analiz sonucunda sosyal sorumluluğa ilişkin algıların mesleki pozisyona göre farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir (p<0,05). Hipotez 4 kabul edilir.

Mesleki pozisyona göre KSS algılamaları değerlendirildiğinde üst pozisyonlarda görev yapan katılımcıların algılamalarına yönelik ortalama değer $\bar{x} = 4,1022$, orta pozisyonlarda görev yapan katılımcıların algılamalarına yönelik ortalama değer $\bar{x} = 3,7871$ ve son olarak alt kadrolarda yer alan katılımcıların algılamalarına yönelik ortalama değer $\bar{x} = 3,4652$ olduğu gözlemlenmiştir. Üst kadrolarda görev yapan katılımcıların KSS'ye yönelik algılarının orta ve alt kadrolarda görev yapanlara oranla daha olumlu söylenebilir.

✓ *Hipotez 6: Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar mesleki deneyime göre farklılık göstermektedir.*

Tablo 15. Kurumsal Sosyal Sorumluluğa İlişkin Algılamalarda Mesleki Deneyim Etkisini Gösteren Anova Testi Sonuçları

Mesleki deneyim	N	Ortalama	SS	F	p
1-5 yıl arası	45	3,3891	,82575		
6-10 yıl arası	48	3,8960	,72822		
11-15 yıl arası	22	3,6417	,91861	3,099	,018*
16-20 yıl arası	13	3,8464	,79313		
21 yıl ve üzeri	9	4,0973	,69397		

*p<0,05

Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamaların mesleki deneyime göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği anova testi ile sınanmıştır. Analiz sonucunda sosyal sorumluluğa ilişkin algıların mesleki deneyime göre anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir (p<0,05). Hipotez 5 kabul edilir.

Mesleki deneyim faktörüne göre katılımcıların KSS algılamaları; 1-5 yıl arası \bar{x} =3,3891, 6-10 yıl arası \bar{x} =3,8960, 11-15 yıl arası \bar{x} =3,6417, 16-20 yıl arası \bar{x} =3,8464, 21 yıl ve üzeri \bar{x} =4,0973 şeklindedir. Verilen yanıtlara göre mesleki deneyimi fazla olanların KSS'ye yönelik algılamaları daha olumlu olduğu söylenebilmektedir.

3.5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS), işletmeler tarafından toplumun ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak amacıyla kar amacı güdülmeden gerçekleştirilen faaliyetlerin tamamını ifade etmektedir. Toplum refahını yükseltmek ve üretim faaliyetlerini gerçekleştirirken topluma zarar vermeden hareket etmek, topluma karşı duyarlı bir vatandaş olarak hareket etmek KSS'nin temelini oluşturmaktadır.

Yapılan araştırmada çalışanların KSS'ye yönelik algılarının bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Katılımcıların demografik özellikleri araştırıldığında, %38'si kadın, %62'sinin ise erkeklerden oluştuğu gözlemlenmektedir. Katılımcıların erkek ağırlıklı olduğu söylenebilmektedir. Yaş dağılımları incelendiğinde en fazla katılım 21-30 yaş arası bireylerden, en az katılım ise 51 ve üzeri yaş grubunda bulunan bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun genç yaşlarda olduğu söylenebilmektedir. Araştırmaya dahil olan bireylerin mezuniyet derecelerine bakıldığında en fazla katılımın lisans mezunlarından olduğu anlaşılabilmektedir. Eğitim durumu açısından en az katılım ise doktora mezunlarından oluşmaktadır. Mesleki pozisyon durumu incelendiğinde, orta düzey pozisyonlarda görev yapan bireylerin fazla olduğu gözlemlenirken mesleki deneyim açısından en fazla katılım 6-10 yıl arası deneyime sahip olanlar tarafından gösterilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre çalışanların kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamaları demografik özelliklerden yaş ve cinsiyet kategorilerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Çalışanların genç ya da orta yaşlı olmaları kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Katılımcıların kadın ya da erkek olmalarının doğuracağı farklılıklar da söz konusu algılamalar açısından anlamlı bir farklılığa neden olmamakta ve benzer şekilde KSS'ye yönelik algılamalar medeni durum faktörüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Eğitim düzeyi bakımından farklılıklar incelendiğinde lisans ve lisansüstü mezunu olan katılımcıların ön lisans ve lise mezuniyet derecesine sahip katılımcılara göre çalıştıkları kuruma yönelik KSS'ye ilişkin algılarının daha olumlu olduğu

gözlemlenmektedir. Lisans ve lisansüstü düzeyde mezuniyet derecesine sahip olanların gerçekleştirilen kurumsal sosyal sorumluluk çalışmalarının bilincinde veya takibinde olduğu söylenebilmektedir. Bu durumun sonucu olarak eğitim düzeyi artıkça KSS algılarının da buna bağlı olarak olumlu yönde geliştiği söylenebilmektedir. Eğitim düzeyi diğerlerine göre yüksek olanların KSS algılarının yüksek olmasının nedeni farklı açılardan bakabilmeleri veya çalışmalardan daha çok tatmin olmalarından kaynaklı olduğu düşünülebilmektedir.

Mesleki pozisyon açısından bakıldığında, üst pozisyonlarda görev yapan çalışanların KSS'ye yönelik algılarının orta pozisyonlarda ve alt pozisyonlarda görev yapan çalışanlara oranla daha olumlu olduğu gözlemlenmiştir. Bu duruma istinaden üst pozisyonlarda görev yapan çalışanların KSS'ye yönelik çalışmalar hakkında orta ve alt pozisyonlara göre daha çok bilgilendirildiği, aktif olarak bu çalışmaların içinde buldukları ya da söz konusu pozisyonlarda görev yapan kişilerin KSS ile ilgili çalışmaları daha çok önemsendiği düşünülebilmektedir.

Mesleki deneyim açısından sonuçlar incelendiğinde ise, KSS'ye ilişkin algılamalara ait en olumlu görüş 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip kişilerden oluşmaktadır. Çalışanların mesleki deneyim süreleri azaldıkça KSS'ye ilişkin algılarının daha olumsuz olduğu gözlemlenmektedir. İlgili sonucun mesleki deneyimi daha fazla olan kişilerin KSS çalışmalarını yeterli ve olumlu gördüğünü ve işletmeyi daha çok sahiplenmeleri olduğu düşünülebilmektedir. İşe yeni başlamış veya deneyimi az olan kişilerin ise ilgili çalışmaları yeterli görmemesi veya beklentilerinin daha fazla olmasından kaynaklandığı düşünülebilmektedir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, gerçekleştirilen faaliyetler ile ilgili toplumla daha fazla bilgi paylaşılması daha olumlu sonuçlara yol açacağı gibi sanat ve kültür ile ilgili faaliyetlerle daha fazla ilgilenilmesi ve çalışanlara karşı olan sorumluluklarla ilgili çalışmaların sıklaştırılması işletmenin yararına olacağı düşünülebilmektedir. Eğitim seviyesi açısından ön lisans ve altı eğitim seviyesine sahip kişilerin KSS çalışmaları açısından daha fazla bilgilendirilmesi gerekmektedir. Benzer şekilde alt pozisyonlarda çalışan kişiler söz konusu çalışmalar açısından bilgilendirilmeli ve onları bu açıdan tatmin edecek çalışmalar geliştirilmeye çalışılmalı ve bu bireyler KSS çalışmalarına daha çok dahil edilmelidir. KSS çalışmaları uygulanırken yeni

fikirlere açık olunmalı, mesleki deneyimi az olan veya işe yeni başlamış olan çalışanların istek ve beklentileri dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Adnan Ç. (2007), “*Şirketlerin Sosyal Sorumlulukları*”, Kurumsal Sosyal Sorumluluk / İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk içinde (61 – 84), Coşkun Can Aktan (Ed.), İstanbul: İGİAD Yayınları, Yayın No 4.

Akıncı Vural, Z. B. Ve Bat, M. (2008) “Kurum Kültürü Analizi: Reklam Hizmet Ajansına Yönelik Bir Araştırma”, *Selçuk İletişim Dergisi*, 5(2), 35-60.

Aktan C. (1999) *Meslek Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk*, İstanbul: Arı Düşünce ve Toplumsal Gelişim Yayını.

Aktan C., Börü D. (2007) “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düşüncesinin Ortaya Çıkışı Ve Gelişimi” <http://www.canaktan.org/yonetim/kurumsal-sosyalsorum/kurumsal-sosyal/ortaya-cikis.htm> (20 Temmuz 2016).

Aktan, C.(2007) *Kurumsal Sosyal Sorumluluk – İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk*, İstanbul: İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği Yayınları, Yayın No:4.

Aktan, Ç. Ve Vural, İ. (2007) “Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Uluslararası Kuruluşlar ve Hükümet Dışı Organizasyonlar Tarafından Sürdürülen Başlıca Girişimler”, *Çimento İşveren Dergisi*, 21(3), 4-20.

Alkan, F. (2004) *İnsan Kaynakları Yönetiminde Sosyal Sorumluluk Uygulamaları Ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk İlişkisi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Ataç, D. (1982) “İşletmelerin Sosyal Sorumluluğu” *Eskişehir İktisadi Ticari İlimler Akademisi Dergisi*, 1.

Auperlee, K. Ve Carroll,A., Ve Hatfield J.(1985), “An Empirical Examination Of Relationship Between Corporate Social Responsinsibility And Profitability, *Academy Of Managemetn Journal*, 8(2), 446-463.

Ay, Ü. (2003) *İşletmelerde Etik ve Sosyal Sorumluluklar*, Adana: Nobel Kitabevi.

Aydemir B. (2003), "Halkla İlişkiler Ve Etik", Bursa: T.C. Uludağ Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Ayrancı, E. (2007) "Sosyal Sorumluluklar ve Sosyal Sorumluluk 8000 (SA 8000) Standardının Benzer Özellikteki Tike ve Standartlardan Farklılıkları", *ABMYO Dergisi*, 8, 1-120.

Balkır, G. (2006) "STK'larda Sosyal Performans Değerlendirmesi ve Çağdaş topluma Katkı: ÇYDD Örneği", 3. *STK Kongresi, Çanakkale-Biga*, 581-589.

Baron, David P. (1993) *Business and Its Environment*. New Jersey: Prentice Hall.

Bayar, Ö. (2006) Halkla ilişkiler ve Etik, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Becan, C. (2011) "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Paydaş Teorisi ve İletişim Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi: Bankaların Basın Bültenlerine Yönelik Bir İçerik Analizi." *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 7(1): 21-22.

Bir, Ç. (2008) Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Halkla İlişkiler Açısından Bir Değerlendirme, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Boran, T. (2011) *Türkiye'den Uygulama Örnekleriyle Kurumsal Sosyal Sorumluluk*, İstanbul: Beta Basım A.Ş. Yayın No:2430.

Carroll, A.B. (1991), "The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders" *Business Horizons*, 34(4), 39-48.

Carroll, A. B. (1979) "A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate

Carroll, A.B. (2004) "Managing Ethically With Global Stakeholders: A Present And Future Challenge", *Academy Of Management Executive*, 18(2), 114 - 120

Caymaz, E., Soran S., ve Erenel F. (2014) "İşletmelerde Kurumsal Sürdürülebilirlik Ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk İlişkisi: Küresel İlkeler Sözleşmesi Türkiye Örneği." <https://www.akut.org.tr/docs/akademik-makaleler/E5-%C4%B0%C5%9Fletmelerde%20Kurumsal%20S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BCl%C3%BCbilirlik%20ve.pdf>

Ceritoğlu, A.B. (2011) *Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ve İşletmelerin Çevre Bilinci Eksenindeki Uygulamaların Tüketici Satın Alma Davranışı Ve Kurum İmajı Algısına Etkisi*, İstanbul: Yalın Yayıncılık Yayın no:16116.

Çiğerdelen, T. (2005) “Sivil Toplum Kuruluşlarında İnsan Kaynaklarının Yapısı ve Özellikleri”, 2. *Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı*, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Biga İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, 15-16 Ekim.

Commission Of The European Communities (2001) “Green Paper: Promoting A European Framework For Corporate Social Responsibility”
[Http://Www.Europarl.Europa.Eu/Meetdocs/Committees/Deve/20020122/Com\(2001\)366_En.Pdf](http://Www.Europarl.Europa.Eu/Meetdocs/Committees/Deve/20020122/Com(2001)366_En.Pdf)

Çakır, B. (2007) “Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Tarihsel Gelişimi”
<http://www.eurocons.com.tr/sosyalsaaa.php>.

Çelik, Adnan (2007). *Şirketlerin Sosyal Sorumlulukları*, Coşkun Can Aktan (Ed.).Kurumsal Sosyal Sorumluluk / İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk içinde. İstanbul: İgiad Yayınları, Yayın No: 4, s. 61 – 84.

Çerik, Ş. ve Özarlan, E. “Çalışanların Sosyal Sorumluluk Boyutlarına İlişkin Algılamaları: İlaç Sektöründe Karşılaştırmalı Bir Uygulama”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*,8(2), 587 – 604.

Çınar, M. (2011) İyi Niyet Geliştirme Aracı Olarak Sosyal Sorumluluk: Jandarma Genel Komutanlığı Toplumsal Gelişime Destek Faaliyetleri Örneği, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Çotuksöken, B. (2003) “Felsefe Açısından Etik: Tanımlar – Sınırlar” *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 423(1), 12-16.

Davis,K.(1973) “The Case forandAgainst Business Assumption of Social Responsibilities”, *Academy of Management Journal*, 16,312-322.

Demir, R. Ve Türkmen, E. (2015) “Çalışanların Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*,13(3), 242-263.

Demir, H. ve Songür, N. (1999) “Sosyal Sorumluluk ve İş Ahlakı”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 150-168.

Deren Van Het Hof, S. (2009) "Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Bir Kavramsal Çerçeve Önerisi", *Uluslararası Halkla İlişkiler Sempozyumu*, Antalya: Akdeniz Üniversitesi İletişim Yayınları, 9-15.

Dilbar, M. (2001) Örgütlerde Sosyal Sorumluluk ve İş Etiği, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Dinçer, Ö. (1995) *İşletme Yönetimine Giriş*, İstanbul: İz Yayıncılık.

Dinçer, Ö. (1998) *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. 5. Baskı

Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6(22) www.esosder.org. (Erisim Tarihi:25.07.2016)

Emhan, A (2007) "Basarılı işletmelerin Sosyal Sorumluluk Kavramına Bakış Açısı"

Emhan, E. (2007) "Başarılı İşletmelerin Sosyal Sosumluluk Kavramına Bakış Açısı" <http://www.e-sosder.com/dergi/22247-258.pdf>

Emiliani, M.L.ve Stec, D.J.(2002).Squaring online reverse auctions with the Caux round table principles for business. *Supply Chain Management: An International*, 7 (1), 12-23.

Eren, E. (2002) *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*, İstanbul: Beta Yayınları, Yayın no:3246.

Erkman, T. ve Şahinoğlu, F. (2012) "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerine İlişkin Çalışan Algıları ile Örgütsel Bağlılığın Hizmet Sektöründe İncelenmesi" *Marmara Üniversitesi, İİB Dergisi*, 33(2), 267-294.

Export Today (1998), "Conduct of Codes", 14 (9).

Garriga, E. ve Mele, D. (2004) "Corporate Social Responsibility Theories: Mapping the Territory", *Journal of Business Ethics* ,53, 51–71.

Halıcı, A. (2011) "İşletmelerde Sosyal Sorumluluk Stratejiler :Çanakkale İlinde Bir Araştırma" *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim Ve Ekonomi Dergisi* 7(1),11-26.

Hermann, K.(2004) "Corporate Social Responsibility and Sustainable Development: The European Union Initiative As a Case Study", *Indiana Journal Of Global Legal Studies*, 11(2), 205-232

Hopkins, S. (2000) “Effects Of Short-Term Service Ministry Trips On The Development Of Social Responsibility In College Students” *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences & Engineering*, 61,(5B). (University Microfilms International No. AA19975700).

<http://corporate.arcelormittal.com/sustainability/our-10-outcome> (20 Eylül 2016)

<http://www.borusanmannesmann.com/kurumsal/kurumsalsosyalsorumluluk/default.aspx> (15 Ekim 2016).

<http://www.cauxroundtable.org/index.cfm?&menuid=8> (5 Ağustos 2016)

<http://www.dunya.com/kose-yazisi/veri-ne-verir-ki/27479> (20 Eylül 2016).

http://www.icdas.com.tr/pages/1689/1689/f/tr-TR/Kurumsal_Sorumluluk.aspx (10 Ekim 2016).

<http://www.karabuk.gov.tr/celige-su-insana-kan> (25 Ekim 2016).

<http://www.nssmc.com/en/csr/index.html> (22 Eylül 2016).

<http://www.tangsteel.com.cn/en/Type/SecondType1/43/0/0> (23 Eylül 2016).

http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&view=gts (3 Ağustos 2016).

<http://www.toscelik.com.tr/sosyalsorumluluk/detay.aspx?SectionID=sBqkeJ2YQZQwBmgwPEiuhg%3d%3d&ContentID=5UDmtGV3dcbgkLHU8IbLsQ%3d%3d> (10 Ekim 2016).(10 Ekim 2016)

<https://managementinnovations.wordpress.com/2008/12/06/keith-davis-model-of-corporate-social-responsibility/> (30 Eylül 2016)

https://www.erdemirgrubu.com.tr/Sites/1/upload/files/ERDEMIR2015_SR-TR-1896.pdf (8 Ekim 2016).

https://www.foe.co.uk/sites/default/files/downloads/corporate_social_responsibility.pdf (23 Ağustos 2016).

<https://www.hyundai-steel.com/en/sustainability/socialresponsibility/introduction.hds> (21 Eylül 2016)

<https://www.kardemir.com/KSS.aspx?Lng=tr-TR> (17 Ekim 2016).

<https://www.thyssenkrupp.com/en/company/sustainability/> (24 Eylül 2016).

Karna, J.,Hanse, E. ve Juslin, H. (2003) “Social Responsibility in Environmental Marketing Planning”. *European Journal of Marketing*, 37 (5/6), 848-871.

Kazancı, M. (1995) *Halkla İlişkiler*, Ankara: Savaş Yayınları.

Kocabaş İ.(2014) Üniversite Öğrencilerinin Gözünde Sosyal Sorumluluk İmajı: Selçuk Üniversitesi Örneği, Konya:Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Halkla İlişkiler Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Malovics, G., Nagypal, N. ve Sacha, K. (2008). “The Role of Corporate Social Responsibility in Strong Sustainability”, *The Journal of Socio-Economics*, 37,907-918.

Mary, L. S. (2008). “Backlash Hits Business Ethics: Finding Effective Strategies for Communicating the Importance of Corporate Social Responsibility.” *Journal of Business Ethics*, 17-24.

Mc HUGH Francis (1991) *İş Ahlakı*, İstanbul :TÜSİAD Yayınları, Yayın No:92.

Metin, H. (2006) Halkla İlişkilerde Sosyal Sorumluluk, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Nemli, E. (2000) *Çevreye Duyarlı İşletmecilik ve Türk Sanayinde Çevre Yönetim Sistemi Uygulamaları*, İstanbul: İstanbul Sanayi Odası- Çevre Subesi Yayın No:11

Özgen, İ.M. (1994) *Basın Meslek Ahlakı ve Yasalar*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1. Baskı.

Özgener, Ş. (2004) *İş Ahlakının Temelleri: Yönetimsel Bir Yaklaşım*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Özüpek, M.N. (2005) *Kurum İmajı ve sosyal sorumluluk*, Konya: Tablet Kitabevi Yayın No:14.

Özüpek, M.N.(2004) Kurum İmajında Sosyal Sorumluluk Kuramsal Ve Uygulamalı Bir Çalışma, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Pehlivan N. (2004), “İşletmenin Çalışanlara Karşı Sosyal Sorumluluklarının İş Performance” *Academy of Management Review*, 4(4), 497-505.

Post, James E., Anne T. Lawrence ve James W. (1996), *Business and Society*, Eight Edition, New York: McGraw-HillInc.

Sabuncuoğlu, Z. (2001) *Halkla İlişkiler* Bursa: Ezgi Kitabevi.

Saltaji, M. I. “Corporate Governance Relation with Corporate Sustainability”, *International Auditing and Risk Management*,2(30),130-141.

Sarıkaya, M.(2009) *Kurumsal Sürdürülebilirlik*, İstanbul: Beta Basım A.Ş. Yayın No:2051.

Schultink, G.(2007) “ Sustainable Land Use And Urban Growth Management: Demand,Supply Factors And Strategic Planning Considerations”, *Journal Of Agricultural, Food And Environmental Sciences*, 1(1) .

Şimsek, B. (1999) “Yöneticilerin Çalışanlarına Karşı Etik Sorumlulukları” *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(3).

Stark, A. (1993) “What’s The Matter With Business Ethics?” *Harward Business Review* 71(3),40.

Tanyıldızı, N.İ. (2013) “Halkla İlişkilerde Sosyal Sorumluluk Uygulama Alanı Olarak Sanat Faaliyetleri (Akbank, Garanti Bankası Ve İş Bankası Örneği)”, *İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi İnönü University Journal Of Art And Design*: 3(8), 203-216.

Tatmini Üzerine Etkisi: Tekstil Sektöründe Bir Uygulama, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Tencati, A., Perrini F. ve Pogutz, S.(2004) “ The New Tool to Foster Corporate Social Responsibility Behaviour”, *Journal of Business Ethics*,53,173-190.

Tenekecioğlu, B. (1977), “İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları”, *Eskişehir İktisadi ve İlimler Akademisi Dergisi*,1, 46-62.

Toker, H. Ve Tat, M.(2013) “Sosyal Sorumluluk: Kamu Ve Vakıf Üniversiteleri Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluğa İlişkin Bilgi Düzeyleri Ve Algılarının Ölçülmesi”, *Selçuk İletişim Dergisi* 8(1)34-56.

Tokgöz, N. ve Önce, S. (2009) “Şirket Sürdürülebilirliği: Geleneksel Yönetim Anlayışına Alternatif” *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 11 (1), 249-275.

Top, S., Öner, A. (2008). “İşletme Perspektifinden Sosyal sorumluluk Teorisinin İncelenmesi”, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 95-108.

Top, S.ve Öner, A. (2008) “İşletme Perspektifinden Sosyal Sorumluluk Teorisinin İncelenmesi”, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 96-108.

Torlak, Ö. (2003) *Pazarlama Ahlakı-Sosyal Sorumluluklar Ekseninde Pazarlama Kararları ve Tüketici Davranışlarının Analizi* İstanbul: Beta Yayınevi

- Torlak, Ö. (2007), *Pazarlama Ahlakı*, İstanbul: Beta Yayınları Yayın No:2156.
- Tuna, Ö. Çevreye Duyarlılık İşletmelerde Farklılaştırma Stratejisi Olabilir
- Usta, A. (2011). "Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlak." *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 1(2), 39-50.
- Vural B. Ve Coşkun G. (2011) "Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Etik" *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 1, 62-87.
- Yavuz, A. (2010) "Sürdürülebilirlik Kavramı ve İşletmeler Açısından Sürdürülebilir Üretim Stratejileri" *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 7(14),63-86.
- Yıldırım G. ve Kadioğlu, S. (2007) "Etik ve Tıp Etiği Temel Kavramları" *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 29 (2): 7-12.
- Zoroğlu, E. (2000) Türk Otomotiv Sektöründe Sosyal Sorumluluk Uygulamaları, İTÜ SOSYAL Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

EK 1 - ANKET FORMU

Bu anket çalışması, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı'nda yapılmakta olan Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Demir-Çelik Sektörü Örneği” başlıklı yüksek lisans tezine veri sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Bu araştırma tamamen bilimsel niteliktedir. Lütfen anketi objektif olarak cevaplandırınız. Vereceğiniz cevaplar tarafımdan gizli tutulacaktır. Çalışmaya yapacağınız değerli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Buket Bozkurt
Karabük Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

I.BÖLÜM: Kişisel Bilgiler

Lütfen aşağıda yer alan kişisel bilgilerinizi belirtiniz.

1.Cinsiyet

- 1 () Kadın
2 () Erkek

2. Yaş Grubu,

- 1 () 21-30
2 () 31- 40
3 () 41- 50
4 () 51 ve üzeri

3.Medeni Durum

- 1 () Bekar
2 () Evli

4. Eğitim Durumu,

- 1 () Lise
2 () Ön Lisans
3 () Lisans
4 () Yüksek Lisans
5 () Doktora

5. Mesleki Pozisyonunuz

.....

6. Mesleki Deneyiminiz,

- 1 () 1-5
- 2 () 6-10
- 3 () 11-15
- 4 () 16-20
- 5 () 21 ve üzeri

II. BÖLÜM: Lütfen aşağıdaki bölümde mevcut durumunuza ve düşüncelerinize en uygun seçeneği işaretleyiniz

Sıra no	KSS'YE YÖNELİK ALGILARI ÖLÇMEYE YÖNELİK SORU LİSTESİ	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	<i>Çalıştığım şirket kentte yardıma muhtaç kişilere destek vermeyi amaçlayan hayır kurumlarına ve gönüllü kuruluşlara katkıda bulunur.</i>					
2	<i>Çalıştığım şirket gençlerin spor yapmaları için olanak sağlamaktadır.</i>					
3	<i>Çalıştığım şirket konser, sergi, gösteri gibi sanatsal faaliyetlere destek vermektedir.</i>					
4	<i>Çalıştığım şirket sportif amaçlı yaz okulları düzenlemektedir.</i>					
5	<i>Çalıştığım şirket deprem, sel gibi felaketlerde gereken sorumluluğu üstlenmektedir.</i>					
6	<i>Çalıştığım şirket sağlık hizmeti veren kamu kuruluşlarına katkıda bulunmaktadır.</i>					
7	<i>Çalıştığım şirket ağaçlandırma ve çevre koruma faaliyetlerine önem vermektedir.</i>					
8	<i>Çalıştığım şirket atıkların dönüşümlü hale getirilmesi için çaba sarf etmektedir.</i>					

9	<i>Çalıştığım şirket hava kirliliğine yol açmamaktadır.</i>					
10	<i>Çalıştığım şirket çevreye rahatsız edici koku yaymamaktadır.</i>					
11	<i>Çalıştığım şirket çevreye zararlı atıklar vermemektedir.</i>					
12	<i>Çalıştığım şirket çevreye gürültü yaymamaktadır.</i>					
13	<i>Çalıştığım şirket ciddi bir iş kazası veya kaza riskine yol açmamaktadır.</i>					
14	<i>Çalıştığım şirket arıtma tesislerine yatırım yapmaktadır.</i>					
15	<i>Çalıştığım şirket diğer işletmelere karşı adil ve dürüst davranmaktadır.</i>					
16	<i>Çalıştığım şirket topluma sosyal ve ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi vermektedir.</i>					
17	<i>Çalıştığım şirket toplumu ilgilendiren konularda gereken bilgileri açıklamaktan kaçınmamaktadır.</i>					
18	<i>Çalıştığım şirket resmi kurumlarla düzenli ve sağlıklı bir iletişim içindedir.</i>					
19	<i>Çalıştığım şirket resmi kurumlarla ilişkileri açısından saygın bir kuruluştur.</i>					
20	<i>Çalıştığım şirket kamuoyunu yanıltacak nitelikte bilgi vermemektedir.</i>					
21	<i>Çalıştığım şirket işten çıkarmayı en son çare olarak ele almaktadır.</i>					

22	<i>Çalıştığım şirket eleman alımında adil davranmaktadır.</i>					
23	<i>Çalıştığım şirket iş güvenliği ve iş sağlığına önem vermektedir.</i>					
24	<i>Çalıştığım şirket çalışanların eğitim ve gelişimine önem vermektedir.</i>					
25	<i>Çalıştığım şirket çalışma hayatına ilişkin kanun, yönetmelik gibi yasal yükümlülüklerini yerine getirmektedir.</i>					
26	<i>Çalıştığım şirket kurum çalışanlara yüksek yaşam standardı sağlamaktadır.</i>					
27	<i>Çalıştığım şirket kentin ekonomisinin gelişimine (vergi, çalışanlara ödediği ücretler vb.) katkı yapmaktadır.</i>					
28	<i>Çalıştığım şirket istihdam yaratarak işsizlere iş imkanı sağlamaktadır.</i>					
29	<i>Çalıştığım şirket ihracat yaparak kente döviz kazandırmaktadır.</i>					
30	<i>Çalıştığım şirket kentte yerleşik yan sanayi ve hizmet işletmelerine iş imkanı sağlamaktadır.</i>					
31	<i>Çalıştığım şirket öğrencilere yeterli staj fırsatları sunmaktadır.</i>					
32	<i>Çalıştığım şirket eğitim kurumlarına araç, gereç, ekipman desteği sağlamaktadır.</i>					
33	<i>Çalıştığım şirket öğrencilere burs vermektedir.</i>					
34	<i>Çalıştığım şirket bilgi birikimini ve deneyimlerini eğitim kurumlarıyla paylaşmaktadır.</i>					

ÖZET

Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS), işletmelerin ekonomik faaliyetlerini yerine getirirken iç ve dış çevresindeki sorumlu olduğu kişi ve alanlara karşı da ilgili yükümlülüklerini yerine getirmesi olarak tanımlanabilmektedir. Eski bir tarihe sahip olan KSS kavramı, toplum dinamikleri, din ve kültürlerin etkisiyle ortaya çıkmış ve bulunduğu dönemin şartlarına göre değişikliklere uğrayarak günümüze ulaşmıştır. Kurumsal sosyal sorumluluğa ilişkin algılamaların demografik değişkenler açısından incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Verilen analizi istatistik paket programıyla yapılmış, güvenilirlik analizi, frekans analizi, ANOVA ve t testi ile değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların KSS'ye yönelik algılamalarının, eğitim durumu, mesleki pozisyon ve mesleki deneyim açısından farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir.

ARSİV Kayıt Bilgileri:

Tezin Adı: Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Demir Çelik Sektörü Örneği

Tezin Yazarı : Buket BOZKURT

Tezin Danışmanı : Doç. Dr. Fatma Zehra TAN

Tezin Konumu : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 14.12.2016

Tezin Alanı : İşletme

Tezin Yeri : KBÜSBE-KARABÜK

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Sosyal Sorumluluk (Kss), Demografik Değişkenler.

ABSTRACT

Corporate social responsibility (CSR) can be as the fullfiling obligations of the individuals and areas responsible for the internal and external environment while the organizations perform their economic activities. CSR has a long history, it has changed with dynamics of society, religion and culture. This study aims to examine the perception of employees about corporate social responsibility in terms of demographic variables. Data collection method which has been chosen for this study is survey method. The data obtained through research are analyzed by using statistics hardware programme and the data is evaluated by reliability test, frequency analysis, ANOVA test, t test. The results indicate that there are significant differences in employees' perception of CSR according to education, occupational position and occupational experience.

ARCHIVE Information:

Name : Analysis Of Corporate Social Responsibility Perception In Terms Of Demographic Values: A Sample Of Steel Sector

Writer : Buket BOZKURT

Advisor : Ass. Prof. Fatma Zehra TAN

Position : Masters

Date : 14.12.2016

Subject : Operation

Place : KBÜSBE-KARABÜK

Key Words: Corporate Social Responsibility (CSR), Demographic Variables

ÖZGEÇMİŞ

Buket Bozkurt 08.10.1988 yılında Karabük'te doğdu. Mustafa Yazıcı Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi'nde ortaöğretimini tamamladı. 2009 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu İşletme Bölümü'nden mezun oldu. 2013 yılında dikey geçiş sınavıyla yerleştiği Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümüne devam ederken Erasmus programı vasıtasıyla gidip öğrenim gördüğü FH Schmalkalden'de Business Administration programını tamamlayarak lisans öğrenimini 2013 yılında tamamladı. Boskay Metal Sanayi ve Ticaret LTD. ŞTİ, dış ticaret departmanında görev yapmaktadır.

